DE

časopis slovenskih delavcev

št. 37

Glavni urednik
Marjan Horvat

Odgovorni urednik
Ciril Brajer

Telefon
311-956, 313-942
Naročnina
in prodaja 321-255
Telefaks 317-298
Naslov:
ČZP Enotnost
Dalmatinova 4,
Ljubljana

Ljubljana, 11. septembra 1992, št. 37, letnik 51, cena 85 SIT

STRAH zbuja ime Vinka Levstika, ki je prisegel organizaciji, na katero spominjajo začetnice Slovenske nacionalne stranke. Tolikšen strah, da v krajih, kjer je rogovilil, njegovo ime ostaja sinonim za grozo, najhujšo nečlovečnost.
NOVI PRISPEVKI K SLOVENSKI SPRAVI na **15.** strani so poskus pojasnitve te groze.

DE, sreda, 14⁰⁰

Parlament danes ni sprejel zakona o volitvah v državni zbor. Kljub nemoči, da bi sprejeli ključne zakone, potrebne za družbene reforme, bi poslanci očitno radi še naprej ostali v klopeh, saj jim štiriletni mandat poteče šele leta 1994. Verjetnost, da bodo jutri ali prihodnji teden opravili tisto, česar niso danes, je prav majhna. France Bučar jim je zagrozil z razpisom volitev po starem zakonu, vendar je treba vedeti, da bodo tu številne ovire.

Današnji dogodki kažejo globoko krizo mlade parlamentarne demokracije zaradi strankarskih nasprotij in samovoljnega obnašanja številnih poslancev. Od krize parlamenta do razpada družbene ureditve je le kratka pot in konec leta bo prišlo k nam vse tisto, čemur smo se do zdaj izognili in kar vidimo na Balkanu, v Rusiji in drugih deželah bivšega socializma. Težko je trditi, da poslanci ne vedo, o čem glasujejo. Bolj prav je, če rečemo, da se ne zavedajo posledic svojih natezanj. Demokraciji v sosednji Hrvaški se radi posmehujemo, ker pa je Tuđman kljub temu izpeljal veljavne volitve, bomo Slovenci kmalu deležni zelo upravičenih posmehov.

STRAH

Na tiskovni konferenci svobodnih sindikatov v okviru priprav na stavko SKEI smo lahko večkrat slišali besedo **STRAH.**

Alberta Vodovnika je strah, da ne bo država dobesedno zavrgla nosilne proizvodnje in v tujino pregnala vseh sposobnih strokovnjakov.

Igorja Vizjaka, predsednika svobodnih sindikatov za Dolenjsko, je strah podvigov v slogu Marjana Anžurja.

Branko Medik iz podravskih svobodnih sindikatov se boji, kam pelje vse hujši padec proizvodnje in vse večja nezaposlenost:

»V Mariboru, kjer je nezaposlenost še hujša kot v že tako ne cvetoči Sloveniji, zdaj njene rasti ne spremljamo več mesečno, ampak kar dnevno. V TVT Boris Kidrič je na čakanju 1.740 delavcev, in to naj bi bil le začetek plazu. Potuhtali so izvirno inovacijo in 'zamrzujejo' cele firme. O plačah je škoda zgubljati besede, tako o njihovi višini, rokih izplačila, bonih namesto denarja... Strah in groza!

Stavkali smo že doslej, a šlo je za mesečna izsiljevanja zasluženega denarja. Morda bo velika stavka le izsilila celovito rešitev?!«

Več lahko preberete na 4. strani

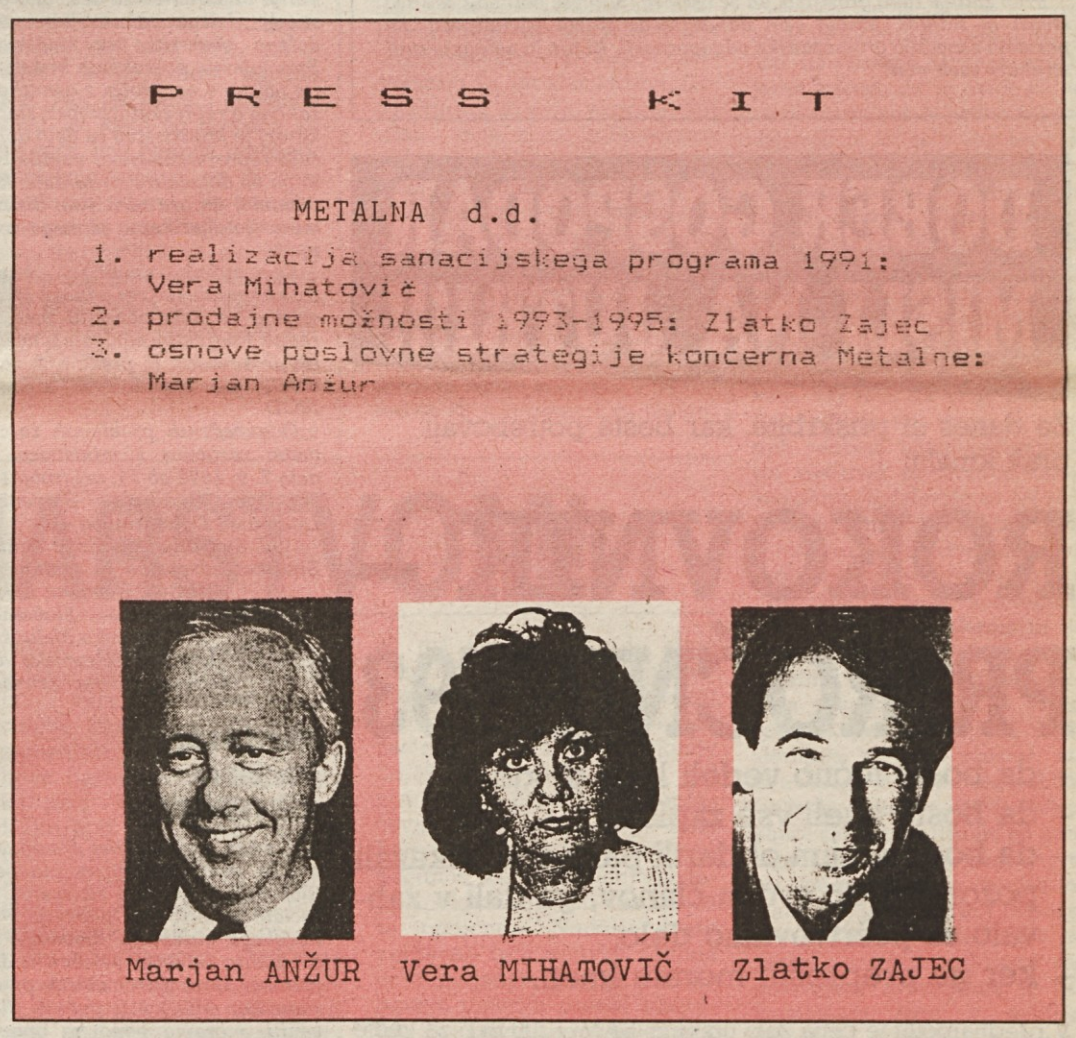

STRAH je tudi Zmaga Jelinčiča, boji se jugoslovanarjev in vsega, kar ni slovensko, pa še pri tem vleče ostro črto med levim, kar je grozno, in desnim, kar je še znosno – če je le dovolj proti vsemu že naštetemu.

Ker menda prav strah najraje sproži petelina, je Jelinčičevega postavljanja z orožjem kajpak strah vse druge. Že zaradi začetnic njegove stranke, saj prva in zadnja črka zbujata hudo nemile asociacije.

SLOVENSKA NACIONALNA STRANKA
PREDSEDSTVO LJUBLJANA

DOL Z JUGOSLOVANARSTVOM je naslov poročila o teh strahovih na **3.** strani.

STRAH...

...nas bo vse dotlej, dokler bodo na prvi strani gradiv slike vodilnih ekip, ki že na drugi strani sporočijo: **»Znižanje delavcev od 4.236 na 2.714 (za 1.522 delavcev)«,** in nam po še tako skrbnem listanju teh in podobnih gradiv ne bo uspelo najti niti besedice o tem, kaj za vraga se bo s temi delavci zgodilo.

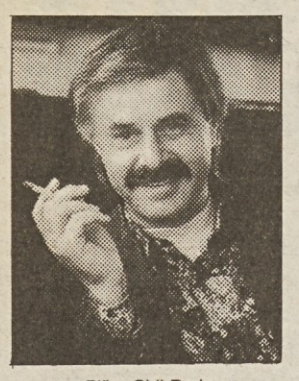

Piše: Ciril Brajer

V deželi strahu

»Pismo pošiljam vam. Podpisati si ga namreč ne upam. Ne da bi se bal za sebe, imam otroke.

PS – Celo to vas prosim, da zavržete kuverto, tudi če ga ne objavite – na njej je namreč pečat pošte!«

Prav vseeno je, v katerem slovenskem časopisu so izšle te žalostne vrstice. Tudi k nam prihajajo vse pogosteje. Dandanašnji, v tako pričakovani in opevani demokraciji?

Večina se jih boji kar tako, ker je pač v deželi zavladala psihoza strahu. Pisni, pa boš ob službo, je gotovo fraza, ki je naredila ogromno škodo. Žal je bila ob razsulu sistema, ne da bi ga hkrati zamenjali z novim, ki mu na kratko pravimo pravna država, podkrepljena s čisto konkretnimi primeri. In ti so počasi postali pojav.

Ustrahovani delavci, zdaj že kar lahko rečemo ustrahovane delovne množice, so seveda le kamenček v mozaiku strahu.

Naj je strah za socialno varnost, službo, kruh, šolanje otroka, zdravje še tako oprijemljiva mora, se zdaj veliko ljudi boji dobesedno za življenje. Razstreljeni pomniki NOB, molotovka pred vrati, ustreljeni Kramberger, nasilno izterjevanje dolgov, Demosovi jurišniki pred magistratom, zbirka orožja in strel v Tržiču brez kazni, vse to se pač kopiči.

In za povrh Vinko Levstik. Ko smo se z žrtvami tistih, ki so med vojno prisegli istemu gospodarju kot on, pogovarjali o krivdi, dokazih, pričah, sem se spomnil pogovora v Dubrovniku pred nekaj leti.

Menili smo se o požarih in dolgo je trajalo, da mi je do zavesti prodrl večkrat ponovljeni stavek – Vidite, kako nam požigajo. Ko sem vprašal, kdo naj bi to bil, so me gledali kot tele v nova vrata – Srbi vendar!

Tudi okoli Loškega potoka za marsikatero hudodelstvo trdijo, da ga je zagrešil Levstik. Ko vprašaš, če ga je kdo videl, te le zabodeno pogledajo – Ja, kdo drug pa naj bi bil?!

S strahom je hudič. Ko enkrat je, lahko še tako odkrivaš vzroke, prave ali neprave. Nič več ne pomaga. Strah postane »objektivni dejavnik«.

Prav zato je tako grozljivo, da se vse več ljudi vse bolj boji vse več stvari in soljudi. Mnogi celo današanjega starta parlamenta. Se poslanci zavedajo gromozanske odgovornosti, ki jim jo nalagajo tudi strahovi vseh vrst?

DOBER GOSPODAR MISLI NA JUTRI!!!

Že danes si priskrbite, kar boste potrebovali prav kmalu:

ROKOVNIK – PRIROČNIK '93

- da boste točno vedeli kdaj in kje,
- da boste imeli vse zapisano,
- da boste z njim obdarili partnerje, izkazali pozornost do svojih članov, ga dali v zahvalo za požrtvovalno delo,
- ker ga preprosto morate imeti.

V prednaročilu je cena zelo ugodna: SAMO 700 SIT, za večje količine pa nudimo poseben popust.

Vaša naročila sprejemamo na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana, telefon: (061) 321-255.

P. S.: Ne pozabite – za dober nakup ni nikoli prezgodaj!!!

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo ..... izvod(ov) ROKOVNIKA–PRIROČNIKA ZA LETO 1993.

Naročeno pošljite na naslov: .....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

Naročeno, dne: .....

....

Žig Podpis naročnika

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku 2. Kot ind. kupec bom plačal po povzetju

ODMEVI

Pismo Jožici Puhar, ministrici za delo

Določitev reprezentativnih sindikatov ob obisku predstavnikov MOD v Sloveniji

Spoštovana!

Ob obisku predstavnikov MOD je Ministrstvo za delo Republike Slovenije kot organizator in gostitelj v program obiska vključilo razgovore z ZSSS, Neodvisnostjo-KNSS, Konfederacijo 90 in Konfederacijo PERGAM. S tem je brez uporabe kakršnihkoli kriterijev pred Mednarodno organizacijo dela podelilo reprezentativnost nekaterim sindikatom v Sloveniji.

Na sestanku s predstavniki vlade 25. 8. 1992 in dan pred obiskom delegacije MOD 28. 8. 1992 smo Ministrstvo za delo opozorili, da je večina zaposlenih v dejavnosti vzgoje, izobraževanja, zdravstva, socialnega skrbstva, policije in železniške dejavnosti organizirana v samostojnih sindikatih (skupno preko 70.000 članov), ki bi prav tako želeli opraviti razgovor s predstavniki MOD.

Ministrstvo za delo je 28. 8. 1992 sporočilo, da ni organizator razgovora in da naj se obrnemo na predstavnike ZSSS oz. KNSS-Neodvisnost.

Ugotavljamo, da Ministrstvo za delo s svojim ravnanjem zanika ustavno pravico do svobodnega organiziranja v sindikatih. Vsekakor je Ministrstvo za delo bilo gostitelj delegacije in kot tako dolžno obvestiti vse sindikate. Sprašujemo, po kakšnih kriterijih (in očitno v nasprotju z osnutkom zakona o reprezentativnosti sindikatov) je Ministrstvo za delo določalo reprezentativnost sindikatov in ga bo določalo v prihodnje, ker menimo, da gre za očitno diskriminacijo sindikatov javnega sektorja.

Samostojni sindikati bomo o diskriminacijskem odnosu Ministrstva za delo obvestili mednarodne sindikalne centrale v naštetih dejavnostih in preko njih zahtevali posredovanje v organih MOD.

O navedenih problemih zahtevamo razgovor z ministrico za delo 7. 9. 1992 ob 14. uri (soba 17/II, Dom sindikatov Slovenije, Ljubljana, Dalmatinova 4).

SVIZ Slovenije, Vladimir Tkalec
Sindikat zdravstva in socialnega skrbstva, Nevenka Lekše
Policijski sindikat Slovenije, Zdravko Melanšek
Sindikat delavcev železniške dejavnosti, Cvetko Zrimšek

Odgovor ministrice Puharjeve na protest sindikatov

V zvezi s protestom Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije, Sindikata zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije, Policijskega sindikata Slovenije in Sindikata delavcev železniške dejavnosti Slovenije ob obisku predstavnikov MOD v Republiki Sloveniji, moramo ponovno opozoriti, da Ministrstvo za delo ni bilo organizator pogovorov med predstavniki sindikatov in obema gostoma MOD, temveč je le obvestilo obstoječe konfederacije in zvezo o datumu obiska predstavnikov MOD, ter jih seznanilo z njihovo željo, da se sestanejo s sindikalnimi predstavniki. Konfederacije in zvezo smo obvestili ob predpostavki, da le-te glede na svojo organiziranost, v katero država ne posega, združujejo panožne oziroma po drugih principih organizirane sindikate na različnih nivojih. Pri tem poudarjamo, da smo z dopisom dne 20. 7. 1992 Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije, Neodvisnosti – Konfederaciji novih sindikatov Slovenije, Konfederaciji sindikatov Slovenije PERGAM in Konfederaciji sindikatov Slovenije 90, predlagali, da pri pogovorih upoštevajo tudi druge sindikate.

Ministrstvo za delo ni niti želelo niti ne bi moglo vplivati na krog udeležencev srečanja predstavnikov te mednarodne organizacije s predstavniki delavcev, ki so ga organizirali in vodili sindikati, zato najostreje zavračamo očitke, da s svojim ravnanjem zanikamo ustavno pravico do svobodnega organiziranja v sindikatih.

Pogovori med predstavniki MOD in predstavniki sindikatov, med predstavniki MOD in predstavniki delodajalcev ter med predstavniki MOD in predstavniki vlade so tekli ločeno. Na željo Zveze svobodnih sindikatov Slovenije ter Neodvisnosti – KNSS pa so tekli pogovori ločeno tudi s posameznimi predstavniki sindikatov. Glede na to, da smo vse, ki ste se v zvezi s tem srečanjem obrnili na ministrstvo, obvestili o tem, kdo bo pogovore vodil oziroma na koga se v zvezi s tem obrnite, g. Tomšiča in g. Semoliča pa smo seznanili z vašimi željami, iskreno obžalujemo, da med vami ni prišlo do boljše koordinacije. Menimo pa, da za obliko, da bi se vsak sindikat posebej srečal s predstavniki MOD, tudi ne bi bilo časovnih možnosti. Sicer pa opozarjamo, da je bil to prvi oziroma samo orientacijski obisk predstavnikov te mednarodne organizacije v Republiki Sloveniji in da bo možnosti za nadaljnja srečanja še veliko.

Ob koncu ugotavljamo, da tudi iz tega primera izhaja nujnost in potreba po čimprejšnjem sprejemu zakona o reprezentativnosti sindikatov, saj bi se le tako bilo možno izogniti takim oziroma podobnim nesporazumom.

Glede predlaganega sestanka dne 7. 9. 1992 pa vas moram obvestiti, da se ga zaradi drugih, že dalj časa načrtovanih obveznosti ne morem udeležiti.

Jožica Puhar,
ministrica za delo

Odgovor sindikatov na ministričin odgovor

Spoštovana gospa ministrica!

Vaš odgovor na naš protest ob določitvi reprezentantivnih sindikatov, ki so se lahko lahko pogovarjali ob obisku 31. 8. 1992 s predstavniki MOD, po našem mnenju ni odgovor na zastavljeno vprašanje:

Po katerem kriteriju je Ministrstvo za delo določilo štiri sindikate (z nazivom konfederacija, zveza idr.), ki lahko sodelujejo v razgovorih s predstavnikoma MOD ob njunem obisku v Sloveniji?

Dopis 921/06 z dne 20. 7. 1992 ste poslali samo na štiri sindikate in je dokaz, da priznavate samo te.

Menimo, a je nesmiselno pričakovati od izbranih sindikatov, da bodo na razgovore vabili še druge, kot predlagate v dopisu.

Menimo, da Ministrstvo za delo kljub drugačnim zatrjevanjem vendarle ve, da je poleg izbranih štirih še nekaj sindikatov z večjim številom članov, ki so med drugim podpisniki splošne in panožnih kolektivnih pogodb in od katerih se pričakuje, da bodo sodelovali pri sklepanju socialnega sporazuma.

Ponovno trdimo, da je bilo ravnanje ministrstva nekorektno in se bojimo, da bo ministrstvo tako ravnalo tudi v prihodnje.

Soglašamo, da je potrebno postaviti kriterije za reprezentantivnost na državni ravni in ponovno predlagamo, da se – še pred nadaljnjim postopkom sprejemanja zakona o reprezentativnosti sindikatov o tem pogovorimo.

V tem primeru se ne bi bili prisiljeni boriti za enakopravnost našega dela in organizacije s pomočjo mednarodnih organizacij.

Pričakujemo vaše povabilo do 15. 9. 1992.

SVIZ Slovenije, Vladimir Tkalec
Sindikat zdravstva in socialnega skrbstva, Nevenka Lekše
Policijski sindikat Slovenije, Zdravko Melanšek
Sindikat delavcev železniške dejavnosti, Cveto Zrimšek

KAKO ŽIVETI S 6.000 TOLARJI

Spoštovani!

Ker ne vidim nobenega drugega izhoda, se obračam še na vas, ki ste sodelovali pri sprejemu nove zakonodaje, ki nas slovenske delavce poziva v brezizhoden položaj in lakoto.

Konec leta bom star 54 let. Imam skoraj 34 let delovne dobe, od tega skoro 32 let v Iskri. Zadnjih 23 let delam v Iskri Orodja, Stegne 15, Ljubljana. Ta firma pa bi bila že pred leti v stečaju, če ne bi bilo moratorija.

Sem Kranjčan, stanujem na Trsteniku pri Golniku in se vsak dan vozim 70 km. Firma že tretje leto ne prispeva nič za voznino za avtobus, tako da od 17.000 plačam za avtobus sedaj preko 11.000 tolarjev. Za življenje mi tako ostane 6.000 tolarjev. To ni niti za položnice (elektrika, voda...), za hrano nimam niti tolarja in sem neštetokrat lačen, ker nimam niti za kruh. In to po 34 letih delovne dobe kot VK brusilec. Da pa nisem lenuh, lahko pokažem, dokumentacijo, da sem samo v letih 1970 do 1980 naredil preko 10.000 (deset tisoč) nadur, ki mi pa nikamor nič ne štejejo.

Če bi imel možnost upokojitve, bi mi na osnovi starega povprečja poštar prinesel domov najmanj 30.000 tolarjev vsak mesec. Tako pa hodim v službo za 6.000 tolarjev in nimam niti za kruh. Medtem berem v Delu, da porabimo za vsakega begunca najmanj 22.000 na mesec. Tiho gledate, kako dvigajo plače uslužbencem v državni upravi, v bankah, ki imajo že tako vsi preko 50.000. Vidite, strojevodje imajo preko 100.000, pa štrajkajo.

Ker s 6.000 tolarji ne morem več živeti, ne da bi začel krasti, sem se poskušal upokojiti, da bi imel vsaj za kruh. Saj mi v firmi tako grozijo, da bom tehnološki presežek.

Pa so mi rekli, da sem s 54 leti premlad. Imam 10 let star avto visa (izboljšani spaček), s katerim se tako ne vozim, ker nimam denarja za bencin in sem ga hotel prodati, da bi si kupil vojaška leta in bi imel 36 let delovne dobe, pa tudi to nič ne pomaga. Če ne bi bilo moratorija na stečaje, bi bil že tako na borzi dela, tako bom pa takoj, ko se ta ukine. Ali pa bom tehnološki presežek, takoj ko se bom malo narobe obrnil. Ko sem lani v firmi vprašal, če mi pripada jubilejna nagrada za 30 let Iskre, so mi odgovorili z vprašanjem »Če živim na luni«.

Nikoli si nisem mislil, da bom kot VK brusilec celo življenje delal v orodjarstvu, na stara leta pa lačen, kot sem sedaj, samo zato, ker ne morem v pokoj. Firme z dosti denarja in Vašo pomočjo pa upokojujejo svoje uslužbence mlajše kot 50 let, pa še delovno dobo jim dokupujejo.

Kot vodja sindikata, katerega član sem tudi sam, Vas prosim, da mi poveste, kako naj s 6.000 tolarji poravnam vse račune, si kupim zdravila in zraven, vsaj včasih, še kaj pojem. Vsaj kruh vsak dan. V firmi ni malice, da bi se vsaj tam najedel.

Sram me je, da moram na stara leta pisati takale pisma, a ni se lahko odločiti, da si bom moral golo preživetje zagotavljati s krajo. A kaj naj naredim? Druge službe za starega človeka ni. V pokoj ne morem, ker ste spremenili zakonodajo. »Strica nimam«.

Prosim Vas, če mi lahko svetujete, kako živeti s 6.000 tolarji, in ne odgovorite mi, da to ni Vaš resor.

Jože Bizjak

Niso bili pozabljeni

Članek spoštovane kolegice Marije Frančeškin (DE št. 35) o mladih fantih iz Bosne, ki naj bi jih SCT pustil po končanem šolanju na cedilu, je vzbudil med delavci in sindikalnimi aktivisti v podjetju precej začudenja in slabe volje. Razlog je preprost: zanje in za rešitev njihove usode se je kar dobra dva meseca v poletni vročini krepko potilo nekaj strokovnih delavcev izobraževalnega centra in kadrovske službe. In ne le to. Uspešno so jo rešili. Od začetka septembra so vsi že zaposleni v podjetju.

V preteklem šolskem letu je končalo šolanje za poklic zidarja in tesarja 30 učencev – štipendistov SCT Ljubljana. Stanovali so v domu učencev na Gerbičevi v Ljubljani. Že aprila je SCT upravi doma dal denar za ureditev prijave učencev, kar kaže na resen in odgovoren namen, da poskrbi zanje in jih po končanem šolanju zaposli. Junija so šolanje končali in dobili zaključna spričevala o opravljeni izobrazbi za poklice: zidar, tesar oziroma železokrivec. To je bila prva generacija učencev, ki je dobila taka spričevala z znanim poklicem. Prejšnje so namreč imele vpisano samo »gradbinec« in so učenci poklic pridobili šele po opravljeni pripravniški dobi.

Junija so se strokovni delavci dogovorili z upravo doma, da učenci še naprej ostanejo v njem, dokler ne poiščejo primernih prostorov za njihovo nastanitev v samskih domovih podjetja. Do 15. julija so se vsi učenci preselili v domove SCT na Topniški, Zeleni poti in ulici Majke Jugovića v Ljubljani. Tam so jim brezplačno zagotovili vso oskrbo. Poleg sob tudi hrano. Medtem so (vsi razen enega, ki je šele 1. septembra opravil popravni izpit) v ambulanti SCT opravili še zdravniške preglede pri zdravniku specialistu medicine dela in dobili potrdilo o zdravstveni sposobnosti za delo.

Vsak ponedeljek so prihajali na pogovor s strokovnim delavcem izobraževalnega centra Branetom Borštnikom, kjer so sproti dobili vsa obvestila o urejanju potrebnih, a zapletenih birokratskih postopkov za zaposlitev. Nekaj fantov se je takrat na lastno željo odločilo za odhod k sorodnikom v tujino (Avstrijo), večina pa jih je čakala na razplet dogodkov.

Poseben problem pa je predstavljalo urejanje dokumentov za mlade fante. Ti so, nič krivi, pač postali državljani druge države. Za sklenitev delovnega razmerja tujcev pa veljajo določila novih slovenskih zakonov. Pot do potrebnega delovnega dovoljenja ni enostavna. Vsi učenci so bili državljani Bosne in Hercegovine, nihče pa ni imel potrebnih dokumentov. Zato so jim z velikimi napori pri pridobivanju teh listin pomagali prav omenjeni strokovni delavci SCT, čeprav bi to morali urediti sami.

Najprej je bilo potrebno pri pristojnih organih za notranje zadeve priskrbeti dovoljenje za njihovo bivanje v Sloveniji. Tako zahteva zakon o tujcih. Skoraj nihče od teh fantov pa ni imel prav nobene možnosti, da bi iz države, v kateri divja vojna, dobili tiste paprije, ki bi jih moral predložiti za pridobitev dovoljenja. Pa administrativne in birokratske poti s tem še ni konec. Ko so nekako uspeli dobiti dovoljenja za bivanje, je bilo potrebno nekajkrat potrkati še na vrata pristojnega zavoda za zaposlovanje, kjer so avgusta le izdali potrebna delovna dovoljenja. Dobili so tudi delovne knjižice. Medtem so jim v SCT poiskali tudi delovna mesta na gradbiščih in mentorje za opravljanje pripravniškega saža. Tudi to ni bilo enostavno. Denarja za naložbe zmanjkuje, vedno manj je gradbišč, vedno več gradbenih delavcev pa ostaja brez dela. Tako je bilo denimo najprej načrtovano, da se bodo zaposlili v visokih gradnjah. Ker pa to ni bilo mogoče, so dobili delovna mesta v splošnih gradnjah. Prva skupina se je zaposlila že 15. avgusta, vsi drugi pa do konca meseca, prav na dan izida DE z omenjenim člankom.

Vse to je bilo opravljeno, glede na čas dopustov in zapletenost postopkov, v relativno kratkem času. »Nihče v podjetju ni niti za trenutek pomislil na to, da jim ne bi pomagali, nihče ni rekel, da jih ne rabimo,« poudarja vodja kadrovskega sektorja Aleksander Meze.

Sašo Novak

Pripis uredništva

Medtem ko je gradbeno podjetje SCT iz Ljubljane poskrbelo za svoje štipendiste, mlade fante iz Bosne, je v domu na Gerbičevi ulici v Ljubljani še vedno devet fantov, nekdanjih učencev SGP Grosuplje, ki ne vedo, kaj bo z njimi. Eden izmed njih, Muhamed Ugarak, si je medtem po nerodnosti zlomil roko, in ker ni socialno zavarovan, je moral sam stakniti denar in pokriti zdravstvene stroške. Ker je njihov položaj še vedno nerazrešen, se v nobenem primeru ne morejo niti zavarovati.

M. F.

DE časopis slovenskih delavcev

• Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942 • DE – glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije • Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479 • Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956 • Odgovorni urednik: Ciril Brajer, telefon 116-163, 311-956, 313-942 • Časopis urejajo: Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Marija Frančeškin (Življenjska razpotja), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Križnik (Kažipot), Franček Kavčič (sindikati), Boris Rugelj (Na tržnem prepihu), Andrej Ulaga (Na tržnem prepihu), Bora Zlobec (lektorica), Igor Žitnik (Razum in srce) in Jožica Anžel (tajnica), telefon 313-942, 311-956 • Naročnina: 321-255 • Posamezna številka stane 85 tolarjev • Žiro račun: 50101-603146834 • Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana • Časopisni svet: Mira Videčnik, Alojz Omejc, Ciril Urek, Edo Kavčič, Jernej Jeršan, Dušan Semolič

predvolilna arena

Akrobacije

Sedaj smo že toliko pametni, da vemo, koga se nam je najbolj bati. Vsevedov, kajpak, ki si upajo govoriti v imenu naroda, ki natančno vedo, kaj ljudstvo misli, in zato v imenu ljudstva delajo tisto, kar se jim zdi. Se vam zdi, da vas je kdo kaj vprašal, ko so nam vsem skupaj nabili nove davke; se morda spomnite, da bi bili pobarani, če hočemo pri nas zopet fevdalce s pomočjo zakona o denacionalizaciji? Kaj takega seveda nikomur niti na misel ni prišlo. Saj imamo vendar od ljudstva izvoljeni parlament in bi zato bilo skrajno bedasto za take pomembne reči še enkrat spraševati ljudstvo. Kajti ljudstvo misli natanko tako kot parlament oziroma večina v njem.

Ker pa se v parlamentu večina spreminja in so enkrat zgoraj tisti, ki so bili prej spodaj, in je v njem sploh oh in ah erotično, je tudi z ljudstvom enkrat ah, drugič oh. Ko si zgoraj, si tam v imenu ljudstva, ko si spodaj, naenkrat kličeš ljudstvo na pomoč.

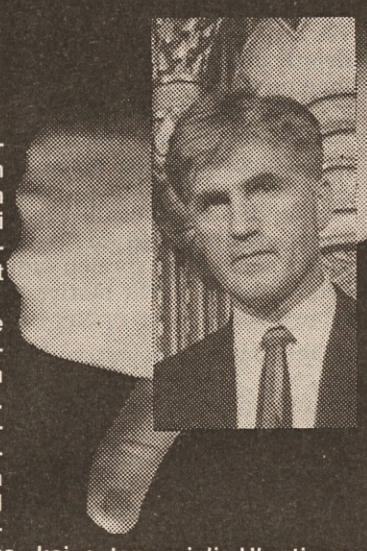

Seveda pa so možne še boljše akrobacije. Da že vnaprej veš, kaj ljudstvo misli in ga vendarle kličeš na pomoč. Takšne bravure ima patentirane Ludvik Toplak, predsednik družbenopolitičnega zbora. Na vsak način bi rad imel referendum o volilnem sistemu, da bi pobaral ljudstvo, kaj o tem misli. Hkrati pa gospod Toplak tistim, ki jim ni do referenduma, kar v brk pove, da se bojijo ljudskega mnenja. Gospod Toplak torej že ve, da ljudstvo o volitvah misli tako kot on in ne tako kot njegovi nasprotniki. Seveda ima gospod Toplak o ljudstvu tako visoko mnenje, odkar je v parlamentu v opoziciji. Ko je glasoval za davke in za druge podobne reči, razumljivo brez glasa ljudstva, je morda že vedel, da bo denar davkoplačevalcev potreben tudi za to, da se bo razmetaval za preizkušanje javnega mnenja, čeprav gospod Toplak že natančno ve, kakšno je to mnenje.

Z vsevedi, posebno tistimi v imenu ljudstva, so bile vedno težave. Recept je preprost. Tako dolgo pripoveduješ, kaj ljudje mislijo, da nazadnje ljudje res začno to misliti. To seveda ni boj za javno mnenje, ampak je posiljevanje javnosti. In da javnost ne bi imela občutka, da je posiljena, ji na koncu ponudiš referendum. Referendumi kajpak tudi morajo biti, ampak o rečeh, ki se res tičejo vseh ljudi. Hoteti referendum za strankarske interese ali pa zato, da bi nekdo prišel na oblast, drugi pa z nje padel, pa je navadno prodajanje megle. Za take reči so volitve. Naj bodo takšne ali drugačne, ljudje bodo že rekli svoje. Brez advokatov, ki vse vedo.

Mutacije

Za takole reč, kakršna je uspela Zdravku Zabukovcu, tudi dvojni lovorjev venec ne bi bil preveč. Skupščinsko zakonodajnopravno komisijo je tako stisnil v kot, da je njen predsednik gospod Anton Tomažič moral priznati, da je največkrat kar nesklepčna sprejemala sklepe in jih potem pridno posredovala parlamentu. O pomembnosti take komisije, kot je Tomažičeva, skorajda ne bi bilo treba posebej razpredati. Človeka je skoraj kap, kakšne pristojnosti vse ima, in če si takšna komisija privošči hece, da nesklepčna sprejema mnenja za parlament, je veselja z demokracijo seveda konec.

Razen če bi imeli čimveč takšnih Zabukovcev. Kajti gospod Zabukovec je sicer odkril, kako deluje zakonodajnopravna komisija, to se je zgodilo celo na ustavni komisiji, ampak bognedaj da bi to koga vznemirilo do te mere, da bi zahteval parlamentarno preiskavo. Niti gospoda Starmana ne, ki je prav tako sedel na ustavni komisiji in ki bi kot poslanec in pravnik moral skočiti do stropa. Njegovega soborca gospoda Grosa sicer ni bilo na tej seji, vendar sploh ni dvoma, da bo gospod Gros modro molčal, čeprav sicer skače za vsako malenkost, ki se mu iz njegove kranjske perspektive zdi nečedna.

Gospod Zabukovec je torej odkril, da je v tej deželi kranjski res marsikaj gnilega. Kajti če si zakonodajnopravna komisija dovoli poslovati nelegitimno, potem je z zakonitostjo pri nas res nekaj hudo narobe. Zdi se, da ima vsakdo kakšno majhno maselce na glavi in ga zato takšne malenkosti, kot je tale z zakonodajnopravno komisijo, prav nič ne vznemirjajo. Prav zanimivo je, da se tudi gospod predsednik parlamenta, ki je oni dan na tv razlagal, kako zelo mora skrbeti, da v skupščini vse teče tako, kot bi moralo, ni prav nič posebno vznemiril, ko je zvedel, kaj mu počenja zakonodajnopravna komisija. No, po zaslugi poslanca Zabukovca sedaj vsaj širno občinstvo ve, kako po domače se gredo v parlamentu. In da bo hec še večji, ima beseda predsednika komisije v parlamentu kar precejšnjo veljavo, no ja, vsaj imela jo je v Peterletovem – Demosovem režimu. Da bo slika naše parlamentarnodemokracijske morale še popolnejša, je prav poučno tole: demosovci so Zabukovcu takoj očitali, zakaj vlači to početje zakonodajnopravne komisije na dan prav zdaj, ko gre za volilno zakonodajo, ko pa je komisija tako delala tudi prej. Marsikdo je torej vedel za to, vsi pa so modro molčali, najbrž zato, ker je to prav lepo teklo na njihov mlin. Gospod Tomažič pa nič. Seveda bo še naprej predsednik najpomembnejše parlamentarne komisije.

Boža Gloda

Sušni meseci za demokracijo

Ponedeljkov TV prenos seje poslanskega doma hrvaškega sabora, ko je HDZ kot Golijat branila novo predsedniško »demokracijo« in ko so drug za drugim padali vsi predlogi in amandmaji okleščene opozicije (predvsem SDP, HSP in HSLS), ki so pozivali k spoštovanju ustave in pravne države, dobili pa odgovor: Pravna država, to sem jaz (Tuđman), je na obrazih gledalcev po vsej verjetnosti izzval ne le žalostne nasmeške, pač pa nehote projiciral hrvaške politične razmere ne le na trenutne slovenske, ampak tudi na povolilno obdobje, če ga bomo že dočakali. In že razmišljamo še malo dlje, da je na tem majhnem balkanskem področju nedaleč od nas, Bog dal Muslimanom genocidno vojno, Srbom agresijo in izolacijo, Hrvatom volitve in Slovencem spravo, se prav tako nehote vprašamo, ali je bog shizofren, absolutist, revanšist... Ali pa je takšen, ker popravlja zgodovinske krivice, ki jih je sam zagrešil? Za nas bi lahko dejali, da je tipično slovenski, takšen kot se je kazal v vsej svoji zgodovini, če ne izvzamemo nekaj svetlih trenutkov, ko je imel priložnost spremeniti vsaj vero, če že svoje nravi ne more. Dejstvo je, da lahko Slovencem volitve ali neustavno stanje navržejo tako totalitarizem kot genocid v smislu nacionalizma in antikomunizma. Logika sprave, ki se žal ni prijela kot »čista« ideja, ki naj bi Slovencem odprla pogled v prihodnost, namreč z vedno bolj razdiralno močjo posega v temo preteklosti in v želji po uprizoritvi novega Nürnberga oživlja stalinske strasti, ki bodo ogrozile tudi rodove, ki prihajajo.

In kje bi našli boljši primer in izraz te logike kot prav v parlamentu ob sprejemanju in oblikovanju vsebine volilne zakonodaje. Če konkurenčnost in oblastiželjnost političnih strank in njihovih koalicij lahko razumemo kot pogonsko sredstvo slehernega parlamentarnega življenja, pa težko razumemo, da so se najbolj glasni zagovorniki demokracije in akterji slovenske pomladi v tako kratkem času spremenili iz nacionalnih v totalitarne demokrate, ki se s takšno lahkoto poigravajo z usodo slovenskega naroda, ki je šele na začetku poti, da si izbori svoj prostor na sončni strani Alp. Od kod takšna agresivnost novega Demosa in ostankov starega? Odgovor je seveda dokaj preprost: slovenska samostojnost je bila nedeljiva, deljive so bile le zasluge zanjo, slovensko premoženje in vse, kar so ustvarile naše roke in um v zadnjih 47 letih, pa je še kako deljivo. In ko gre za ključni vzvod oblasti, to je kapital, ki bo v naslednjih letih in desetletjih (?) vladal slovenski deželi, ni več prostora za demokracijo.

To je nazorno pokazala tudi torkova seja izvenparlamentarnih strank o predlagani volilni zakonodaji. Vse stranke so se strinjale, da gre za restriktivno volilno zakonodajo, ki malim in novonastalim strankam onemogoča samostojen nastop na volitvah in participacijo na oblasti, čeprav rezultati slovenskega javnega mnenja jasno kažejo, da je okoli 47 odstotkov volilcev še vedno neopredeljenih in bi zato zagotovo del njih našel svoj interes tudi v kakšni izmed izvenparlamentarnih strank. Navsezadnje so celo komunisti ob sestopu z oblasti z volilno zakonodajo zagotovili večjo stopnjo demokracije, kot so jo stranke, ki so z njo prišle na oblast, sploh pripravljene ponuditi v tem trenutku novim strankam, kaj šele, da bi jo razširile. Vse politične stranke so ob prejšnjih volitvah lahko participirale pri sredstvih za izvedbo volilne kampanje, sodelovale so pri oblikovanju volilne zakonodaje (sedaj je bil predstavnik izvenparlamentarnih strank vabljen le na Plutovo, žal razpadlo koordinacijo pri republiškem predsedstvu), poenostavljeno je bilo vlaganje kandidatnih list ipd. Predlagana volilna zakonodaja, če bo seveda sprejeta, pa bo zožila in zaprla slovenski politični prostor, utrdila močne in odstranila z oblasti šibke ter s tem vzpostavila neenakopravnost državljanov; po predlagani zakonodaji je namreč podpis enega poslanca vreden nič manj, celo nekaj več kot 18 podpisov »navadnih« državljanov, saj zakon o volitvah v državni zbor predvideva za veljavno le tisto kandidatno listo v volilnem okraju, ki jo podpišejo najmanj trije poslanci ali pa svoje podpise zanjo overi najmanj 50 volilcev, ki morajo imeti v tem okraju tudi stalno prebivališče.

Posebna ironija volilne zakonodaje pa je v tem, da je duša volilca tri mesece po volitvah vredna 10 tolarjev za stranko, ki jo je volil. In neki naivnež se je celo spomnil, naj bi stranke ostanke sredstev od volilne kampanje obvezno namenile dobrodelnim ustanovam. S tem bi pridobil verjetno edino Karitas.

Ne glede na vse pa se pred nas z vso usodnostjo postavlja vprašanje, ali bo Bog tokratnemu zasedanju parlamenta in odločanju o volilni zakonodaji po dolgotrajni suši namenil kaj »moče« oz. dežja. Preveč si tudi tokrat od parlamenta ne moremo obetati, saj bomo tako ali tako, vsaj kar se demokracije tiče, v vsakem primeru prišli iz dežja pod kap.

Branka Preželj

DOL Z JUGOSLOVANARSTVOM!

Tri televizijske kamere, štirje fotoreporterji, desetina novinarjev... Ja, že enkrat preložena (?) tiskovna konferenca prvaka Slovenske nacionalne stranke Zmaga Jelinčiča je konec prejšnjega tedna napovedovala zavidanja vreden medijski dogodek. Upravičeno?

Zmago Jelinčič je uvodoma seveda izstrelil dolg rafal očitkov na račun najvišjih organov pregona, ki so ga »po enakih boljševističnih metodah, katerih žrtve so bili še pred kratkim tudi sami«, pahnili v preiskovalni zapor ravno v času, ko je v Kočevju potekal prvi kongres njihove stranke. »Datum seveda ni bil naključno izbran,« je prepričan Jelinčič. »Zaradi izredno porasta članstva in zavoljo velike priljubljenosti med ljudmi smo začeli vznemirjati oblasti; v nos pa jim gre tudi protijugoslovanska naravnanost naše stranke, ki se je za razliko od levice dosledno držimo že od ustanovitve sem.« Jelinčič sam pa še mnogo dalj, saj se je moral zaradi svojih stališč že davnega 1970. leta zagovarjati pred vojaškim sodiščem.

Razlogi za zdajšnjo aretacijo pa so bili po njegovih besedah naravnost smešni. **»Obdolžili so nas, da smo pripravljali atentate na Kučana, Drnovška in Bavčarja. Če bi bilo v tem vsaj kanček resnice, bi bili gotovo še danes za zapahi!** Očitno je šlo za umazano gesto policije, ki naj bi razburkala zavest preprostih ljudi. ‚Rdeči' pa so pri tem pozabili, da je ravno preprost človek trden mož in da gre le njemu zahvala, da se je med nami skozi tisočletja ohranila slovenska zavest. Obdolžili so nas tudi nezakonite posesti orožja. Res smo ga med zadnjo vojno kar precej zaplenili, vendar smo ga nameravali vrniti. Ker so se posamezni člani naše stranke zbali, da bi jih policija pri tem šikanirala, smo se dogovorili, da ga bom zbiral jaz. Pred volitvami naj bi ga izročili oblastem, s čimer bi si gotovo nabrali tudi nekaj točk. Vendar...« Jelinčič je v isti sapi zanikal tudi obstoj borbenih odredov, ki naj bi jih imela njegova stranka, pa tudi nakup 200 raket, ki naj bi jim jih financirala emigracija. »Emigracije že poldrugo leto ni več. Pa četudi bi bila, bi težko zbrala dovolj denarja že za par raket tipa patriot (10 milijonov dolarjev), kaj šele za 200,« zamahne z roko.

Od kod policiji vsi ti podatki, na podlagi katerih so se Jelinčič in nekateri predsedniki območnih odborov SNS znašli za zapahi? »Policija je začela to akcijo načrtovati že pred šestimi meseci, intenzivirala pa jo je pred dvema, ko se je stranki pridružil g. **Janko Lavrič.** Iz parlamentarnih krogov smo namreč dobili obvestilo, da se je k nam infiltriral mož s šifro ‚gasilec'. Zdaj se je izkazalo, da je bil to Lavrič,« je odgovoril Jelinčič. »To je možakar, ki je bil v Novem mestu obsojen zaradi ogromne utaje davkov. Pred kaznijo je prebegnil v Avstrijo, po vrnitvi pa je na hitro ogoljufal nekaj ljudi za čedno vsoto, milijon mark. Potreboval je zaščito. Našel jo je v udbi, kakor pravim ljudem iz varnostno-obveščevalne službe, ki so po osvoboditvi le zamenjali svoje plašče, njihove barve pa so ostale iste kot prej – jugoslovanarske...« Kakorkoli že, prava resnica bo gotovo prišla na dan, saj je Zmago Jelinčič prek svojega advokata že vložil tožbo proti odgovornim za njegov pregon.

V nadaljevanju tiskovne konference se je Jelinčič dotaknil tudi nekaterih aktualnih tem, ki čedalje bolj vznemirjajo slovensko javnost. **»Po neuradnih podatkih naj bi bilo v Sloveniji že 125.000 beguncev. To je za nas toliko, kot za Nemce skoraj osem milijonov!«** je učinkovito primerjal in mimogrede opomnil, da jih je v begunskih taboriščih le 15.000, vsi drugi pa da so pri svojcih, kar je alarmantno. »Navsezadnje pa begunci tudi stanejo. Parlament jim je izglasoval enodnevni zaslužek, okoli 20 milijonov DEM. To je bila kraja, saj nima nihče pravice davkoplačevalcem segati v žep. Zato bomo zahtevali ministrstvo za begunce, ki naj zamenja sedanjo polprivatno inštitucijo za te namene.« Nadalje bodo zahtevali tudi revizijo zakona o državljanstvu, ki je po njihovem mnenju preveč liberalen. »Dovoljuje delovanje strank, ki so jih celo po drugih republikah nekdanje Jugoslavije že prepovedali,« je ogorčen. »Zdaj se je ustanovila še četrta – HOP –, ki tako kot prej Marojevićeva zahteva manjšinske pravice za 90.000 Hrvatov.« Jugoslovanarstvu je po njegovih besedah treba čimprej narediti konec, kar pa bo pod to oblastjo silno težko, saj se ji še vedno toži po socializmu in Jugoslaviji. »Tudi na londonsko konferenco Slovenija ni šla kot samostojna država, temveč kot del Jugoslavije. Ilustrator Mladine je to dobro zaznal, ko je na naslovnici upodobil balkansko krčmo z vsemi njenimi akterji,« je pomahal z revijo, za tem pa mimogrede omenil, da menda tudi dr. Bebler ne bi odšel za našega predstavnika v Ženevo, če zunanji minister dr. Rupel ne bi »potegnil nazaj« svojih evforičnih ocen konference.

Skratka, jugoslovanarstvu (= izdaji domovine) je treba narediti konec. Za to pa se mora desnica združiti, če hoče premagati levico, ki je še vedno enako močna, kot je bila...

D. K.

»Na volitvah bomo osvojili štiri ali pet sedežev v parlamentu,« je prepričan predsednik Slovenske nacionalne stranke Zmago Jelinčič. Ob njem sekretarka SNS Marjetka Štiblar. (Slika: Sašo Bernardi)

Svobodni Sindikati Slovenije

V NEPRAVNI DRŽAVI NE MOREMO USPETI S PRAVNIMI SREDSTVI

Dušan Semolič

Redno tiskovno konferenco je **Dušan Semolič** tokrat začel nekoliko nenavadno, saj je v dokaz stiske kovinarjev najprej prebral pismo **Jožeta Bizjaka** iz Trstenika pri Golniku (objavljamo ga na drugi strani). Ta je iskal pomoč tudi pri njem, ker v Iskri Stegne, kjer dela kot visokokvalificirani brusilec zasluži le nekaj več kot plača za avtobusni prevoz na delo. Delavec ima 54 let in 34 let delovne dobe, pravi, da bi dobil kar 33 tisočakov pokojnine, vendar je na žalost premlad za upokojitev.

Albert Vodovnik je najprej ugotovil, da je vodstvo SKEI zadovoljno z odnosom Hermana Rigelnika in gospodarskega dela vlade do reševanja položaja kovinskopredelovalne in elektroindustrije.

Albert Vodovnik

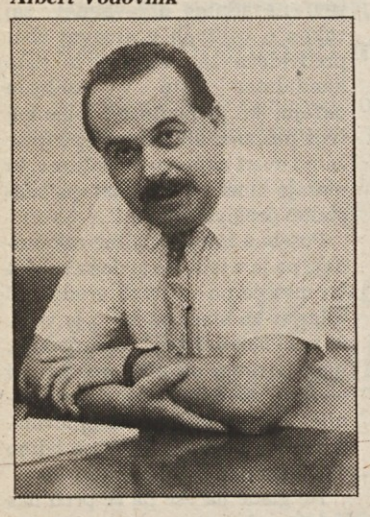

Takšen odnos pa bi morala imeti vlada v celoti. Ker tudi parlament nima pravega odnosa gospodarstva, se je v dveh letih zlomila njegova hrbtenica, ki jo predstavlja kovinskopredelovalna industrija. Le-ta kljub temu opravi 70 odstotkov izvoza iz Slovenije. Na delo čaka tretjina zaposlenih oziroma 50 tisoč delavcev in med njimi so priznani strokovnjaki, ki zato iščejo delo v tujini. Vodovnik je obrazložil pismo SKEI podpredsedniku vlade v zvezi z napovedano splošno stavko in dodal, da priprave nanjo niso edina njihova aktivnost.

SKEI ne bo odstopil od tarifnega dela panožne kolektivne pogodbe. Listine za manj izplačane OD so edini dokument, s katerim delavci dokazujejo, da jim je podjetje nekaj dolžno in s tem uveljavljajo pravico do lastništva. Te listine so pomembne, ker vlada s procesi dokapitalizacije sama začenja z lastninskimi postopki.

Za Vodovnikom se je najprej oglasil **Andrej Cimerman,** predsednik SKEI za ljubljansko območje. Glavni problem je v tem, ker stečaji še vedno potekajo po zakonu bivše SFRJ in prav zaradi njega številni stečaji v Ljubljani in Iskri potekajo že več let. Cimerman misli, da mora moratorij za stečaje veljati vse do sprejetja normalnega stečajnega zakona.

Andrej Cimerman se je avgusta 1991 pogovarjal z **Ludvikom Toplakom,** predsednikom družbenopolitičnega zbora in skupščinske komisije za proučitev oškodovanja družbene lastnine. Razlog za pogovor so bili stečaji 14 proizvodnih podjetij Iskre s 14 tisoč zaposlenimi. Cimerman je takrat predlagal, naj posebna komisija opravi preiskavo, ki naj bi preprečila povečevanje škode tako v Iskri kot širše. Toplak se je strinjal, da zadevo prouči že oblikovana posebna medresorska delovna skupina s pomočjo strokovnjakov in sodelovanjem sindikata Iskre in SKEI. Ludvik Toplak se je takrat obvezal, da bo s tem dogovorom seznanil Janeza Lukača, vodjo imenovane delovne skupine. **Ker se je stanje v Iskri še poslabšalo in ker omenjena komisija od sebe ni dala ničesar, je Cimerman prepričan, da je Toplak le obljubljal in da ni naredil ničesar.** Cimerman je napovedal spisek strokovnjakov, ki so v Iskri in drugje ostali brez dela in zaslužka kljub temu, da imajo mednarodno veljavo.

V Podravju je zaposleno nekaj več kot 24 tisoč kovinarjev, je povedal **Branko Medik,** predsednik SKEI za to območje. Število zaposlenih se zmanjšuje vsak dan in zato narašča nezaposlenost. Že drugi teden je na čakanju 1746 delavcev TVT in podobno se obeta zaposlenim v Elektrokovini in nekaterih delih Tama. V bližnji prihodnosti lahko delo izgubi več tisoč kovinarjev.

Medik v Podravju ne pozna firme, ki bi lahko delavcem do 18. v mesecu dala vsaj del plače. Vladina ekipa je na obisku v Mariboru naravnost povedala, da bodo morali probleme reševati zlasti znotraj podjetij. **Edo Ozimič,** sekretar SKEI za Podravje ga je dopolnil z ugotovitvio, da so rešitve problemov preveč odvisne od direktorjev, ki so premalo usposobljeni za opravljanje svojega dela. To velja zlasti za tiste iz majhnih firm, ki ne znajo napisati niti sanacijskih programov. Namesto direktorjev, ki odhajajo zaradi nesposobnosti, pa v firme prihajajo še slabši kadri.

Medik je kritiziral občinsko vlado zaradi izgovorov, da gospodarstvo ni v njeni pristojnosti kljub temu, da s cenami kroji usodo podjetij. Republiški vladi pa Medik zameri, ker ni poskrbela za socialni položaj nezaposlenih, ki so čedalje

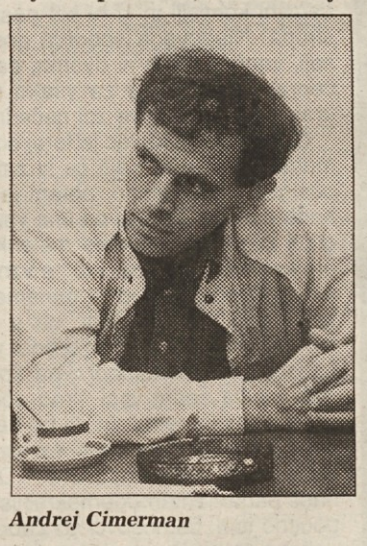

Andrej Cimerman

težji problem in zaradi česar se mesto spreminja v socialni geto. Edo **Ozimič** je k temu dodal, da je prejšnji mesec 7 tisoč kovinarjev v Mariboru in okolici stavkalo zaradi plač. **Opozoril je na neenakopraven položaj delavcev iz majhnih podjetij, saj se politiki in bančniki bojijo stavk le v velikih podjetjih.** Ozimič misli, da bodo kovinarji s splošno stavko dosegli, da delavcem ne bo treba vsak mesec stavkati za plačo. V stečajih mariborskih podjetjih delovna mesta le ugašajo, saj na njihovih pogoriščih ne rastejo nove firme, tako kot v tujini. Primer za to je Lilet, ki je nekdaj zaposloval 500 ljudi, zdaj pa tam še vedno ne dela nihče.

Ozimič je opozoril še na nerešene odnose med matičnimi firmami (materami) in družbami (hčerami) iz njihove sestave. Matere in hčere, ki so nastale iz bivših velikih podjetij, so menda organizirane tako, da bi stečaj matere ogrozil tudi vse hčere. **Problem so tudi stečajni upravitelji, ki zaradi visokih plač (3000 DEM) stečaje vlečejo v nedogled.**

Igor Vizjak, predsednik Svobodnih sindikatov Dolenjske je najprej poudaril nujnost sprejetja lastninske zakonodaje, saj se sindikati nimajo na koga obrniti, dokler ni pravega lastnika. Potem ko je Vizjak ugotovil, da se v socialni pakt lahko zapišejo le deklaracije v slogu »prizadevali si bomo, trudili si bomo«, je ugotovil, **da se v podjetjih ob podpisu kolektivnih pogodb sprejemajo prava socialna premirja.** Na Dolenjskem sindikati ne dvomijo o možnosti izvedbe 62. člena panožne kolektivne pogodbe, saj so prepričani, da bo država spoštovala to, kar je priznala z registracijo pogodbe.

Vizjak predlaga oblasti, naj bolje zaščiti slovensko lastnino in nacionalne interese. Zato naj bi tujci del dobička iz mešanih firm obvezno investirali v slovensko gospodarstvo.

Po Vizjakovem mnenju **se v Sloveniji vsak dan bolj uveljavlja strategija čakanja, ki ne daje rezultatov, saj vsepovsod spoznavajo, da je v tujini vse cenejše in da se ne splača delati ničesar.** Po njegovem mnenju je takšno razpoloženje v veliki meri posledica previsokih obdavčitev, zlasti 20-odstotnega davka na plače, ki ga plačujejo delodajalci. Vizjak je zato zagovornik ofenzivne strategije, ki bi jo po njegovem mnenju sprejeli tudi delavci, če bi videli motiv za svoje delo.

Ob koncu tiskovne konference je **Albert Vodovnik** še **enkrat opozoril, da sindikat, ki je oblast vseskozi opozarjal, da dela narobe, ne more upati, da bodo delavci svoje predpise dobili kar po predpisih in s pravnimi sredstvi,** saj vedo, da delajo in živijo v nepravni državi. Zato se bo republiški odbor SKEI na razširjeni seji po 20. septembru odločal

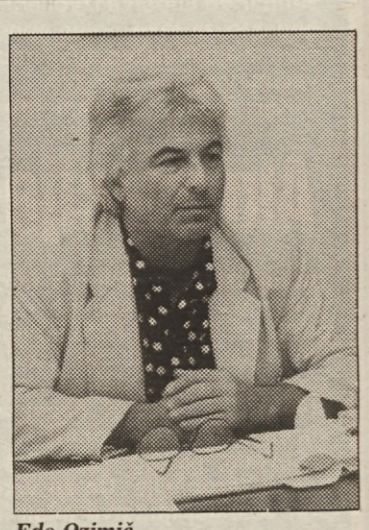

Edo Ozimič

o splošni stavki in načinu njene izvedbe. **Gre za sindikat, ki ima 130 tisoč članov oziroma 82 odstotkov zaposlenih in ki računa, da se mu bodo v stavki pridružili tudi manjši sindikati v katere so organizirani kovinarji.**

Franček Kavčič

Adrio rešiti ta teden

Igor Vizjak je na željo članov Svobodnih sindikatov iz Adrie Caravan osvetlil izjavo bivšega direktorja te firme Marjana Anžurja, po kateri bi firma zdaj ne imela težav, ker bi po njegovem projektu dobili 30 milijonov DEM. Anžurjev projekt reševanja Adrie Caravan se je zaustavil pri Agenciji Republike Slovenije za prestrukturiranje zato, ker bi po njem Francozi postali večinski lastnik. V Francijo bi bile prenesene tudi vse poslovodne funkcije in tja bi šla tudi blagovna znamka. Adria je obstala spomladi letos, to je takrat, ko je bil Marjan Anžur šef v Novem mestu, zato, ker ni mogel dobiti denarja za financiranje proizvodnje in plače. Novomeščanom ni jasno, kje bi Anžur lahko dobil omenjenih 30 milijonov DEM.

Danes je 250 prikoličarjev na čakanju in čez nekaj dni bo celotna firma ustavila proizvodnjo za dva meseca. V tem času bodo prodajali velike zaloge, ki jih imajo pri svojih prodajalcih na tujih trgih.

Vizjak pravi, da sta v Adrii složno delovala oba sindikata in da je zato tudi zmagala drugačna varianta, kot jo je vsiljeval Marjan Anžur. Adria se je prijavila na republiški natečaj za dokapitalizacijo podjetij. Po Vizjakovem mnenju je treba položaj firme rešiti še v tem času, sicer bo verjetno treba vse začeti čisto na novo.

Poudarki iz pisma podpredsedniku vlade Hermanu Rigelniku o stavkovnih zahtevah

● **Takojšnja razbremenitev gospodarstva na raven leta 1986**

(Podatki o prihodkih javne porabe v prvih štirih mesecih kažejo v primerjavi z rastjo plač v gospodarstvu realno povečanje za 30 odstotkov.)

● **Zagotovitev izplačila osebnega dohodka v višini 18.500 neto do 18. v mesecu**

(Zahtevamo, da se zagotovi izvajanje zakona o zajamčenih osebnih dohodkih in da se hkrati določi nova višina v znesku 18.500 neto.)

● **Zaščita kovinske in elektroindustrije s takojšnjimi kratkoročnimi ukrepi**

(Veljavna ureditev stečajev jemlje delavcem pravice iz minulega dela, predlagani novi zakon pa zmanjšuje socialno in materialno varnost delavcev. Takšne ureditve SKEI ne bo sprejel in terja od vlade, da prepreči stečaje do sprejetja novega zakona.)

● **Dosledno uresničevanje kolektivnih pogodb zlasti v primerjavi s plačami v negospodarstvu**

(Sindikat ne more pristajati, da bi delavci čakali na morebitni ostanek dohodka podjetja, ki lahko ostane za plače. Predlagamo sprejem ukrepov za zmanjšanje neenakopravnosti med zaposlenimi v gospodarstvu in negospodarstvu.)

● **Kontrola cen monopolistov in davčna politika, ki bo pravično porazdelila bremena**

(Vlada naj s kontrolo cen monopolistov prepreči neupravičeno dvigovanje cen, ki najbolj vplivajo na materialno in socialno varnost delavcev. Vlada naj oceni ustreznost davčnih obremenitev in možnost olajšav pri odmeri dohodnine ter obdavčevanje plač iz dobička. Obdavčevanje naj ne bo naravnano le na delavce v družbenih podjetjih, ampak na vse svoje prebivalstvo.)

● **SKEI poziva poslance skupščine Republike Slovenije, naj sprejmejo zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij, zakon o intervencijah v gospodarstvu in zakon o soupravljanju, saj predolgo čakajo v skupščinski proceduri.**

●

Izvršni odbor SKEI se je konec julija preoblikoval v stavkovni odbor in imenoval komisije za izvedbo splošne stavke. Izvršni odbor se je tudi odločil, da bo po pogovorih z gospodarskim delom vlade Republike Slovenije še okrogla miza s predsedniki poslanskih klubov o odgovornosti poslancev za reševanje problematike kovinske in elektroindustrije.

LISTINE ZA MANJ IZPLAČANE OD SKLADNE Z ZAKONOM

V sindikalnih krogih je veliko razprav o listinah za manj izplačane OD po 62. členu kolektivne pogodbe za kovinsko in elektroindustrijo ter metalurgijo. Mnogi menijo, da so te listine, ki jih izdajajo številna podjetja tudi v drugih vejah gospodarstva, le pesek v oči delavcem in da iz vsega tega ne bo nič. Služba za konjunkturno in ekonomsko politiko gospodarske zbornice Slovenije je pripravila strokovno mnenje o tem vprašanju. Iz njega je razvidno, da sopodpisniki panožne kolektivne pogodbe ne dvomijo o pravici delavcev iz 62. člena, le mnenje o plačevanju prispevkov iz tega naslova je drugačno kot pri sindikalistih. Nedvomno poučno mnenje objavljamo v celoti.

Odstopanje od osnovnega osebnega dohodka

62. člen

Osnovni osebni dohodek je lahko do 20 % nižji od zneskov, določenih za posamezne zahtevnostne skupine v tej pogodbi, v naslednjih primerih:

– če se v podjetu izvaja sprejeti sanacijski program;

– če bi izplačilo po tej kolektivni pogodbi povzročilo izgubo;

– če je v obračunu tekočega obdobja izkazana nepokrita izguba;

– če je doseženi neto dobiček za 20 % nižji od doseženega neto dobička v preteklem obračunskem obdobju v ustrezni podskupini dejavnosti v republiki.

Odločitev na podlagi teh kriterijev sprejme poslovodni organ ob soglasju organov upravljanja in poprejšnjem obvestilu sindikatov.

V primerih znižanja osnovnega osebnega dohodka ima sindikat pravico preveriti upravičenost uporabe zgornjih primerov tudi z zunanjimi institucijami.

Znižani osebni dohodki po tem členu ne morejo biti nižji od z zakonom določenega zajamčenega osebnega dohodka.

Sklep o znižanju osnovnega osebnega dohodka velja najdalj 6 mesecev. Po tem roku mora poslovodni organ ponovno preveriti izpolnjevanje pogojev za izplačevanje znižanih osebnih dohodkov skupaj s sindikati in o razlogih za podaljšanje izplačevanja znižanih osebnih dohodkov obvestiti zaposlene na zborih delavcev. Delavci morajo za manj prejete OD dobiti listine, s katerimi bodo lahko v kasnejših obdobjih sodelovali v procesu lastninjenja podjetja ali pa jih prijavili v stečajno maso.

MNENJE O UPOŠTEVANJU MANJ IZPLAČANIH PLAČ V PROCESU LASTNINJENJA

Sindikat kovinske in elektroindustrije je na seji republiškega odbora med drugim sprejel tudi sklep, da se morajo v procesu lastninjenja upoštevati manj izplačani osebni dohodki v skladu z 62. členom panožne kolektivne pogodbe. Predlaga, naj se v 19. členu zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij doda, da se pri načinu vplačila delnic zajamejo obračunani, neizplačani osebni dohodki po poravnavi dohodnine, vendar brez prispevkov iz osebnih dohodkov.

Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo navedene problematike ne opredeljuje. V 33. členu je podana le opredelitev o možnosti zmanjšanja osnovnih osebnih dohodkov za največ 20 %, če bi izplačilo osebnih dohodkov, določenih s to pogodbo, ogrozilo poslovanje organizacije oziroma delodajalca. V kolektivnih pogodbah dejavnosti pa se določijo kriteriji, po katerih so lahko osnovni osebni dohodki nižji od izhodiščnih osebnih dohodkov iz 30. člena pogodbe.

Panožna kolektivna pogodba za črno in barvasto metalurgijo in livarne ter kovinsko in elektroindustrijo v 62. členu določa primere, kdaj je osnovni osebni dohodek lahko do 20 % nižji. V tem členu je tudi opredeljeno, da morajo delavci za manj prejete osebne dohodke dobiti listine, s katerimi bodo lahko v kasnejših obdobjih sodelovali v procesu lastninjenja podjetja ali pa jih prijavili v stečajno maso.

Menimo, da je izdajanje vrednostnih papirjev – potrdil (npr. zadolžnice) v podjetjih, v primeru, da podjetje ne more izplačati s kolektivno pogodbo določenih osebnih dohodkov, načeloma možno. V navedenem primeru takšen način opredeljuje panožna kolektivna pogodba. Ob izdaji takšnih papirjev oz. potrdil je potrebno upoštevati zakon o vrednostnih papirjih, ki za dolgoročne vrednostne papirje (dospelost nad 1 leto) predvideva poseben postopek in dovoljenje Ministrstva za finance. Za izdajanje kratkoročnih vrednostnih papirjev (dospelost do 1 leta) takšen postopek ni potreben.

V zvezi z drugim delom sklepa Sindikata kovinske in elektroindustrije, da se pri načinu vplačila delnic zajamejo obračunani, neizplačani osebni dohodki po poravnavi dohodnine, vendar brez prispevkov iz osebnih dohodkov, ugotavljamo, da predlog za izdajo zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij z osnutkom (poročevalec št. 10 z dne 14. 5. 1992, ESA 593) v 19. členu že opredeljuje kot način vplačila delnic tudi obračunani, toda neizplačani del osebnih dohodkov, po poravnavi davkov in prispevkov iz osebnih dohodkov, če se zaposleni s tem strinja. Razlika med predlogom Sindikata kovinske in elektroindustrije in zakonsko opredelitvijo je v plačilu prispevkov.

Menimo, da bi morali delavci, če bi se odločili za vplačilo delnic po navedeni možnosti predloga za izdajo zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij (predpogoj je sprejem zakona in podane opredelitve) imeti ustrezne listine. Glede plačila davkov in prispevkov od osebnih dohodkov po kolektivni pogodbi, prejetih na navedeni način, menimo, da ni smiselno delati razlike med davki in prispevki. Na podlagi plačanih prispevkov namreč delavec uveljavlja tudi določene pravice. Po zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju je kot osnova za nadomestila med začasno zadržanostjo z dela (31. člen) opredeljena povprečna mesečna plača oziroma povprečna osnova za plačilo prispevkov. Še posebej to velja za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kjer se za izračun pokojninske osnove po zakonu (44. člen) vzamejo plače oz. osnove, od katerih so bili plačani prispevki, zmanjšane za davke in prispevke (neto plače). Če se prispevki ne bi plačali, se plače, s katerimi bi delavci na osnovi listin participirali v lastninskih upravičenjih, ne bi upoštevale v pokojninsko osnovo.

Iz predloga sindikata kovinske in elektroindustrije pa tudi ni jasno razvidno, ali naj neplačani prispevki iz osebnih dohodkov povečajo latninska upravičenja delavcev v procesu lastninjenja.

Menimo pa, da je pomemben tudi 46. člen zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki izrecno opredeljuje, da se za izračun pokojninske osnove med drugim ne štejejo prejemki v naravi, razen kadar pomenijo sestavni del plače po pogodbi o zaposlitvi in so od njih plačani prispevki. Za izračun osnove se ne štejejo tudi prejemki, izplačani delavcu mimo osnov in meril, ki sicer veljajo za delitev plač (delnice, obveznice, boni, prejemki zaradi upokojitve in priprave na upokojitev, idr.). Navedeno po našem mnenju pomeni, da mora biti predlagani način prejemanja osebnega dohodka opredeljen že v kolektivni pogodbi in pogodbi o zaposlitvi in da mora biti delitev opravljena po osnovah in merilih, ki veljajo za delitev plač; sicer se to ne upošteva za izračun pokojninske osnove.

Poudariti moramo, da je po 19. členu predloga za izdajo zakona o lastninskem preoblikovanju tudi takšen način vplačila delnic predviden, vendar pa delavca k temu ne moremo prisiliti, saj je on upravičen do osebnega dohodka, ki ga lahko ali pa tudi ne, konvertira v lastninski delež. Ker je tu vseskozi govor o osebnih dohodkih, je seveda potrebno plačati davke kot tudi prispevke.

Blišč in beda demokracije

Piše: Rajko Lesjak

V naši volilni areni je večina nastopajočih že dalj časa pokonci in kar pridno zapravljajo državni denar, denar davkoplačevalcev in delavstva. Za nameček se ne ozirajo na nič in na nikogar: zdi se, da jih v tej igri nihče več ne more ustaviti.

Nabiranje političnih točk s koristnimi dejanji za slovenske državljane je v ozadju volilne arene. V ospredje prihaja, kdo bo koga bolj nasadil in bolj grdo prekucnil, z željo, da se ne bi nikoli več pobral. Pri tem »rolanju« na politični sceni so uporabna čisto vsa orodja in orožja, ki jim pridejo v roke in na pamet.

Skoraj vsem pa gre za to, da bi prišli na oblast ali ostali na njej ter nemoteno vladali v imenu in na račun ljudstva. V demokratični civilni in pravni državi pa se na oblast pride in z nje odide z volitvami. Recimo, da je to res. Recimo tudi, da bi pri nas nekateri radi prišli na oblast še pred volitvami. Če bi kazalo, da jim to ne bo uspelo, bi poskusili vso zakonodajo naravnati tako, da bi čim lažje prišli na prestol. In za to gre v tej igri – pri snovanju in sprejemanju volilne zakonodaje. Sicer pa vsak volilni sistem oziroma volilna zakonodaja na koncu naplahta volilce. V takem (ne)moralnem, (ne)pravnem in vsesplošnem bolehnem stanju, v kakršnem je naša družba, je demokratična volilna zakonodaja že vnaprej zgolj pobožna želja. Za kakšno inačico se bodo sporazumele naše stranke oziroma poslanci, še ne vemo. Ne vemo, kako, kdaj in kakšne »zakonske zveze« bodo sklepali strankarski prvaki. To je gotovo precej odvisno od volilne zakonodaje in od tega, kolikšno in kakšno doto bo kdo prinesel v zakon. Ali nas bodo z volilnim referendumom potegnili za nos; ali bodo sprejeli predlagani paket volilne zakonodaje; ali bodo nekoliko popravili staro volilno zakonodajo in celo razpisali volitve; ali pa bodo na naše »začudenje« spremenili ustavni zakon ter si podaljšali vladanje in oblast, ko jim bo tekla voda v grlo. Ali pa nekateri morda celo potihoma računajo in delajo v to smer, da bi nas pripeljali v izredne razmere in temu primerno ukrepali.

Pri tem jim je čisto vseeno, ali so in bodo zmogli sprejemati zakone in druge odločitve, ki so usodnega pomena. V čakalnici parlamenta (poslanski klubi) čaka na usmiljenje pomembna sebinska zakonodaja – od zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij, zakona o intervencijah v gospodarstvu, zakona o družbah, o soupravljanju, o stečajih, o socialnih in delovnih sodiščih, o financah in monetarni politiki itd. Volitve so potrebne zaradi tega. Oblast je oblast in vsaka vlada. So pa razlike v vladanju. Za te razlike gre volilcu in volitve so priložnost, da se oblast udari po prstih, ali pa zamenja. In kjer so delovno mesto, socialna varnost, socialno partnerstvo, soodločanje in poceni delovna sila – nizka mezda, zadnja pravica v malhi človekovih pravic, je odločanje o teh razlikah za volilca bolj pomembno, kot je na videz.

Po volitvah hitro zbledi blišč volilnih kampanj in kazati se začne tudi beda. Nova oblast pozablja na dane obljube, ki jih je tako sveto trosila med volilci v času volilne kampanje, da si je pridobila njihove glasove.

Življenje po volitvah gre svojo pot. Nova oblast je zamenjala staro oziroma stara je premagala »novo«, davkoplačevalec je ostal to, kar je bil, enako velja za delavca in njegovo bedo. Še vedno razmišlja, kako bo preživel sebe in družino. Volitve so za nami in začno se priprave na nove volitve. Opozicija se spravi na prežo in nestrpno čaka vsako priložnost, da bo naskočila vsako potezo vlade, da si bo tako začela nabirati nov politični kapital za naslednje volitve, najraje pa izredne. Očitno je politični kapital pomembnejši od ljudi, njihovih problemov in stisk. Kako smo gledalci v tej politični areni naivni, bo pokazal čas. In nenazadnje se bosta pokazala blišč in beda demokracije, te magične besede, ki odpira vsa vrata.

PRIROČNIKI ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE, STROKOVNE SLUŽBE PODJETIJ IN POSAMEZNIKE

● več avtorjev:

KAKO UVELJAVITI SPLOŠNO KOLEKTIVNO POGODBO V PRAKSI

Navodila – Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo. Cena 520,00 SIT

● Gregor Miklič

NOVA DELOVNA ZAKONODAJA

Prečiščeno besedilo Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti s komentarjem.
Cena 520,00 SIT

● Mira Becele

STANOVANJSKA RAZMERJA PO NOVEM

Priročnik za lastnike stanovanj in za tiste, ki bi to radi postali... Stanovanjski zakon s komentarjen in primeri praktične uporabe njegovih določil
Cena 520,00 SIT

● Bogdan Kavčič

DELAVCI IN UPRAVLJANJE

Participacija – vzroki, cilji, vsebina in moč, organizacijske oblike, prednosti in kritike, evropski modeli participacije in kaj prinaša novi »Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij«.
Cena 350,00 SIT

● več avtorjev:

MOJE PRAVICE NA DELOVNEM MESTU

Delovno razmerje – Prenehanje potreb po delavcih – Posebno varstvo žensk, mater, delavcev z družinskimi obveznostmi, mladine, invalidov in starejših delavcev – varstvo pravic delavcev – Varstvo pri delu – Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, za primer brezposelnosti, zdravstveno, socialno varstvo – Seznam služb pravne pomoči. Cena 350,00 SIT

● Stane Uhan:

PLAČNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

Statistični podatki – Kritična raven – Evropske cene in balkanske plače – Izhodiščni osebni dohodki – Kaj ve in misli vlada – Načrtovanje najnižje osnovne plače – Konkretni predlogi – Podcenjeno znanje – Najvišje plače
Cena 400,00 SIT

● **ROKOVNIK – PRIROČNIK '93**

Koledarski del – Blok za zapiske – Vsebinski–sindikalni del. Cena 700 SIT.

Vse informacije o knjigah – priročnikih objavljamo v časopisu »DE«. Časopis DE in knjige lahko naročite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni (061) 321-255, 110-033, 313-942, 311-956. Fax. (061) 317-298

NAROČILNICA ZA KNJIGE – PRIROČNIKE

Pri ČZP enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

..... izv. ● **Kako uveljaviti** ..... izv. ● **Moje pravice na**
..... izv. ● **Stanov. razmerja** ..... izv. ● **Nova del. zakon.**
..... izv. ● **Delavci in uprav.** ..... izv. ● **Plačni sistem**
..... izv. ● **Rokovnik–priročnik '93**

Od 1. 2. 1992 se za knjige zaračunava 5-odstotni prometni davek.

Naročeno mi pošljite na naš naslov: .....

Ulica, poštna št. in kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. kupec bom plačal po povzetju.

Dne:..... Žig .....
Podpis naročnika

Evropska konfederacija sindikatov

BOJ ZA PARTNERSTVO Z EGS

Generalni sekretar Evropske konfederacije sindikatov Emilio Gabaglio je med svojim obiskom v Sloveniji pred nedavnim predstavnikom ZSSS povedal, da se bo morala Evropska konfederacija sindikatov (EKS) zaradi novih razmer v državah srednje in vzhodne Evrope preoblikovati in svoje statutarne akte spremeniti, da bo tudi formalno omogočen sprejem sindikatov iz teh držav v polnopravno članstvo EKS.

EKS ima sedaj 44 članov iz 22 zahodnoevropskih držav, ki imajo okrog 45 milijonov članov. Nastala pa je kot odgovor na ustanavljanje enotnega evropskega tržišča in močne Konfederacije evropskih delodajalcev. Pogoja za članstvo sindikalne organizacije kake države v EKS sta predvsem demokratična zgradba sindikata in reprezentativnost na ravni države. Prav tako mora biti sindikat neodvisen od države in političnih strank, organiziranost pa mora biti skladna z zahtevami, ki jih postavlja EKS. Vsak sindikat, ki postane član EKS, ima do nje tudi obveznosti. Najpomembnejša je finančna, saj se EKS financira iz prispevkov svojih članov. Z včlanitvijo v EKS dobi v njenem najvišjem političnoizvršilnem telesu – izvršnem komiteju mesto predstavnik sindikata iz države, iz katere so sindikati včlanjeni v EKS.

EKS organizira in koordinira skupne akcije sindikatov na evropski ravni in si prizadeva za svoj vpliv v Evropski skupnosti, EFTI in podobnih institucijah. Svoje predstavnike ima tudi v Evropski komisiji, Evropskem parlamentu, Ekonomskem in socialnem komiteju, Ministrskem svetu, Stalnem komiteju za zaposlovanje in Svetu Evrope, pogosto pa tudi kontaktira z vladami in organizacijami delodajalcev v zahodnoevropskih državah.

EKS si še zmeraj prizadeva, da bi postala enakopravni partner Evropski skupnosti in evropskim združenjem delodajalcev. Medtem ko so slednji zelo močni, dobro organizirani in enotni, pa bo morala EKS še veliko narediti za ureditev notranjih odnosov. **Predvsem bo morala prebroditi narodnostno in mednarodno rivalstvo med posameznimi sindikati.** Naslednji problem, s katerim se EKS že sooča, so sedanji procesi v srednji in vzhodni Evropi. Ne moremo dvomiti o pripravljenosti zahodnoevropskih držav za pomoč in solidariziranje s »siromašnimi«, vendar EKS ni zaskrbljena samo zaradi socialnega položaja delavcev iz bivših socialističnih držav. Skrbi jo tudi zase, saj se verjetno ne more sprijazniti s perspektivo, da bi delavci z vzhoda postali »nelojalna konkurenca« delavcem na zahodu. Nevarnost, da bi bivše socialistične države postale rezervat poceni delovne sile za razviti zahod in odlagališče stare in ekološko oporečne tehnologije, je realna. Možnost, da bi socialni damping povzročil splošno znižanje standarda delavcev v Evropi, verjetno ne ustreza nikomur, še posebej ne EKS. Zato evropski sindikati vztrajajo pri pravilih igre in zagotovitvi določene gmotne in socialne ravni v vsej Evropi.

Nacionalne centrale sindikatov članic EKS tudi niso vse enako sprejele socialne listine. Uporablja se sicer v vseh državah Evropske skupnosti, razen v Veliki Britaniji, vendar neobvezno. Zato si je EKS prizadevala (socialna listina namreč poskuša utrditi osnovne pravice delavcev v novi Evropi), da bi bile te osnovne pravice vključene tudi v zakonodajo Evropske skupnosti. Toda delodajalci so bili proti.

Gospod Gabaglio je na razgovorih z vodstvom ZSSS priznal, da **je EKS okorela organizacija.** S tem je verjetno hotel povedati, da vsakršna sprememba v njej zahteva nekaj časa. Čeprav EKS o tem ni enotna, je v njej še vedno močna miselnost, da lahko postanejo njeni člani vsi sindikati, razen tistih, ki so pod vplivom komunistov. Tako so italijansko sindikalno centralo CGIL sprejeli v članstvo EKS šele po večletnih žolčnih razpravah in šele potem, ko sta se za včlanitev CGIL zavzeli tudi obe drugi italijanski sindikalni centrali, CISL in UIL, ki sta že bili članici. Slabše se je godilo francoski sindikalni centrali CGT (ki je pod komunističnim vplivom), saj je v EKS niso sprejeli zaradi »nedemokratične zgradbe«.

Dokler se EKS ne bo preoblikovala in spremenila statutarnih aktov, je sodelovanje sindikalnih central iz srednje in vzhodne Evrope – nečlanic z EKS možno v okviru sindikalnega Foruma pri EKS. V okviru tega foruma imajo sindikalne centrale nečlanice vse pravice kot članice, razen upravljalskih. V ta forum naj bi bili iz Slovenije sprejeti ZSSS in Neodvisnost – KNSS, s Hrvaške pa Zveza samostojnih sindikatov Hrvaške in Konfederacija neodvisnih sindikatov Hrvaške. Gospod Gabaglio pa je ZSSS tudi obljubil vse oblike pomoči, ki jih lahko daje EKS: izobraževanje, usposabljanje za kolektivno dogovarjanje, informiranje in solidarnost, če bo ta potrebna.

Pavle Vrhovec

Popravek

Prejšnji teden je bil na tej strani našega časnika objavljen članek Evropska konfederacija sindikatov se bo reorganizirala, v katerem bi se moral stavek, ki ga ponavljamo, glasiti takole:

Omenila sta problem vračanja predvojnega sindikalnega premoženja sindikatom in poudarila, da se mora razdelitev sindikalnega premoženja (in ne tega premoženja, kot je bilo napačno objavljeno) **urediti sporazumno med sindikalnimi organizacijami, kar pa danes, ko je to vprašanje preveč spolitizirano, ni mogoče.**

Bralcem in avtorju se za napako opravičujemo.

Sindikat TVT bo tožil podjetje

Med malimi oglasi v dnevniku Večer je bilo moč najti v torek ta teden tudi poziv sindikata mariborskega podjetja TVT (Tovarna vozil in toplotne tehnike) delavcem, ki so na čakanju, naj se nemudoma zglasijo v tovarni. Sindikat kovinske in elektroindustrije v TVT je ta poziv poslal zato, da bi delavci s svojimi podpisi pooblastili sindikat, naj v njihovem imenu sproži postopek proti vodstvu podjetja zaradi nezakonitega ugotavljanja presežekov in pošiljanja delavcev na čakanje na delo.

Kot je na tiskovni konferenci povedal predsednik SKEI v TVT-ju Enver Čehić, so delavci v tem podjetju ostali povsem brez pravic. Vodstvo podjetja, ki se je nedolgo tega organizacijsko preoblikovalo, kakor tudi vodstva posameznih novonastalih družb, odpuščajo delavce, ki jih sploh še niso zaposlila! Nihče od delavcev v TVT namreč naj še ne bi podpisal pogodbe o zaposlitvi. V TVT-ju so začeli deliti sklepe o začasnem čakanju na delo in jih izročili že 1746 delavcem. Sindikat o tem ni bil obveščen, vodstvo pri določanju presežkov ni upoštevalo določene metodologije, tako da lahko govorimo tudi o šikaniranju delavcev. Prav tako v podjetju niso pripravljeni programi za ureditev začasnih presežkov delavcev, med presežnimi pa so tudi sindikalni zaupniki. Ob vsem tem v sklepih niti ne piše, kako dolgo bo kdo na čakanju, ampak namesto datuma piše: do nadaljnjega.

Sindikatu tako ni preostalo nič drugega, kot da se postavi v obrambo pravic delavcev, zato je tudi po časopisu pozval vse, ki to želijo, naj to overijo s svojim podpisom. Sindikat zahteva, da se problemi presežnih delavcev urejajo na zakonit način in da vodstvo pripravi program reševanja presežnih delavcev, da bi bilo teh čim manj.

B. G.

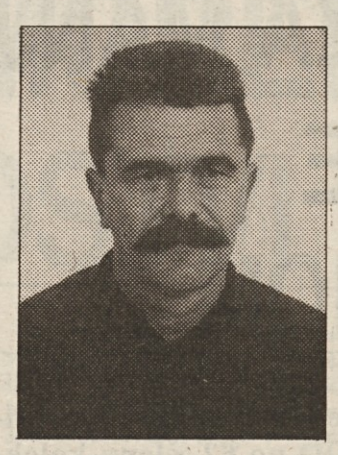

Marjanu Pintarju v spomin

Na Jesenicah so se v torek, 1. septembra, v ožjem krogu poslovili od predanega sindikalnega delavca Marjana Pintarja. Pravim, so se poslovili, ker sem bil sam odsoten in sem za smrt izvedel šele na dan pogreba.

Zadnja dva dni tvojega življenja, Marjan, sva bila skupaj več kot običajno. Takrat si že bil bitko s samim seboj. Ali sem bil preslab opazovalec ali pa si bil že takrat trdno odločen, da boš notranji boj bil sam.

Ko sem izvedel za tragični dogodek, sem sprva mislil, da se kdo grobo šali. Sprva te novice sploh nisem bil pripravljen sprejeti, podzavestno sem se temu upiral, saj ni mogoče, da si prav ti, ki si bil prepričan, da se je v življenju treba boriti, si prizadevati za cilje, pa naj se zdijo še tako nedosegljivi – obupal.

Še dopoldne tragičnega dne si skušal z argumenti spodbijati natolcevanja na račun našega sindikata, ki se jih nekateri tako radi poslužujejo in se hranijo z njimi. Kakor da si hotel svoje prepričanje, kaj je prav in kaj ni, samo še podkrepiti s svojo tragično odločitvijo.

Dragi Marjan, vsi, ki smo te poznali, občutimo po tvojem odhodu praznino. Tudi v sindikalnih vrstah je nastala praznina, ki jo bo težko zapolniti. Skoraj dve desetletji si bil sindikalist v pravem pomenu. Tudi sprememba sistema tvojega prepričanja, da se je za pravice delavcev treba boriti, ni spremenila. Da pa bi tvoje prepričanje in tvoj boj rodila sadove, si bil prepričan sindikalist svobodnjak. Sodeloval si pri postavitvi in uveljavitvi novega sindikata z imenom Svobodni sindikat Slovenije, bil si eden prvih delavskih zaupnikov v dveh najtežjih obratih v Železarni. Tvoje ime bo za vedno ostalo zapisano v listinah, s katerimi smo pripravljali naše prve kolektivne pogodbe, v katere si vložil vse svoje znanje in sposobnosti za uresničitev zahtev delavcev.

Nobenega smisla nima naštevati vseh tvojih funkcij. Več kot 20 let našega skupnega dela v Železarni in sindikatih nas je zbližalo, pa ne samo zaradi istih ciljev, temveč predvsem zaradi tvoje človeške topline in prijateljstva.

Takega te bomo ohranili v spominu.

Dušan Thaler

USTAVNOPRAVNA IN PRAVNA OPREDELITEV STAVK (4)

Piše: mag. Viktor Lednik

Besedilo je avtor objavil v reviji Naše gospodarstvo. Za objavo v DE ga je z avtorjevim dovoljenjem priredil Franček Kavčič.

Pod pojmom negospodarske dejavnosti razumem tista podjetja, ki opravljajo javne službe oziroma dejavnosti posebnega družbenega pomena, kot so npr. železnica, PTT, javni mestni prevoz, ladijski prevoz, komunala, zdravstvo, šolstvo, banke itd., ter vse upravne (državne) službe, skratka vse institucije, za katere velja zakon o zavodih. Na vseh teh področjih dela poznajo v zahodnoevropskih in prekomorskih državah določene omejitve v zvezi s stavkami. To je povsem razumljivo, saj delavci s stavkami v teh dejavnostih ne povzročajo škode samo delodajalcu (običajno državi) in sebi, ampak s svojim ravnanjem oškodujejo interese in povzročijo določeno škodo tudi svojih sodržavljanom. Tako ustava Grčije iz leta 1974 v 11. čl. tč. 4 prepoveduje stavko državnim uslužbencem, pravosodnim organom in delavcem v javnih korporacijah. Nekatere ustave posameznih dežel v Zvezni republiki Nemčiji dovoljujejo stavko samo v gospodarskih dejavnostih, v negospodarskih pa dovoljujejo pravico združevanja in sindikalnega organiziranja; zato v teh dejavnostih lahko govorimo samo o svobodi stavke z vsemi pravnimi posledicami.

Stavka na ladji je dezerterstvo

V Indiji, Mehiki in Združenih državah Amerike je v podjetjih, ki oskrbujejo občane z vodo, plinom, električno energijo in prevozom, stavka dovoljena samo, če obstaja za to zakoniti razlog, vendar se stavka vnaprej napove in se najprej skuša rešiti spor pred arbitražo.

Prepovedi in omejitve pa veljajo tudi za kontrolorje letenja v civilnem zračnem prometu v Franciji. Pogosto se z zakonom prepovedo stavke železničarjev v Kanadi, učiteljem in zdravstvenemu osebju v Italiji. Naj spomnim na stavko kontrolorjev letenja za civilni zračni promet v Združenih državah Amerike v času prvega mandata predsednika Reagana. Stavkalo je 33.000 teh delavcev in ker je tudi v Ameriki prepovedano stavkati državnim uslužbencem, je Reagan odpustil vseh 33 tisoč kontrolorjev, saj je predsednik »delodajalec« državnim uslužbencem.

Poseben problem so stavke mornarjev. Gre za povsem svojevrstno delo, še posebej takrat, kadar ladja pluje na odprtem morju. Sprva se je stavka mornarjev štela kot delikt upora oziroma dezerterstvo in se je tako tudi pravno obravnavala. Še danes se v Italiji šteje stavka mornarjev za kršitev naloga kapitana ladje, v Franciji in Angliji pa za neposlušnost kapitanu ladje oziroma dezerterstvo. Tako stroge omejitve oziroma obravnavanje stavk mornarjev so razumljive, ker gre za povsem specifično in nevarno delo, hkrati pa je ogrožena varnost plovbe in s tem življenje ljudi. **Kadar pa gre za ogrožanje človeških življenj, so stavke povsod prepovedane, tudi pri takih delih, kjer so sicer dopustne in zakonite.** Sindikati pomorskih delavcev so si vendar izborili svojo pravico do stavke. **Tako je danes dopustna stavka mornarjev takrat, kadar je ladja v luki,** le da morajo mornarji odrediti določeno število mornarjev za varovanje ladje v primeru slabega vremena in podobno. Pomorsko pravo pa pozna tudi stavkovne klavzule, ki jih lahko brodar vnese v prevozno pogodbo in druge listine. S tem se brodar in »vkrcatelj« tovora zavarujeta, da ne bosta odgovarjala za škodo v primeru stavke.

Podoben problem kot pri mornarjih je pri zdravstvenih delavcih. Za te delavce načeloma velja pravica do stavke, razen če ni z zakonom izrecno prepovedana ali omejena. **V vsakem primeru pa morajo zdravstveni delavci v času stavke poskrbeti za najnujnejšo nego bolnikov, da ne pride do poslabšanja zdravstvenega stanja ali celo smrti.** V takem primeru se takoj zastavi vprašanje ne samo disciplinske, ampak tudi kazenske odgovornosti.

Za razliko od delavcev v javnih službah pa zakonodaja kapitalističnih držav v primerih stavk mnogo strožje obravnava delavce v državnih službah (državna uprava, pravosodje, policija, vojska). To je do neke mere razumljivo, saj so državni uslužbenci mnogo tesneje povezani z državo in državno oblastjo kot delavci v javnih službah.

Stavke državnih uslužbencev so zelo omejene

Kljub temu pa nekateri pravni teoretiki menijo, da takrat, kadar je svoboda oziroma pravica do stavke zapisana v ustavi ali zakonu, velja tudi za državne uslužbence. Tako je npr. državni svet v Franciji leta 1950 odločil, da imajo tudi državni uslužbenci pravico do stavke, kadar je ta zajamčena z zakonom. Očitno se ta odločitev spoštuje še danes, saj je nemoteno stavkalo nekaj sto državnih uslužbencev na Korziki več kot tri tedne v mesecu marcu 1989. Omenil sem že, da ustava Grčije prepoveduje oziroma odvzema pravico do stavke državnim uslužbencem (pravosodje, državna uprava in javne korporacije). Enaka prepoved velja tudi v Kolumbiji in Belgiji. Očitno je, da države kjer je državnim uslužbencem odvzeta pravica do stavke kljub temu, da je za druge delavce ta pravica v ustavi izrecno zapisana (Grčija), menijo, da **gre pri državnih uslužbencih za tako tesno vez med njimi in državo, da ne smejo stavkati tudi zato, ker opravljajo javna pooblastila.** Vzrok za tak odnos je tudi v dejstvu, da so državni uslužbenci v posebnem mezdnem odnosu do države, ki jih plačuje iz sredstev davkoplačevalcev. Pri teh delavcih tudi ne gre za delovno razmerje na osnovi kolektivne pogodbe, ampak individualnega akta višjega državnega uslužbenca ali organa. **V Združenih državah Amerike je po ustavi delodajalec vsem državnim uslužbencem predsednik.** Zaradi takšne opredelitve imajo državni uslužbenci samo svobodo stavke z vsemi pravnimi posledicami, o katerih sem že govoril. V teh primerih pride do: »organskega spoja«, t. j. do identifikacije državnega uslužbenca in države. **Zato mora biti državni uslužbenec po naravi stvari poslušen, predan in zvest, njegov odnos proti državi je zelo podoben odnosu služabnika in gospodarja.** Dovoliti stavko takemu državnemu uslužbencu, bi pomenilo porušiti hierarhični odnos državne piramide. Države, ki pa priznavajo pravico do stavke vsem delavcem, tudi državnim uslužbencem, s tem izenačujejo te delavce z drugimi delavci.

Državni uslužbenci bi tam, kjer je pravica do stavke zapisana v ustavi ali zakonu, morali tudi dejansko imeti pravico do stavke, seveda pa bi bilo ob tem nujno potrebno upoštevati kontinuiteto opravljanja posameznih služb zaradi zagotovitve varnosti občanov, premoženja, reda in drugih vrednot, še posebej, kadar bi priznali pravico do stavke policijskim in vojaškim uslužbencem.

Svoboda stavke in pravica do stavke se morata izvajati v okviru in na način, predpisan z ustavo in zakonom. V ustavah kapitalističnih držav sta svoboda stavke in pravica stavke zapisani načeloma brez podrobnejših opredelitev. Redke ustave imajo ob pravici do stavke zapisane tudi omejitve ali prepovedi izvajanja le-te. Praviloma pa sta svoboda stavke in pravica stavke podrobneje opredeljeni v zakonih, še podrobnejše določbe so zapisane v statutih oziroma pravilih posameznih sindikatov po dejavnostih, ki pa imajo seveda svojo podlago v zakonih. Kot zanimivost naj omenim, da **je bila Madžarska prva socialistična država, ki je po javni razpravi sprejela zakon o stavki,** ki ga sestavlja samo sedem členov. Zakon je kratek, zapisano ima pravico do stavke. **Stavka je dovoljena, če predhodni poravnalni postopek ni uspešen.** Večino stvari v zvezi s stavko pa prepušča kolektivnim pogodbam.

Stavka le po pravilih igre

Tako zakoni kot statuti oziroma pravila posameznih panožnih sindikatov zahtevajo **za zakonito izvedbo stavke najmanj štiri pogoje: 1. stavko mora organizirati in voditi sindikat, 2. odločitev delavcev mora biti zavestna in kolektivna, 3. stavko je potrebno napovedati, še posebej v javnih in državnih službah, in 4. predmet oziroma cilj stavke so lahko izključno ekonomskosocialne pravice.**

Vsi ti štirje pogoji v bistvu predstavljajo pravila igre, po katerih se morajo ravnati sindikati in delavci, da lahko govorimo o zakoniti stavki. Ob spoštovanju teh pravil igre delavci ne morejo biti oškodovani pri svojih pravicah, ki izvirajo iz sklenjenih kolektivnih pogodb. V primeru kršitev teh pravil igre je kot najhujša posledica predvidena možnost prekinitve delovne pogodbe, ki ima za posledico tudi prekinitev drugih pravic, ki izvirajo iz sklenjene pogodbe.

V primeru, da stavke ne organizira sindikat, govorijo v parlamentarnih demokracijah o divjih stavkah in jih obravnavajo enako kot politične stavke, ki niso dopustne in imajo seveda hujše posledice za delavce.

Odločitev za stavko mora biti zavestna in kolektivna. To pomeni, **da se za stavko praviloma ne more odločiti samo sindikat v imenu delavcev. Delavci morajo sami zavestno sprejeti odločitev, da bodo s stavko izsilili ekonomskosocialne zahteve,** sindikat pa bo stavko samo organiziral in vodil pogajanja z delodajalci v imenu delavcev. Zavestnost odločitve se izraža tudi v tem, da delavci točno vedo, s katerim pogojem niso zadovoljni in kaj želijo doseči. **Za stavko se tudi ne more odločiti le manjša skupina delavcev, ampak večina vseh delavcev.** Za stavko bi se morali odločiti vsi delavci, ki so člani sindikata. **Nekatere sindikalne organizacije v svojih pravilih določijo minimalno število oziroma odstotek delavcev, ki se morajo odločiti za stavko, da bo do nje sploh prišlo.**

Zelo pomemben element pravil igre je objava oziroma najava stavke. Predvsem kadar gre za stavko v javnih službah in državnih službah, je takšna objava stavke obvezna. V Franciji je za te delavce določeno, da morajo objaviti motiv, kraj, datum in uro začetka stavke, zahteva pa mora biti vročena oblastem najkasneje pet dni pred stavko. Seveda delavci nad takšnimi zahtevami niso navdušeni, saj na ta način stavka izgubi svojo udarno moč. **Stavka je mnogo bolj učinkovita, če se ne ve, kdaj bo, ali pa, če vsaj ni potrebno napovedati točnega datuma.** Menim, da je v primerih, ko gre za stavke delavcev v javnih in državnih službah, to potrebno storiti. Takšno obvestilo je potrebno občanom zato, da se na stavko lahko pripravijo, da poskrbijo za lasten prevoz na delo, za nakup potrebnih živil, da poskrbijo za varstvo otrok itd. Predhodno obvestilo o stavki pa daje oziroma odpira še eno možnost: pravočasno oziroma takojšnjo reševanje spora med delavci in delodajalci s pogajanji ali arbitražnim reševanjem spora.

Nekatere države z zakoni predpišejo obvezen mir v času, ko tečejo pogajanja ali arbitražni postopek. To pomeni, da v tem času delavci ne smejo stavkati in s tem prispevajo k ugodnejši klimi v času pogajanj. Delavci lahko stavkajo šele po izteku takega roka, če menijo, da so bila pogajanja neuspešna. Predmet oziroma cilj stavke so lahko, kot sem že zapisal, samo ekonomskosocialne pravice. Vse druge zahteve ne morejo biti cilj stavke, če pa so, je takšna stavka nezakonita.

Nadaljevanje prihodnjič

Zaslužek za delo tudi drugače

V DE (v številki 36, 4. septembra) smo objavili prispevek Staneta Uhana z naslovom Kakšen zaslužek za socialni mir, v katerem so navedene možnosti za visoke zaslužke. Tokrat objavljamo razčlenjeni prikaz teh možnosti.

Dva i-ja

Prvi dve možnosti bomo obravnavali skupaj, saj sta zelo tesno povezani s prebujanjem, spodbujanjem osnovnega človekovega hotenja, živeti bogatejše življenje, materialno in tudi nematerialno. Gre za zadovoljevanje različnih človekovih potreb oziroma za njegovo motiviranje za tista dejanja, dela, izdelke, ki mu (lahko) omogočijo zadovoljitev potreb. Pri tem je koristno poznavanje motivacijskih teorij in izkušenj, svojih in iz okolja.

Iniciativo in invencijo (dva i-ja) to je (privatno) pobudo in iznajdljivost lahko celo imenujemo agens movens – gibalo človeškega napredka.

Poleg čisto človeškega značaja, ki je lahko zelo različen, kar zadeva oba i-ja, pa je pomembno še družbenoekonomsko okolje, ki omenjeni movens lahko spodbuja ali zavira.

V Sloveniji se nadejamo, da bodo procesi lastninjenja – ko družbeno bogastvo ne bo več od vseh in od nikogar hkrati – pomagali k znatnemu povečanju pozitivne spodbude ljudi za večje delavčeve učinke in uspehe podjetja in s tem tudi znatno večje zaslužke.

Siva ekonomija

Siva ekonomija je zelo pestra:

– po raznovrstnosti področij

in

– po raznovrstnosti odtenkov, od zelo svetle (sive) do skorajda črne.

Rezultati sive ekonomije vedno pomembneje sodelujejo pri ustvarjanju nove vrednosti, po drugi strani pa vse izdatneje pomagajo polniti osebne in družinske proračune oziroma prejemke.

V Sloveniji smo metodologijo za izračun najnižjega osebnega dohodka prevzeli iz bivše Jugoslavije. Najnižji OD izračunamo s pomočjo cen iz košarice življenjskih potrebščin in stopnje pokritja družinskih dohodkov iz pretežno rednega dela. Zunaj rednega dela lahko večino prihodkov štejemo kot rezultat sive ekonomije, in sicer (po metodologiji iz leta 1989 in prej) – v odstotkih od skupaj razpoložljivih sredstev:

prihodki zunaj delovnega razmerja	1,6
prejemki iz tujine	1,2
neto prejemki od posestva – delavnice	4,7
prejemki od zakupa in prodaje imetja	1,0
dobitki, darila in podobni prejemki	0,7
vrednost naturalne potrošnje – od te največ hrana (4,8)in kurjava (1,2)	6,6
skupaj	15,8 %

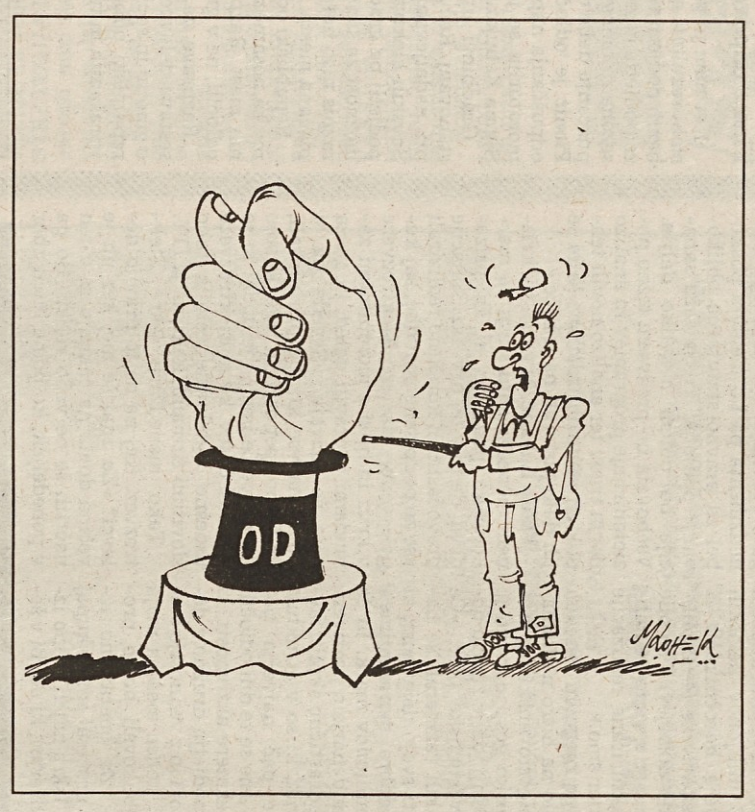

V letu 1992 se je ta delež zelo verjetno močno povečal. Že leta 1989 je v bližnji Hrvaški, ki je imela tedaj življenjsko raven na podobni višini, kot je sedaj v Sloveniji, gornji delež znašal 23,8 %. Ocenjujemo, da znašajo prihodki zunaj rednega razmerja najmanj petino, do četrtine vseh prihodkov družin v Sloveniji.

Seveda pa v nekaterih družinah ti prihodki znašajo tudi 50 do 100 % rednih dohodkov, saj rednih dohodkov (iz redne zaposlitve) ponekod ob tolikanj povečanem številu nezaposlenih (od 15 na 100 tisoč samo v dveh letih) sploh ni več.

Če bi hoteli samo našteti vse (?) oblike sive ekonomije, bi za naš namen že preobčutno povečali obseg tega prispevka. Za ilustracijo samo navedimo, da je v dveh slovenskih knjigah več avtorjev »Neformalno delo« in »Siva ekonomija v svetu in v Jugoslaviji« (Delavska enotnost, zbirka Aktualna tema št. 47 in 49, Ljubljana 1988), ki obravnavata to področje, navedenih nič manj kot 391 (!) bibliografskih naslovov oziroma virov na to tematiko.

Če so Slovenci res taki, kot jih je že pred dvesto leti opisal Valentin Vodnik ali nedavno dr. Anton Trstenjak v knjigi Misli o slovenskem človeku, potem tudi bistveno povečanje njihovih zaslužkov in s tem sorazmerno hitra rast njihovega standarda v novih razmerah ne bi smela biti nedosegljiv ali predolgo nedosegljiv cilj. – In to prav z močno povečano sivo ekonomijo. Tudi zahodni človek vse bolj opušča oblike pridobivanja zaslužkov iz rednega delovnega razmerja.

Stane Uhan

V naslednji številki bomo nadaljevali z mikavnim naslovom »NEDOVOLJENE AKTIVNOSTI!.

Slan račun: enkrat naj bo, drugič me pa ne bo.

Oton Župančič

Mi smo šele dvignili sidra, s katerimi smo bili do nedavnega privezani na kameno dobo.

Henri Breuil

Revni ljudje bi radi živeli kot milijonarji, nas milijonarje pa zdravniki silijo, da bi živeli kot reveži.

Frank Sinatra

Vsak človek je ujetnik svojega jezika.

Roland Barthes

Dobra gostilna: jed in pijača slovanski, račun krščanski.

Fridolin Žolna

Ko je morje najbolj mirno, kuha vihar.

Star dalmatinski pregovor

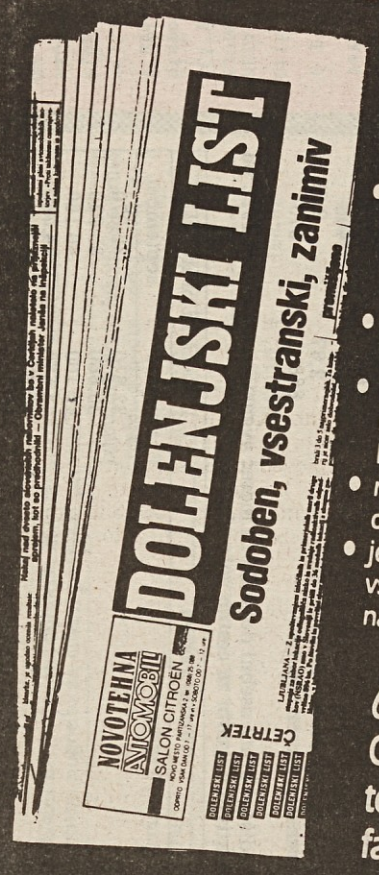

... pokrajinski tednik, ki poroča

- o vsem, kar se zgodi zanimivega na Dolenjskem, Beli krajini, Posavju, na Kočevskem in drugod,
- piše preprosto, razumljivo in kratko,
- daje vsem svojim bralcem možnost, da v njem sodelujejo,
- nudi nešteto možnosti za oglaševanje,
- je glede na obseg med vsemi podobnimi časopisi najcenejši

68000 Novo mesto
Glavni trg 24
tel.: 068/23-606
fax: 068/24-898

POT DO BOGASTVA

DELAVSKA HRANILNICA, d.o.o.

Ljubljana, Dalmatinova 4 **nudi od 1. 9. 1992** naprej sindikatom, društvom, družbenim organizacijam, obrtnikom, majhnim pravnim osebam in privatnim osebam

Nove obrestne mere na revalorizirano osnovo

Revalorizacijska stopnja za september 1992 znaša 1,4% mesečno, preračunano na letno raven 18%.

REALNE MESEČNE IN LETNE OBRESTNE MERE ZA TOLARSKE DEPOZITE SO:

	MESEČNE	LETNE
– vezava sredstev na odpoklic	0,56%–0,63%	7,05%–7,96%
– vezava sredstev nad 1 mesec	1,81%–1,96%	23,90%–26,26%
– vezava sredstev nad 2 meseca	1,96%–2,04%	26,26%–27,44%
– vezava sredstev nad 3 mesece	2,04%–2,19%	27,44%–29,80%
– vezava sredstev nad 6 mesecev	2,19%–2,27%	29,80%–30,98%
– vezava sredstev nad 12 mesecev	2,34%	32,16%

POSEBNA UGODNOST ZA PRIVATNE OSEBE:

Za vezavo sredstev od 31 do 90 dni:	MESEČNE	LETNE
– do 10.000 SIT	1,88%	25,08%
– od 10.001,00 SIT do 50.000,00 SIT	1,96%	26,26%
– nad 50.001,00 SIT	2,04%	27,44%

KREDITNA PONUDBA:

– Kratkoročni krediti privatnim osebam:		
z rokom vračila 6 mes.	2,77%	39,24%
– kratkoročni krediti z rokom vračila 12 mes.	2,19%	29,80%
v višini 300% od vezanih sredstev		
polog se obrestuje z	0,56%	7,05%

Kredite lahko dobijo delavke in delavci, člani tistih sindikatov, ki svoja sredstva varčujejo v Delavski hranilnici.

– kratkoročni krediti pravnim in drugim osebam	2,92%–3,60%	41,60%–53,48%

Predsednikom sindikatov in članom

Delavska hranilnica že tretji mesec odobrava kratkoročne gotovinske kredite delavkam in delavcem, članom tistih sindikatov, ki svoja sredstva varčujejo v Delavski hranilnici.

Zaradi vse večjega povpraševanja po kratkoročnih kreditih smo morali postaviti novo razmerje med depozitnimi sredstvi in višino kreditov, ki je za naprej 1:3 (npr.: za depozit v višini 500.000,00 SIT imajo člani pravico do 1.500.000,00 kreditov).

Zato pozivamo sindikate in sindikalne organizacije, naj prosta sredstva vežejo v Delavsko hranilnico in jih nakažejo na žiro račun 50101-625-7316. Samo tako bomo lahko zadovoljili interes in potrebe članov po kratkoročnih kreditih in jim zagotovili sredstva za ozimnico, kurjavo, šolo in drugo, povezano s potrebami in časom, ki je pred nami.

Naredimo to v korist delavk in delavcev – naših članov.

POHITITE TER VARNO NALOŽITE SVOJ PRIHRANEK ALI PA REŠITE SVOJO POTREBO PO KREDITIH.
NAŠE GESLO JE KAKOVOST SO LJUDJE!
Dodatna pojasnila lahko dobite na sedežu Hranilnice, tel. 061 312-098, 316-881.

ATRIS

Borza sindikalnega turizma

Borzno sporočilo številka 34

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmogljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na 061/326-982 ali 322-975; naš telefaks je 061/317-298; žiro račun 50101-601-92077 – Atris. **Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15. ure.**

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

Hribi

1. Počitniška hišica v Bohinju – opremljena za 6 oseb, tri spalnice, kopalnica, WC, dnevni prostor, kuhinja, ograjen vrt, garaža. V oktobru cena 40 DEM. Termini najmanj 5 dni.

2. Apartmaji v Kaninski vasi – Bovec – dvo ali enoposteljni apartmaji v celoti opremljeni za 4 oz. 5. oseb v mesecu septembru. Cena dnevnega najema od 23 do 26 DEM v tolarski protivrednosti. Če ste pripravljeni za mala pleskarska dela, pa lahko dobite tedenski najem brez plačila.

3. Dom v Planici – dve, tri in štiriposteljne sobe. Penzion 15 DEM. Termini po 15. avgustu.

4. Najem garsonjere v Kranjski Gori – možen najem za eno leto. Informacije na ATRISU.

Zdravilišča

1. Bivalni kontejnerji v Podčetrtku – za 4 osebe, cena 45 DEM v tolarski protivrednosti. Termini v septembru.

2. Naravno zdravilišče »Triglav« Mojstrana – bivanje v dve-, tri- ali štiriposteljnih sobah. Cena polnega penziona 24 DEM, polpenziona 21 DEM. Cene za šole v naravi: za predšolske otroke 13 DEM, za osnovnošolce 15 DEM in za dijake do 18. leta 16 DEM. pokličite 064/891-020.

3. Prikolica v Šobcu – prosto od 24. 8. dalje – zaželeni 10-dnevni termini, cena 850 SIT. Pokličite 065/53-411 – int. 17.

Morje

1. Počitniške hišice v Bašaniji, Savudrija: objekt s 4 sobami s po 4 ležišči. V vsakem objektu so skupne sanitarije. Termini po 14. septembru. Cena penziona 22 DEM v tolarski protivrednosti.

2. Počitniška stanovanja v Maredi pri Novigradu: dvosobna stanovanja v počitniškem naselju, v celoti opremljena, trgovina v naselju, plaža idealna za otroke, možnost bivanja za 5 oseb. V sezoni 35 DEM. Termini v septembru.

3. Oddih v Poreču – možnosti najema apartmajev v **Lanterni, Picalu** od 28. 8. do 18. 9. Cene od 25 do 42 DEM. Apartmaji imajo opremljeno kuhinjo, bivalni prostor, spalnico, kopalnico in verando oziroma balkon.

Polpenzionska ponudba **na otoku Sv. Nikola pri Poreču** – Splendid – dvoposteljni apartmaji s TWC. Polpenzion v času od 28. 8. do 18. 9. je 18 DEM. možnost posebnih programov za upokojence. Po 18. septembru polni penzion 19 DEM.

4. Hotel v Piranu – dve- in tripposteljne sobe, etažne sanitarije. Polpenzion 29 DEM.

5. Dvosobni apartma v Maredi pri Novigradu – v septembru. Praviloma sedemdnevni termini, cena 25 DEM v tolarski protivrednosti.

6. Trisobno stanovanje v Novigradu. Termini od 20. septembra dalje. Cena 32 DEM na dan.

Prikolice

1. Prikolica v AC Izola – opremljena za 4 osebe, baldahin. Termini po izbiri. Cena septembra 1.300 SIT na dan.

C. PRODAMO

1. Več apartmajev v Kaninski vasi. Apartmaji so enosobni in trisobni. Cena približno 1.350 DEM za m².

2. Garsonjere v Stinici – velikost 25 m² in 24 m² + 20 m² atrija. Ponudbe zbira ATRIS.

D. ENODNEVNI IZLET V SLOVENSKEM PRIMORJU – celodnevno križarjenje z barko; kosilo, ribji piknik, sončenje. Skupine od 25–40 oseb. Primerno za sindikalne izlete po slovenski obali. Cena 2000 tolarjev na osebo. Možnost kvalitetnih aranžmajev za poslovneže.

E. POSEBNO OBVESTILO – Sindikalne organizacije in druge lastnike počitniških domov, stanovanj in bungalovov, ki bi bili zainteresirani za skupno holdinsko podjetje v republiki Hrvaški, vabimo k sodelovanju. Svojo namero sporočite Atrisu.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: ob potrditvi rezervacije morate takoj vplačati 30% celotnega zneska, preostali del mora biti poravnan 12 dni pred pričetkom letovanja. Pri odpovedi, daljši od 30 dni za že rezervirani oddih, zaračunamo stroške poslovanja in nastale stroške; pri odpovedi, krajši od 15 dni, zaračunamo stroške in 20% celotnega zneska. Pri krajših odpovednih rokih zahtevamo plačilo v celoti. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spremenijo za več kot 10%. Po vplačilu gostje prejmejo našo napotnico.

Prosimo za pravočasno odpoved: najmanj 15 dni pred začetkom letovanja.

Želimo vam prijetno bivanje, kjerkoli ste – Borza sindikalnega turizma.

Direktor borze
Metod Zalar

sindikalni ZAUPNIK

11. septembra 1992

KAJ DELAJO

v republiških odborih

Sindikat delavcev prometa in zvez

Izhodiščni bruto osebni dohodki za mesec **avgust in september 1992 po kolektivni pogodbi za pretovorno skladiščno dejavnost**

Tarifni razred	Izhodiščni bruto OD avgust	Izhodiščni bruto OD september
I.	34.190	34.260
II.	37.610	37.680
III.	42.020	42.100
IV.	46.850	46.940
V.	52.990	53.100
VI.	63.240	63.370
VII.	71.790	71.930
VIII.	85.470	85.640
IX.	102.550	102.750

Rast življenjskih stroškov v juliju 0,7 %, v avgustu 0,2 %
Upoštevana rast po eskalacijski lestvici 0,7 in 0,2 %

Izhodiščni osebni dohodki in drugi prejemki za mesec **avgust in september 1992 po kolektivni pogodbi za prevoz blaga v cestnem prometu**

	Izhodiščni bruto OD avgust	Izhodiščni bruto OD september
I.	33.190	33.260
II.	39.090	39.170
III.	45.710	45.800
IV.	50.840	50.940
– voznik do vključno 4,5 nosilnosti	50.840	50.940
– voznik od 4,5 do 13 t nosilnosti	55.930	56.040
– voznik nad 13 t nosilnosti	63.950	64.080
V.	63.950	64.080
VI.	81.030	81.190
VII.	103.150	103.360

Rast življenjskih stroškov v juliju 0,7 %, v avgustu 0,2 %
Upoštevana rast po eskalacijski lestvici 0,7 in 0,2 %.
Del neto osebnega dohodka, ki pripada vozniku za prevoženi kilometer nad normativom:

	avgust	september
– en voznik	7,74	7,76 SIT
– dva voznika	4,33	4,34 SIT

Povračila v zvezi z delom	avgust	september
– prehrana med delom	4.545	5.454
– dnevnice:		
cela (nad 12 ur)	1.084	1.086
polovična (od 8–12 ur)	573	574
zmanjšana (od 6–8 ur)	407	408
Količinska dnevnica za prev. km	2,87	2,88
– prenočišče brez računa	868	870

Izhodiščni bruto osebni dohodki za mesec **avgust in september 1992 po kolektivni pogodbi za cestno gospodarstvo**

Tarifni razred	Izhodiščni bruto OD avgust	Izhodiščni bruto OD september
I.	32.610	32.670
II.	35.860	35.930
III.	40.100	40.180
IV.	44.670	44.760
V.	50.530	50.630
VI.	60.310	60.430
VII.	68.470	68.610
VIII.	81.510	81.670
IX.	97.800	98.000

Rast življenjskih stroškov v juliju 0,7 %, v avgustu 0,2 %
Upoštevana rast po eskalacijski lestvici 0,7 in 0,2 %

Izhodiščni bruto osebni dohodki in urne postavke za **september 1992** po kolektivni pogodbi za cestni potniški promet

Zahtevnostna skupina skupina	Izhodiščni bruto osebni dohodki za september (v tolarjih)	Izhodiščna bruto urna postavka (za 182 ur mesečno
1	2	3
I.	33.100	181,87
II.	36.210	198,96
– mazalec, pralec, priučeni vulkanizer, garderober na AP Ljubljana	36.210	198,96
– sprevodnik	36.560	200,88
III.	40.380	221,87
– administrativni manipulant	40.380	221,87
– pomožni mehanik, električar, klepar, avtoličar	40.740	223,85
– voznik taxi vozila	41.420	227,58
IV.	45.550	250,27
– blagajnik	45.550	250,27
– KV vzdrževalci vozil	50.040	274,94
– voznik avtobusa	50.850	279,40
V.	51.190	281,26
– informator na AP Ljubljana	51.190	281,26
– prometnik, prometni kontrolor	56.260	309,12
– razporednik, specialist vzdrževalnih del	59.190	325,22
VI.	66.890	367,53
VII.	90.860	499,23
VIII.	111.580	613,08

Rast življenjskih stroškov v avgustu 0,2 %
Eskalacija po 38. členu BKP 0,2 %

Izhodiščni bruto osebni dohodki in urne postavke za **avgust 1992** po kolektivni pogodbi za cestni potniški promet

Zahtevnostna skupina skupina	Izhodiščni bruto osebni dohodki za avgust 92 (v tolarjih)	Izhodiščna bruto urna postavka (za 182 ur mesečno)
1	2	3
I.	33.030	181,42
II.	36.140	198,57
– mazalec, pralec, priučeni vulkanizer, garderober na AP Ljubljana	36.140	198,57
– sprevodnik	36.490	200,49
III.	40.300	221,43
– administrativni manipulant	40.300	221,43
– pomožni mehanik, električar, klepar, avtoličar	40.660	223,40
– voznik taxi vozila	41.340	227,14
IV.	45.460	249,78
– blagajnik	45.460	249,78
– KV vzdrževalci vozil	49.940	274,40
– voznik avtobusa	50.750	278,85
V.	51.090	280,71
– informator na AP Ljubljana	51.090	280,71
– prometnik, prometni kontrolor	56.150	308,52
– razporednik, specialist vzdrževalnih del	59.070	324,56
VI.	66.760	366,81
VII.	90.680	498,24
VIII.	111.360	611,87

Rast življenjskih stroškov v juliju 0,7 %
Eskalacija po 38. členu BKP 0,7 %

Sindikat lesarstva
Sindikat gozdarstva

Pestro branje

Pred nami je pestra jesen. Aktivnosti sindikata v obdobju do konca leta bodo poleg reševanja sprotnih posamičnih in skupnih problemov delavcev usmerjene tudi na področje sistemske zakonodaje, predvsem tiste, ki bo urejala socialno-ekonomski položaj delavcev. Predsedstvo ZSS je do vseh zakonov (ki so v različnih fazah) že oblikovalo stališča in pripombe, zato bomo morali budno paziti na dogajanja v skupščini. Tudi volilna zakonodaja nas zelo zanima, saj bodo predstavniki delojemalcev (sindikati) po novem imeli štiri predstavnike v državnem svetu. V pripravi so: zakon o reprezentantivnosti sindikatov, zakon o soupravljanju, zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij, zakon o prisilni poravnavi in stečaju, zakon o delovnih in socialnih sodiščih, zakoni s področja socialnega zdravstva in še nekateri drugi.

Marjan Ferčec, sekretar

DE KANAL – DE KANAL

Na straneh Sindikalnega zaupnika vas bomo odslej naprej, dragi bralci, v rubriki »DE kanal« opozarjali tudi na nekatere televizijske

Metode prepričevanja

oddaje, ki jih zavoljo detajlnih razčlemb nekaterih družbenih procesov po našem mnenju ne bi smeli spregledati. Za tokrat vam predlagamo dokumentarec Metode prepričevanja, ki ga bo **TV Slovenija predvajala v soboto, 12. t.m. ob 17.10 na svojem 1. kanalu.**

Oddaja je prodorna analiza ameriške politične propagande ter predstavitev njenih strategov, kritikov in žrtev. Pripoveduje o televiziji – mediju, ki dejansko obvladuje ameriško politiko, ter o načinu, kako kandidati in njihovi svetovalci ustvarjajo javno mnenje in pridobivajo glasove. V oddaji spremljamo razvojno pot političnih spotov, ki so značilni za ameriško politiko. To so rezultati nove znanosti množičnega prepričevanja. V intervjujih bosta najvplivnejša svetovalca za medije v ZDA Roger Ayles (republikanec) in Bob Squier (demokrat) pripovedovala o svojih metodah in navzkrižjih od predsedniških volitev Nixon-Humphrey leta 1968 do danes. Tu je tudi ekskluzivni intervju bivšega predsedniškega kandidata Michaela Dukakisa, ki pripoveduje o svojih odzivih na negativno kampanjo, s katero so ga republikanci zlahka porazili. Skratka: avtorji oddaje poskušajo zarisati tanko linijo, ki v ameriški politiki ločuje argumentirano razpravo od manipulacije in negativne propagande.

Čeprav je vsaka podobnost s slovensko sceno zgolj slučajna, boste morda po Metodah prepričevanja lažje razumeli, zakaj si naša opozicija tako krčevito prizadeva osvojiti drugo TV mrežo ali zakaj bi prvak kranjske Liberalne stranke Vitomir Gros novinarjem rad pristrigel peruti...

D. K.

Sindikat podjetja
Tekstilne industrije

O T I Č K I V R H

Otiški vrh, 3.9.1992

DELAVSKA ENOTNOST
LJUBLJANA

Žal z odgovorom v rubriki "Travnik svetuje" z dne 28.8.92 nismo zadovoljni.

V zvezi z izrednimi dopusti smo pričakovali, da bomo izvedeli, ali sta zakon o delovnih razmerjih in splošna kolektivna pogodba veljavna osnova, in da bi morala pogajalska skupina sindikata tekstilcev priznati napako in jo tudi popraviti. Če sta zakon o delovnih razmerjih in splošna kolektivna pogodba le priporočilo, je to nekaj drugega, kot že sta predpisa.

Podatke o povprečnih plačah poznamo, vendar je bila povprečna plača za april - junij objavljena v UL 21.8.,24.7. je bilo objavljeno povprečje za marec - maj (25.636,oo SIT), do takrat pa bi naj veljalo povprečje februar - april (22.636,oo SIT). Do katerega zneska so naši delavci upravičeni in od kdaj ?

Če že iščemo nasvet zunaj podjetja, pričakujemo jasne in zelo konkretne odgovore, s takimi, kot jih dajete, pa si težko kaj pomagamo .

Predsednik TIC CTV:
Meta LORENCI

Odgovor:

Na vaš dopis z dne 3. tm. še naslednje stališče oziroma pojasnilo:

1. Zakon o delovnih razmerjih in splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo sta temeljna predpisa za sprejem splošnih aktov v podjetju. V primeru, ko le-teh v podjetju ni, veljajo direktne zakonske določbe.

Določila panožne kolektivne pogodbe o uporabi izrednega dopusta so bila proceduralno obravnavana in veljavno sprejeta. Praksa kaže na določene pomanjkljivosti, in seznanili smo vas, da so sedaj v pripravi oziroma že izdelane spremembe in dopolnitve panožne kolektivne pogodbe in bo ponovno stekel proces pogajanja.

Pogodba je dvostranski akt in je predmet konsenza obeh pogajalskih strank.

2. V zvezi z drugim vprašanjem opozarjamo na določilo 38. člena Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo, ki se v zadnjem odstavku glasi:

Jubilejna nagrada se izplača v roku enega meseca po dopolnitvi delovne dobe iz prejšnjega odstavka in zato smatramo, da mora delodajalec počakati na uradno objavljeno informacijo povprečja zadnjih treh mesecev ali pa kasneje izplačati poračun.

Lepo prosim, če v prihodnje posredujete natančnejša vprašanja, ker je od tega odvisna tudi konkretnost odgovora.

Lep pozdrav!

Branka Novak, sekretarka ROS

kng Sindikat kemične, nekovinske in gumarske industrije

Oblikovali smo komisijo za KP

Na prvi seji komisije za kolektivne pogodbe, ki je bila 3. septembra 1992, smo:

- izvolili predsednika komisije, in sicer Janeza Pevca iz Heliosa Domžale:
- določili stalne člane pogajalske skupine, ki so:

Janez Justin predsednik RO, Franjo Krsnik sekretar RO, Janez Pevec predsednik komisije

Druge člane pogajalske skupine bomo določili za vsako pogajanje posebej. Pred vsakim pogajanjem se bo komisija sestala, določila bo strategijo in sestavo pogajalske skupine.

Določili smo tudi nosilce in roke za pripravo sprememb in dopolnitev tistih členov kolektivne pogodbe dejavnosti, ki so se v praksi pokazali za dvomljive, še posebej pa tistih, ki jih je dopolnila samo sodna praksa. Spremembe in dopolnitve tarifnega dela so odvisne od sprejema socialnega pakta.

Franjo Krsnik, sekretar

Sindikat komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Novi zakoni spreminjajo položaj komunalcev

Vlada Republike Slovenije je oblikovala predlog zakona o javnih gospodarskih službah in ga posredovala skupščini v sprejem, v ustreznih vladnih organih pa je v razpravi še predlog zakona o varstvu okolja. Oba zakona bistveno posegata v položaj in delovanje komunalnih podjetij. V našem sindikatu smo pred dobrim letom odgovorno obravnavali osnutka obeh zakonov in dali na oba številne pripombe in dopolnitve. Vse sindikalne zaupnike in območne odbore sindikata dejavnosti pozivam naj oba predloga temeljito obravnavajo ter nam in republiškim poslancem pošljejo svoje mnenja in pripombe, da jih bomo poskušali uveljaviti v skupščinski obravnavi. Omenim naj še, da je v zbor zdravstvenega dela izvoljena poslanka iz komunalnega gospodarstva Tanja Dularjeva, zaposlena v Komunalnem podjetju Vrhnika. Vse pripombe bomo zbrali oba predloga pa bomo obravnavali tudi na seji republiškega odbora dejavnosti.

Miloš Mikolič, sekretar

ELEKTROZVEZE VZPOSTAVLJAJO ZVEZE

»Včasih je luštno blo,« so si ob raznih obletnicah, še zlasti okroglih, radi zapeli naši ljudje. »Zdaj pa ni več tako« pa je vse glasnejši refren, ki odmeva iz domala vseh koncev in krajev naše domovine. Tudi iz nekoč imenitne Iskre Elektrozvez, ki je letošnjega 1. julija bolj žalostno kot ne »praznovala« 30-letnico svojega obstoja. Zaradi velikih težav v poslovanju je njenih 800 delavcev prejelo zadnjo, majsko (!), plačo šele 7. julija, 20. t.m. pa bodo v minusu že za tretjo, če...

»Za lansko leto smo imeli za 40 milijonov nemških mark sklenjenih pogodb, kar bi pri 800 zaposlenih zadostovalo za poslovanje v mejah rentabilnosti. Če ti pa v takih razmerah propade en sam posel, propadeš tudi sam,« pravi direktor Iskre Elektrozvez **dr. Boris Štemberger.** »In točno to se nam je zgodilo. Tri nerealizirane pogodbe – ena s hrvaškim kupcem (v višini 5,9 milijonov nemških mark) in dve z naročnikoma iz bivše Sovjetske zveze (4+2 milijona ameriških dolarjev) – so bile dovolj, da smo se s samo 24 milijoni DEM fakturirane realizacije znašli tam, kjer smo.«

Izpada se po njegovih besedah seveda ni dalo na hitro nadoknaditi, ker je jugoslovanski trg razpadel, slovensko gospodarstvo je pa v taki recesiji, da je zaprlo domala vse investicijske pipe. »Če hočemo v takih razmerah še naprej ohranjati svojo dejavnost, ki je dokazano dobra, moramo imeti dela za 20 milijonov mark. In če hočemo s tem denarjem preživeti, bomo morali drastično skrčiti število zaposlenih, ki so v strukturi naših bilanc pač največja postavka. Zato smo se te dni odločili udejanjati nekatere aktivnosti, ki jih v našem podjetju družno z delavskim svetom in z vednostjo sindikata že od konca meseca maja izvajamo. Oblikovali bomo profitne centre. Za operativno izvedbo tega procesa smo skupaj s holdingom Iskra najeli ekipo izvršnih menedžerjev, ki naj bi v šestih mesecih izpeljala sanacijo. Glede na strokovnost in izkušnje tega tima smo prepričani, da bo Iskra Elektrozveze po tem roku že kazala znake ozdravljenja.«

Matjaž Vuga, ki vodi ta »krizni menedžment«, sestavljen iz strokovnjakov z marketinškega, računovodsko-knjigovodskega in pravniškega področja ter revizorja, je povedal, da si bodo skupaj z delavskim svetom, sindikatom in poslovodstvom prizadevali doseči predvsem naslednje tri cilje: v kar najkrajšem času doseči rentabilnost poslovanja, ohraniti čim več delovnih mest in podjetju ne le ohraniti, temveč tudi izboljšati položaj na tržišču. »Zdaj smo zaorali v prvo fazo, ki mora biti končana do konca prihodnjega tedna. Na marketinškem področju opravljamo presek vseh veljavnih pogodb in ugotavljamo njihovo »težo« (predvsem izterljivost), da bomo vedeli, koliko še »tehtamo«. Na pravniškem področju pa pregledujemo socialno stanje zaposlenih ter statusne in normalne omejitve, ki bodo potrebne pri preoblikovanju podjetja. Druga faza bo trajala do konca meseca. Na finančnem področju naj bi uskladila obveznosti in terjatve do dobaviteljev in kupcev ter takojšnjo racionalizacijo dela. Marketinški del se bo aktivno vključil v pogovore s kupci, opravil pa bo še zahtevno stroškovno analizo, da bo podjetje lahko doseglo zahtevano rentabilnost. Sem sodi seveda tudi analiza potencialnih trgov. Pravniški del kriznega menedžmenta pa bo medtem poskrbel za pravno-statutarno oblikovanje podjetja. Tretja faza sanacije bo potem nekoliko daljša. Vsebovala bo predvsem tržno pozicioniranje programov in analizo novih trgov ter analizo novih tehnologij in novih izdelkov, ki bi se jih dalo plasirati na tržišče.«

Vlado Lukanc, ki v tem t.i. kriznem menedžmentu skrbi za marketinško področje, si že prizadeva, da bi v tej prvi fazi sanacije pravočasno in korektno realizirali vse že podpisane pogodbe, saj kupci vedo, da so Elektrozveze v krizi in bi si z morebitnimi zamudami zapravili ugled, ki ga za zdaj še uživajo. »Seveda pa si bomo na vse kriplje prizadevali, da bomo spet osvojili trge, ki smo jih nekoč že imeli,« je dodal in se spomnil časov, ko so Elektrozveze uspešno sodelovale celo s tako slovitimi firmami, kakršna je ITT.

Tako menedžerji Iskre Elektrozvez. Kaj pa na to pravijo delavci? »Za zdaj še nič, ker jih je večina doma na čakanju in o teh načrtih še ne vedo veliko. Bo pa v ponedeljek, ko bomo imeli zbor delavcev, gotovo zelo živahno,« z bolj mešanimi občutki pove **Rajko Čeru,** predsednik sindikata. »Skupaj s sindikatom smo že pred leti prišli do spoznanja, da z 800 zaposlenimi ne bomo mogli živeti v nedogled. Ker pa nam je še kar nekako šlo, smo se uspavali. Zato bo ‚prebujanje' toliko težavnejše,« ga je dopolnil predsednik delavskega sveta **Silvo Lednik.**

Ker bomo o teh težavah lahko pisali predvsem potem, ko bodo nastopile, se tokrat omejimo samo še na vprašanje, kdaj bodo ljudje dobili dve zaostali plači in regres. Od zadnje, za 30 odstotkov manjše plače, kot naj bi jo prejeli so po kolektivni pogodbi, so minili namreč že dolgi trije meseci. »Ta dolg je naša prioritetna naloga. Morali ga bomo čimprej poravnati, saj smo že vsi po vrsti socialno ogroženi,« pravi direktor dr. Štemberger. »Upam, da si bomo lanko pomagali z vključitvijo v natečaj Republike Slovenije za sanacijo podjetij. Računamo predvsem na tisti del, ki bi nam moral pomagati pri reševanju odvečnih delavcev...«

D. K.

Brez bolečin ne bo šlo. A kako jih omiliti? O tem razmišljajo (z leve proti desni): Rajko Čeru, Silvo Lednik, Vlado Lukanc, Matjaž Vuga in dr. Boris Štemberger. (Slika: Sašo Bernardi)

Ponudba sindikatom podjetij

Na zalogi imamo za sindikalno prodajo večje količine tehle artiklov:

Sladkor 50/1	69,60 SIT/KG
Sladkor 1/1	80,00 SIT/KG
Moka TIP 500 25/1	35,00 SIT/KG
Moka TIP 500 5/1	38,00 SIT/KG
Olje sončnično PVC 1/1	134,00 SIT/LIT
Makaroni CERES, štiri vrste ½ kg	79,00 SIT/KOM
Sadni sirupi – različnih okusov 1/1	195,00 SIT/LIT
Sardele v olju 125 g	60,00 SIT/KOM
Tune – fileti v olju 125 g	94,00 SIT/KOM
Paštete 100 g	54,00 SIT/KOM
Kis alkoholni, arom. kisko 1/1	115,00 SIT/LIT
Pralni prašek Weiser riese 3/1	599,00 SIT/PAKET
Pralni prašek lind 3/1	499,00 SIT/VREČKA
Pralni prašek oskar 3/1	470,00 SIT/VREČKA
WC papir, 8 rolic	185,00 SIT/KOM
Mehčalec joly 1/1	187,00 SIT/KOM
Efekt plus	148,00 SIT/KOM
Cevosan	187,00 SIT/KOM
Belko	136,00 SIT/KOM
WC čistilo	187,00 SIT/KOM
Unisan	199,00 SIT/KOM
Fosko meh. vode	129,00 SIT/KOM
Mehčalec maxilan 4/1	430,00 SIT/KOM

ZBIRAMO PONUDBE ZA OZIMNICO – KROMPIR, VLOŽENE POVRTNINE!!!

*Sindikalni zaupniki lahko željene količine naročijo pisno na naslov **KONZUM, d.o.o., Linhartova 13, Ljubljana** ali po faksu **št. 061 110-338.***

Informacije dobite na **tel.: 061 320-963.**

DANES NAROČENO, JUTRI PRIPELJANO, PLAČANO PRI PRVI PLAČI.

NOVO – NE ZAMUDITE!

Za zimo pripravljamo prodajo kurilnega olja za centralno ogrevanje na šestmesečni kredit. Vse informacije dobite na KONZUMU, tel.: 320-963, 110-338

Živko Rus, direktor Konzuma

Sindikat državnih in družbenih organov

Naše pripombe so upoštevali

V avgustu je vlada R Slovenije potrdila pravilnik o organizaciji in sistematizaciji delovnih mest v republiški upravi za javne prihodke. Dogovorjeno je, da bodo zaposleni (okrog 1.300) v republiški upravi za javne prihodke dobili nove odločbe do 1. oktobra letos. Trenutno so odločbe pred izpisovanjem. Za sindikat je pomembno, da je bilo upoštevanih precej naših pripomb in stališč k pravilniku o organizaciji in novi sistemizaciji. Pogodba o pogojih dela sindikata bo obravnavana in sklenjena do konca septembra, in sicer na podlagi skupnih izhodišč za te vrste pogodbe, ki jo pripravlja ROS in predstavniki vlade.

Z Ministrstvom za vzgojo in šport tečejo razgovori o sklenitvi pogodbe za zaposlene v športnih organizacijah, društvih in zvezah. V tej fazi ministrstvo konceptualno ne zavrača kolektivne pogodbe, delovna skupina pa je za pogajanje z ministrstvom oblikovala mnenja in zahteve.

Ministrstvo za pravosodje in upravo smo opozorili na nepravilnosti pri določanju drugih osebnih prejemkov in povračil stroškov v zvezi z delom. Ministrstvo bi moralo oblikovati predlog oziroma sklep za mesec julij in avgust, vendar je to storilo nazadnje junija 1992.

Drago Ščernjavič, sekretar

Sindikat delavcev gradbenih dejavnosti

V skladu s 47. členom Kolektivne pogodbe za gradbene dejavnosti Slovenije, upoštevaje eskalacijsko klavzulo, so zneski po posameznih razredih za september 1992 takšni:

Tarifni razred	Stopnja strokovne izobrazbe	Razmerje	Mesečni bruto OD v SIT
1	Ia	1,00	35.523
2	II	1,10	39.076
3	III	1,23	43.693
4	IV	1,37	48.667
5	IVa	1,46	51.864
6	V	1,64	58.258
7	VI	1,85	65.718
8	VI 2	2,16	76.730
9	VII	2,21	78.505
10	VII 2a	2,50	88.807
11	VII 2b	3,79	134.632
12	VIII	4,46	158.433

Rast življenjskih stroškov v avgustu 1992	0,2%
Upoštevana eskalacijska klavzula	0,2%

Firme napovedujejo trajne presežke

Kot nam je povedal **Franc Berginc**, predsednik sindikata, bodo zelo slabi rezultati gospodarjenja v prvem polletju vplivali na položaj gradbenih podjetij tudi v jesenskem in zimskem obdobju. To še posebej velja za podjetja iz gradbene operative. Berginc ocenjuje, da glavna gradbena sezona ni omogočila zaustavitve negativnih trendov, ki se kažejo v odpuščanju delavcev in čedalje manjšem spoštovanju kolektivnih pogodb. **Pionir** je odločbe o trajnih presežkih napisal celo za nazaj. Večja odpuščanja napoveduje **Ingrad**, ki je v izjemno težkem položaju. Kljub moratoriju se je letos začel stečaj v podjetju **Univerzal** Ljubljana in **Sigma** Zabukovica.

Gradbinci upajo, da bodo stanovanjska posojila obudila gradnjo stanovanj. Računajo tudi, da bodo domači izvajalci prevzeli večino del pri nadaljevanju gradnje cest. Upajo tudi na nadaljevanje gradnje Savskih elektrarn. V vladnem razpisu za sanacijo in dokapitalizacijo podjetij pa gradbinci ne vidijo le nevarnost podržavljanja, ampak tudi možnost za sanacijo svojih podjetij. Skrbi jih, ker se največji, bolniki na razpis niso hoteli prijaviti, saj so se direktorji ustrašili za svoja dobro plačana mesta.

Republiški odbor sindikata je v tem mesecu sklical sestanke pododborov za posamezne dejavnosti, na katerih se pogovarjajo o zaščiti delovnih mest. Razpravljali so tudi o splošni stavki, vendar se zanjo niso odločili, ne v gradbeni operativi in ne v inženiringu.

Razprave na sindikalnih sejah so pod velikim vplivom nacionalne sestave delavcev v gradbeništvu. To se še posebej občuti, ko govorijo o gmotni in socialni varnosti delavcev. Franc Berginc misli, da bo moral republiški odbor čimprej organizirati obsežnejši seminar o vseh teh vprašanjih in tudi poskrbeti za izboljšanje kadrovske sestave sindikata.

F. K.

v območnih organizacijah

Območni sindikat Podravja

Zastopali bomo 1100 delavcev TVT

V Tovarni vozil in toplotne tehnike je zaposlenih 2400 delavcev. V začetku septembra jih je na delu v tovarni le 700, vsi drugi so na čakanju doma – so začasni presežek.

Začelo se je prvi delovni dan po kolektivnem dopustu, 24. avgusta. Najprej je prejelo sklepe 900 zaposlenih, čez teden dni preostalih 900. Upanje, da bo reorganizacija podjetja v družbe z omejeno odgovornostjo in delniško družbo pomenila tudi po neslavnem odhodu bivšega direktorja preobrat v poslovanju na boljše, se ni uresničilo.

Ukrep o začasnih presežkih je vodstvo začelo izvajati ne glede na zakonska določila o ugotavljanju začasnih presežkov in ne glede na določila panožne kolektivne pogodbe. Sindikat podjetja v nobenem primeru ni bil obveščen – po panožni kolektivni pogodbi bi to moral biti, vsaj tri dni pred izvedbo ukrepov. Tudi noben organ upravljanja v tovarni ni sprejel takšne odločitve, seveda če ne štejemo kolegija koncerna za takšen organ. Delavci tudi niso bili opredeljeni kot začasen presežek po nobenih kriterijih. Da bi bila mera polna, so sklepe o čakanju podpisali dorektorji posameznih družb, ki formalno sploh nimajo v družbah zaposlenih delavcev. Družbe so namreč začele delati 1. 7. 1992, vendar so »pozabili« ustrezno urediti razporeditev delavcev v nove družbe. Delavci TVT prav tako še danes nimajo pogodb o zaposlitvi, ne glede na zakonsko določen skrajni rok za podpis pogodbe 1. 7. 1991.

Ker so še še reorganizirali, tudi pritožbenega organa komisije za varstvo pravic, navedenega v pravnem pouku sklepa o čakanju, ni ne v družbi ne v koncernu.

Sidnikat podjetja je zato ocenil stanje in se v petek, 4. septembra letos odločil zahtevati od skupščine koncerna oceno zakonitosti dosedanjega postopka ter odgovornost vodstva koncerna za takšen postopek. Istočasno se je sindikat podjetja odločil pozvati čakajoče delavce, naj pooblastijo službo pravne pomoči pri Območni organizaciji Podravja, da po njihovem pooblastilu zastopa delavce.

V torek, 8. 9. 1992 je več kot dve tretjini čakajočih delavcev podpisalo pooblastilo, kar pomeni skoraj 1100 delavcev.

Na skupščini koncerna, ki je bila prav tako v torek, 8. 9. 1992, so sodelovali tudi predstavniki tovarniškega sindikata SKEI ter območne organizacije, kjer so predstavili pisno informacijo oz. stališča sindikata o postopku ugotavljanja začasnih presežnih delavcev. Po razpravi o vzrokih pošiljanja delavcev na čakanje se skupščina ni opredelila do zahtev sindikata, sprejela pa je pripravljenost sindikata za pogovore in tko je bilo dogovorjeno, da se na posebnem razgovoru med vodstvom podjetja, sindikatom in predsednikom obeh organov upravljanja koncerna poskuša doseči dogovor za ureditev nastale situacije znotraj podjetja. Ne glede na izid predvidenih razgovorov, pa je sprožen postopek varstva pravic delavcev pred pritožbenim organom v koncernu TVT.

Zaradi očitnih nezakonitosti pri določanju začasnih presežkov obstaja upanje, da bo vodstvo podjetja samo popravilo napake v postopku.

Če v podjetju ne bo prevladala usmeritev spoštovanja delovnopravne zakonodaje in bo odločitev kljub vsemu prepuščena sodišču, je jasno, da zaradi velikega števila sporov na sodišču v Mariboru sindikatu ne bo preostalo nič drugega, kot da aktivira svoje članstvo. Posledic in odgovornosti za takšne nezakonite postopke seveda nihče ne more napršiti sindikatu, kljub »opozorilom« o krivdi sindikata za morebitni stečaj podjetja.

Metka Roksandić, predsednica

Območna organizacija ZSSS Velenje

Zanimiva okrogla miza

Svobodni sindikat poslovnega sistema Gorenje Velenje organizira v petek, 18. septembra z vodstvom SKEI Slovenije okrogo mizo na temo STRATEGIJA RAZVOJA IN OHRANJANJE DELOVNIH MEST. Na tej okrogli mizi naj bi dobili informacije in odgovore na vse pogostejša vprašanja delavcev, ki jih rojeva predvsem vedno večja socialna stiska, negotovost in strah pred izgubo delovnega mesta.

Pozornost bo zlasti usmerjena na razvoj podjetja in njegovo prihodnost, uspešnost poslovanja in ohranjanje delovnih mest, preoblikovanje podjetij, lastninjenje in položaj oziroma sodelovanje delavcev v tem procesu.

Na okroglo mizo so vabljeni: predstavniki vlade RS, IS SO Velenje, Gospodarske zbornice Slovenije, predstavnik SKEI Slovenije in ZSSS, predstavniki vodstev podjetij Gorenja, sindikalni zaupniki podjetij in predstavniki sredstev javnega obveščanja.

Sindikati vzgojno-varstvenih zavodov na območju so prejeli v obravnavo osnutek KOLEKTIVNE POGODBE ZA DEJAVNOST VZGOJE IN VARSTVA PREDŠOLSKIH OTROK SLOVENIJE, ki so ga pripravili predstavniki Sindikata delavcev v vzgojni, izobraževalni in raziskovalni dejavnosti Slovenije ter SVIZ s sodelovanjem s predstavniki Ministrstva za zdravstvo, družino in socialno varstvo RS.

Pogajanja o vsebini in sprejemu kolektivne pogodbe bodo potekala s predstavniki izvršnih svetov, ker je financiranje te dejavnosti v občinski pristojnosti.

Mira Videčnik, predsednica

v območnih odborih sindikatov

skei Območni odbor za Podravje

Na svoji 7. seji je izvršni odbor posvetil osrednjo pozornost trenutnemu ekonomskemu in socialnemu položaju v podjetjih kovinske in elektroindustrije v Podravju. Ugotovil je:

- da julijske plače še vedno ni dobilo približno 7.000 zaposlenih oziroma da jih je približno 5.000 od omenjenega števila prejelo le akontacije v višini od 10.000 do 12.000 tolarjev;
- da je pomanjkanje dela iz meseca v mesec večje, kar ima za posledico vse večje število delavcev »na čakanju«, ki jim grozi status nezaposlenega;
- da so podjetja v težki (ne)likvidnostni situaciji;
- da ob zmanjšanju obsega dela rastejo fiksni stroški (neizkoriščene zmogljivosti itd.);
- da vedno večjemu številu podjetij grozijo stečaji, s tem pa seveda ugašanje delovnih mest oziroma porast nezaposlenosti;
- da marsikje sedanje vodstvene strukture niso sposobne popeljati svojih podjetij iz krize.

Na podlagi teh dejstev niti ni čudno, da nezadovoljstvo delavcev že resno ogroža socialni mir v Podravju. Zato je izvršni odbor zahteval od vodstva SKEI, naj pospeši priprave na splošno stavko.

V nadaljvanju seje so razpravljali tudi o nekaterih razmišljanjih o možni solidarnosti zaposlenih za ublažitev posledic suše v kmetijstvu. Republiškemu organu SKEI so predlagali, naj zaščiti pravice svojega članstva do celotne plače. Na koncu pa je predsednik Branko Medik seznanil člane s protestom zoper dvig stanarin v Mariboru, ki ga je poslal predsedniku izvršnega sveta in materi županji.

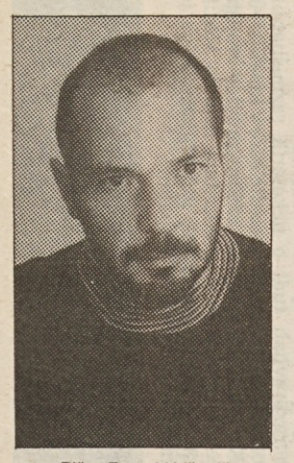

Piše: Franci Križanič

Po stotih dneh nove slovenske vlade

V prvih treh mesecih po nastopu je Drnovškova vlada:

● *z aktivno politiko kontrole cen, ki se v Sloveniji oblikujejo na enoten, t.j. monopolen način, bistveno prispevala k hitri* ***zaustavitvi inflacije*** *(od 6,5% mesečno v maju na 2% v juliju ter nato 1,4% v avgustu);*

● *z vplivom na obrestno mero (prek »argumenta deponiranja državnih sredstev«), aktivno tečajno politiko in z deficitom proračuna omogočila* ***zaustavitev upadanja gospodarske dejavnosti*** *na slovenskem (julija 1992 je slovenska produkcija naraščala prvič po oktobru 1990 in drugič po juliju 1989);*

● *vzpostavila gospodarske razmere, v katerih je lahko kljub zaustavitvi inflacije,* ***prenehalo upadanje realnih osebnih dohodkov*** *(ti so se od aprila do julija realno povečali za dobrih 5%, od februarja do junija pa celo za 20% – v teh podatkih je zajeto tudi sezonsko gibanje) in standarda prebivalstva (prodaja v trgovini na dobrno je bila maja 30%, julija pa le še 8% pod primerljivo lansko ravnijo);*

● *zagotovila za konkurenčnost slovenskega gospodarstva na svetovnih trgih* ***primeren tečaj tolarja*** *(tu ima večino zasluge Banka Slovenije, čeprav bi na podoben način – z denarjem, zbranim z izdajanjem obveznic – lahko kupovala devize tudi slovenska vlada);*

● *pripravila in avgusta 1992 že začela izvajati* ***program odprave dolžniške krize*** *(s »prodajo časa« za ustrezen solastniški delež podjetjem, ki si morajo iskati nove trge).*

Z julijsko rastjo slovenske industrijske produkcije, pa čeprav je zgolj začasna in brez dvoma povezana tudi s spreminjanjem sezone ob drugačnem razporedu praznikov (dela prosta nista več 4. in 22. julij), se je prekinilo triletno upadanje gospodarske dejavnosti na Slovenskem, ki se je od julija 1989 do letošnjega junija zmanjševala v vseh mesecih razen v oktobru 1990 (ko je naraščala zaradi monetarnega razmaha, s katerim se je takrat končal ponesrečen poizkus Markovićeve stabilizacije). V zadnjih treh letih (od junija 1989 do istega meseca 1992 je slovenska industrijska produkcija upadla za 38%, število zaposlenih v industriji pa se je zmanjšalo za 24%.

Navidezno je bilo vzrokov tako dolgotrajnega in globokega gospodarskega zastoja na Slovenskem več. V drugi polovici leta 1989 je bila to hiperinflacija (in z njo povezane motnje v plačilnem prometu), v prvi polovici letal 1990 monetarna restrikcija (ki je povzročila likvidnostno krizo in upad povpraševanja), v drugi polovici tega leta ter na začetku 1991 pasivna tečajna politika (z nekonkurenčnostjo slovenskega izvoza ter spodrivanjem domače prodaje zaradi cenenega uvoza), v drugi polovici leta 1991 razpad jugoslovanskega trga (zmanjšano povpraševanje in prekinitev ustaljenih dobavnih poti), v prvi polovici 1992 pa še likvidnostna in dolžniška kriza zaradi neusklajene monetarne, fiskalne in protimonopolne politike v Republiki Sloveniji. Z izjemo objektivno danega razpada jugoslovanskega trga je v ozadju vseh navedenih vzrokov t.i. X-neučinkovitost oziroma neustrezno vodena najprej jugoslovanska, po osamosvojitvi pa še slovenska ekonomska politika. Ob ustrezni stabilizacijski politiki bi se lahko izognili večini omenjenega upada gospodarske dejavnosti in zaposlenosti. Rezultati prvih stotih dni delovanja Drnovškove vlade to lepo kažejo.

Načeloma obeti za gospodarsko rast v prihodnje niso slabi. Na to kaže omenjena aktivna tečajna politika, znižanje obresti (malega »r«) za solventne dolžnike ter zaustavitev inflacije (in z njo velikega »R« v obrestih ter stroškov za vsakomesečno povečevanje – indeksacijo plač). Na izboljšanje obetov kažejo tudi sanacijski ukrepi, s katerimi bo Republika Slovenija olajšala preusmerjanje slovenskih podjetij iz jugoslovanskega in vzhodnih trgov na zahodni trg. Možno je torej, da se bo proizvodnja do konca leta že povzpela nad primerljivo lansko raven, da se bo zaustavila rast brezposelnosti in da se bo število zaposlenih, prvič po letu 1987, začelo tudi povečevati.

Takšen razplet krize pa ni neizogiben. Na povratek slovenskega gospodarstva v stagflacijo lahko namreč poleg morebitnih zgrešenih ukrepov ekonomske politike (na primer ponovna opustitev aktivnega vpliva na donosnost izvoza, povečanje davkov, opustitev kontrole cen monopolistov, povečanje carin in uvoznih kvot, morda celo okrepitev monetarne ponudbe) vpliva zlasti ohranjen sistem indeksacije (t.j. inflacijskega oblikovanja plač in obresti) ali pa večji padec zaupanja prebivalstva v ekonomsko politiko.

Sistem indeksacije bo že manjše sezonske, slučajne ali trendne podražitve posameznih vrst blaga (na primer elektrike) prenesel v celotno gospodarstvo ne glede na stroške, ki jih imajo posamezna podjetja z nakupom tega blaga (vpliv na rast stroškov in cen bo potekal preko višjih obresti in plač). To bo še poglobilo likvidnostno krizo in verjetno ponovno poslabšalo komajda začet gospodarski optimizem na Slovenskem.

Upad zaupanja prebivalstva v ekonomsko politiko lahko privede do množične histerije z valom stavk, upadom kredibilnosti slovenskega gospodarstva v tujini, visokim povečanjem nominalnih plač, cen, obresti in novim vrtincem stagflacijske krize (tekmo med deviznim tečajem in cenami, ob upadanju gospodarske aktivnosti in zaposlenosti zaradi slabe preskrbljenosti z uvoznimi repromateriali ter zmanjšanega povpraševanja). V sedanjih razmerah, ko se na Slovenskem vzpostavlja nov sistem gospodarskih odnosov, imajo poleg neposrednih nosilcev ekonomske politike (vlade in centralne banke) velik pomen tudi strateške odločitve sindikatov, kmetijskih združenj, posameznih poslovnih bank, večjih podjetij oziroma gospodarske zbornice. Kaže, da bo v letošnji jeseni ključna vloga pripadla slovenskim sindikatom. Ob dani monetarni ponudbi je namreč povsem možno, da ljudje, brez občutka odgovornosti za nastale posledice, zahtevajo in izposlujejo tolikšne plače, da se bo, zaradi povečanja stroškov in upada konkurenčnosti, že tri leta trajajoča gospodarska depresija na slovenskem še poglobila. Septembra 1992 je torej Republika Slovenija na pomembnem razpotju, kjer se delavci, kmetje, gospodarstvo in država odločajo dobesedno med revščino in blaginjo.

TRNOVA POT DO ZAPUŠČINE NEKDANJE JUGOSLAVIJE

Na dlani je, da bo pot do zapuščine nekdanje Jugoslavije zelo naporna. Predvsem za republike, ki so si zaželele svobodo in samostojnost. V komisiji za vprašanja nasledstva se namreč še kako lomijo kopja.

Gradivo, ki ga je pripravil portugalski diplomat Do Valle, je še vedno temelj za razpravo o zapuščini. Komisija, vodi jo britanski profesor Darwin, je že primerjala in usklajevala pripombe posameznih republik bivše Jugoslavije. Seveda ne brez zapletov. Člani komisije so namreč različnega mnenja že o tem, kaj sploh vzeti za izhodišče sukcesije. Črnogorski in srbski predstavniki odločno zavračajo stališče Badinterjeve komisije, da so vse prejšnje republike enakopravne naslednice zapuščine razpadle Jugoslavije.

Zadnji dan leta 1990 je referenčni datum, ki so ga doslej vendarle podprle vse strani. S tem datumom naj bi prevzeli tudi tako imenovano knjigovodsko stanje premoženja skupne države.

Ob razpravah o zapuščini je med drugim značilno to, da se ocene o vrednosti skupnega premoženja zelo razlikujejo. Pravzaprav bistveno. Po nekaterih podatkih naj bi bilo zvezno premoženje težko 250 milijard dolarjev, beograjski sekretariat za pravosodje in upravo pa je izračunal, da so premičnine in nepremičnine, ki so jih v letu 1990 uporabljali zvezni organi, vredne le dobrih 6 milijard dinarjev.

Žal je malo tistih, ki natančno vedo, kaj vse sodi v nekdaj zvezno premoženje. Poročilo, ki ga je pripravil zvezni sekretariat za pravosodje in upravo, zadeva pa zemljišča, uradne prostore in poslopja, stanovanjske hiše, stanovanja, garaže, nepremičnine za posebne namene, sredstva družbenega standarda, prevozna sredstva in umetnine, je zelo površno in nepopolno. V vsakem primeru pa gre za premoženje, ki močno presega omenjeno vsoto 6 milijard dinarjev. No, morda pa lahko pojasnimo oceno beograjskega sekretariata z zakonom o računovodstvu, po katerem je računovodska vrednost nekaterih stvari po desetih letih – nič dinarjev!?

»Jugoslavija je podpisnica dunajske konvencije o sukcesiji držav in premoženja, ki vsebuje tri možnosti za delitev v mejah obstoječih držav,« pravi Radivoje Rajković, pomočnik direktorja v »veznem« sekretariatu za pravosodje in upravo. »Po prvi možnosti so tisti, ki so se ločili oziroma osamosvojili, dolžni preostalemu delu nadomestiti del premoženja, ki je ostalo na njihovem ozemlju. Druga možnost je, da v primeru, če se del ozemlja določene države priključi k drugi državi, ta izplača vse dolgove na ozemlju, ki se ji je pridružilo. Po tretji možnosti, ko pride do razpada države, pa dobi vsak del nekdanje države tisto, kar obstaja na njegovem ozemlju. Vsi dolgovi do tujine se delijo sorazmerno s tem, koliko je bil posamezni del nekdanje države zadolžen,« pojasnjuje Radivoje Rajković.

Seveda bo razdelitev premoženja v vsakem primeru zelo zapletena. Rajković opozarja, da se, denimo, tovrstni spor med Indijo in Pakistanom vleče že štiri desetletja. Deset milijonov ljudi se doslej še ni preselilo, čeprav so se tako dogovorili.

Srbija je s pomočjo Inštituta za ekonomske raziskave ugotovila, da morata Slovenija in Hrvaška za premoženje, ki je ostalo na njunem ozemlju, odšteti 327 milijard dolarjev. Zahteva je, kajpak, močno za lase privlečena in zato absurdna. Po drugi strani pa Radivoje Rajković zagotavlja, da tega, kar zahtevajo Slovenija, Hrvaška in Makedonija, ne le da ni v Jugoslaviji, pač pa tolikšnega premoženja nima niti Nemčija.

Vsi dediči nekdanje SFRJ, ki se pulijo za svoj delež, imajo seveda v mislih poleg vsega tudi premoženje federacije, ki je zaklenjeno v trezorju. V njem so zlato, umetniške slike, dragocena darila, ki jih je predsednik Tito dobival na svojih potovanjih, nakit srbskih dinastij in mnoge druge dragocenosti, ki jih velja imeti pod ključem. Kajpak so tu tudi vrednostni papirji in gotovina. In ker mnogi ne izpolnjujejo svojih obveznosti do zvezne blagajne, je omenjeno premoženje že kar nekaj časa edini zanesljivi vir prihodkov federacije. Kdo ve, kaj in koliko je še ostalo v veznem trezorju?

Kaj vse sodi v tako imenovano zvezno premoženje? Med drugim prav gotovo poslovni prostori organov federacije, ki merijo 401.999 kvadratnih metrov. Če omenjene metre pomnožimo s povprečno ceno, ki je 2.000 mark za meter, dobimo več kot 800 milijonov mark. Stanovanjski sklad federacije pa je še veliko težji. Obsega kar 817.836 kvadratnih metrov.

Razumljivo v zvezno premoženje sodijo tudi veleposlaništva. Teh je 85. Poleg tega pa je še 18 konzulatov in precej kulturnih centrov, od katerih je tisti v New Yorku vreden pravo bogastvo. Po svetu so tudi najrazličnejše ustanove in objekti, ki so jih izseljenci podarili Jugoslaviji. Tudi tovrstno premoženje ni zanemarljivo.

In prevozna sredstva? Konec leta 1990 so imeli zvezni organi 648 avtomobilov, 450 avtobusov, 4 letala, 4 helikopterje, 2 lokomotivi, 2 salonska vagona, salonski motorni vlak in 5 zaprtih vagonov za prevoz avtomobilov. Pa s tem seznama zveznega premoženja seveda še zdaleč ni konec. Gre še za številne luksuzne vile s površino nekaj 10.000 kvadratnih metrov, plovila, lovišča in tudi drugo premoženje, s katerim so se šopirili zvezni organi nekdanje SFRJ.

A. U.

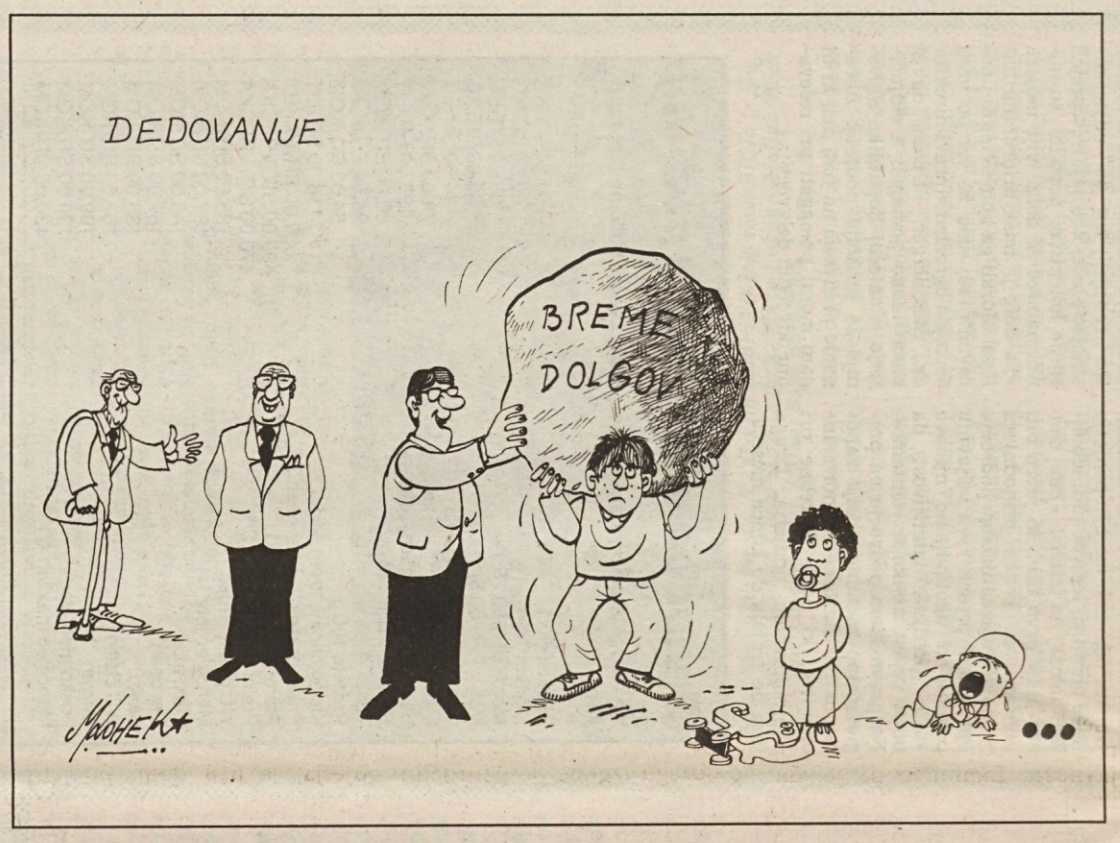

OČITNO SMO PRESITI

Eden izmed izolskih ribičev je moral te dni zmetati nazaj v morje skoraj tono sardel, saj jih ni hotel kupiti prav nihče, ne zasebne ribarnice ne gostinci ne Delamaris. Branil se jih je celo Rdeči križ, čeprav bi jih dobil zastonj.

Nekaj podobnega se dogaja tudi po toči na Goriškem, kjer obtolčeno sadje še vedno leži po tleh, čeprav bi ga denimo v Fructalu še lahko predelali v sokove ali marmelado.

Tistega, kar se samo ponuja, kot kaže, ne znamo uporabiti, verjetno pa bomo znali prav kmalu na republiško vlado naslavljati besna pisma, češ da ni nič storila za dobro založenost trgovin.

Aforistična tinktura

- ***Narod, ki živi od pričakovanj padca vlade, je najlažje spotikati.***
- ***Bolj kot se koljemo, manj je mesa.***
- ***Med srpom, kladivom in križem je vse manj prostora za računalnik.***
- ***V našem človeku so zlate rezerve. Zlato nam bodo pobrali, pustili nam bodo rezerve.***
- ***Vse je legitimno. Tudi nelegitimnost.***
- ***Na sončni strani Alp je resnica v senci.***
- ***Korenite spremembe niso nikdar korektne.***
- ***Namesto lepše prihodnosti nam ponujajo demokratično prihodnost.***
- ***Lačno zatrjujejo, da so že vsega siti.***
- ***Na mladih sloni prihodnost starih.***

Mitja Logar

IZGUBO PRIDELUJE KAR 43 ODSTOTKOV ZAPOSLENIH

Polletni rezultati slovenskega gospodarstva niso spodbudni. Izguba je velika, kar za 68.651 milijonov tolarjev. Zaradi drugačnega ugotavljanja dobička v davčnem obrazcu kot v poslovnoizidni bilanci, je prišlo do tega, da so morali tudi izgubarji plačati davek na dobiček.

Izgubo je ugotovilo kar 3.944 podjetij s skupno 228.644 zaposlenimi. Z minusom dela torej kar 43,2 odstotka vseh zaposlenih v gospodarstvu. Izguba v letošnjem prvem poletju je v primerjavi z lansko izgubo večja za 552 odstotkov, v primerjavi z izgubo v celem lanskem letu pa za 118,9 odstotka.

Pri tem vsekakor velja spomniti na to, da je v omenjenem znesku to pot všteta tudi izguba elektrogospodarstva v znesku 20.979 milijonov tolarjev. V prvem poletju letos je izguba elektrogospodarstva pomenila 30,5 odstotka, v prvem poletju lanskega leta pa 10,2 odstotka celotne izgube v gospodarstvu.

Sprememba v organiziranosti elektrogospodarstva je hkrati s spremenjenim sistemom fakturiranja električne energije vplivala tudi na znesek ugotovljene izgube v tej dejavnosti. Lani je bilo namreč ustanovljeno javno podjetje za prenos električne energije ELES in pet javnih podjetij za distribucijo električne energije. Proizvajalci električne energije fakturirajo električno energijo ELES-u, ta pa naprej neposrednim odjemalcem (železarnam in TGA Kidričevo) ter javnim podjetjem distribucije, le-ti pa končnim potrošnikom. Na ta način se prihodki in odhodki podvajajo, pa zato tudi seštevek izgube, ki so ga prikazale posamezne pravne osebe elektrogospodarstva, ne pomeni realne izgube te dejavnosti. Zanimivo pa je, da na osnovi podatkov, ki jih ima služba družbenega knjigovodstva, realne izgube slovenskega elektrogospodarstva nikakor ni moč ugotoviti.

PROTEST

Karikatura: Franco Juri

Pred razčlenitvijo podatkov o obsegu izgube po področjih gospodarstva velja povedati, da so jedro vseh izgub pridelala družbena podjetja. Izguba 942 družbenih podjetij pomeni 89,8 odstotka celotne izgube. Zasebnih podjetij z izgubo je 2.725, to je 69,1 odstotka vseh izgubarjev. Zasebna podjetja so pridelala 3,1 odstotka celotne izgube gospodarstva. Mešanih podjetij z izgubo je bilo 257, pridelala pa so 0,5 odstotka celotne izgube. Ker gre med izgubarji družbenih podjetij za pretežno velika in srednja podjetja, je 598 takih podjetij ugotovilo kar 93 odstotkov celotne izgube.

Glavnina izgube je še naprej na področju industrije in rudarstva. Podatki kažejo, da je izguba v industriji najbolj pereča v osmih panogah, ki so pridelale 77,7 odstotka izgube industrije. Tu velja omeniti najprej črno metalurgijo. Kar 7 od 9 podjetij v tej panogi je ugotovilo izgubo v skupnem znesku 4.310 milijonov tolarjev. V tej panogi se znesek izgube v prvem polletju letos glede na izgubo v lanskem letu sicer ni dosti povečal, vendar pa je ta panoga po deležu izgube v celotni industriji s 16 odstotki na prvem mestu.

Črni metalurgiji sledi proizvodnja električnih strojev in aparatov s 3.745 milijonov tolarjev minusa. Na tretjem mestu je kovinska predelovalna industrija (2.947 milijonov tolarjev) in na četrtem proizvodnja končnih lesnih izdelkov (2.103 milijonov tolarjev).

V primerjavi z lanskim letom pa je izguba najbolj narasla v proizvodnji prometnih sredstev, kar za 322,6 odstotka, in v proizvodnji lesenih končnih izdelkov (za 160,6 odstotka).

Drugo področje po obsegu izgube je področje prometa in zvez. V železniškem prometu je 2.333 milijonov tolarjev izgube, v zračnem pa 3.157 milijonov tolarjev.

K teži izgube letošnjega polletja je nedvomno pridati tudi izgubo iz prejšnjih let, ki jo podjetja do konca letošnjega polletja niso uspela pokriti. Take izgube je bilo skupaj 37.254 milijonov tolarjev, prikazalo pa jo je 1.559 podjetij. Med njimi je 1.188 takih, ki so ugotovila izgubo tudi v letošnjem prvem polletju. Njihova nekrita izguba je pomenila kar 92,8 odstotka nekrite izgube iz prejšnjih let.

A. U.

VLADNA POMOČ, NE PODPORA

Pred dnevi je Maribor obiskala delegacija vlade Republike Slovenije, v kateri so bili njen podpredsednik Herman Rigelnik z ministri Jožico Puhar, Mitjem Gasparijem, Marjanom Krajncem, Dušanom Šešokom, dr. Davorinom Kračunom in dr. Maksom Tajnikarjem ter predsednik Gospodarske zbornice Slovenije Feri Horvat. Zraven so bili tudi bančniki. Tema razgovorov oziroma namen obiska pa je bil seveda iskanje poti za uspešnejše poslovanje mariborskega gospodarstva.

Kot že dosedanja številna srečanja slovenske vlade in mariborskih gospodarstvenikov se je tudi to začelo s tarnanjem direktorjev. Vendar jim je dala vlada (oziroma njeni ministri) vedeti, naj na kakšno veliko pomoč ne računajo, pač pa naj sestavijo dobre programe in jim bo vlada pomagala pri njihovem uresničevanju. Vse dogajanje tako v občinski stavbi kot kasneje tudi na razgovorih v nekaterih mariborskih velikih podjetjih pa bi lahko strnili v že znani rek: pomagaj si sam in bog (pardon, država) ti bo pomagal. Ta obisk je v bistvu pomenil konec mariborskega žuganja proti prestolnici, kar pomeni, da je konec jadikovanja in prosjačenja, pa tudi groženj, s katerimi je mariborsko gospodarstvo skušalo reševati svoje probleme. Gospodarski del Drnovškove vlade je dal mariborskim direktorjem in občinskim veljakom tokrat jasno vedeti, da se bodo morali najprej in temeljito ozreti vase, po svojih tovarniških dvoriščih, temeljito pomesti in nato začeti oblikovati nove programe in izdelke. Predvsem pa se morajo podjetja starega kova temeljito preoblikovati, odstraniti, kar je bolno, in okrepiti zdrava jedra. Potem pa se je treba ozreti za tržiščem. Vendar ne po slovenskem, to je le trgec, marveč po evropskem in svetovnem. Zlasti na svetovnem je bil poudarek, kajti Avstrija, Italija, Nemčija in morda še katera evropska država seveda tudi ne morejo kupovati izključno slovenskega blaga. Pogoj za vstop na svetovni trg pa so seveda zanimivi in kakovostni izdelki. Za to pa mora poskrbeti gospodarstvo in država mu bo pri tem pomagala!

Predstavniki Maribora so zavzeli stališče, da ni mogoče govoriti o krizi mariborskega gospodarstva, temveč o krizi slovenskega gospodarstva v Mariboru in regiji. Direktor mariborske SDK je to podkrepil s podatki, da je 300 podjetij v regiji že blokiranih, da večina večjih podjetij še ni izplačala julijskih plač, ker je v Mariboru 186 podjetij blokiranih. Kljub vsemu je mariborsko gospodarstvo to leto redno poravnavalo obveznosti do družbe. Bančniki so povedali, da niso za to, da bi financirali gospodarstvo, ampak za to, da denar, ki jim ga zaupajo komitenti, tako obračajo, da bodo imeli dobiček.

Direktorji Elektrokovine, Hidromontaže, Primata, Tovarne tkanin Melje, Veme, Lestra in drugi so našteli vsak svoje težave, nakar so jim ministri in podpredsednik vlade povedali svoje mnenje. Pri tem je Herman Rigelnik poudaril zlasti ureditev lastninske zakonodaje in postavitev zasnov ekonomske politike Slovenije. Najhujši problem je omejen trg, zato si bo vlada s strategijo trženja Slovenije v svetu z odpiranjem novih tržišč in obnavljanjem nekdanjih prizadevala pomagati gospodarstvu na noge. Začela naj bi delati tudi izvozna banka, ki bo financirala izvoz opreme, v pripravi pa je tudi zakon o obveznem poravnavanju dolgov. Prav tako naj bi obvladali javno porabo in jo spravili v normalne okvire. Na drugi strani pa mora gospodarstvo pokazati pripravljenost sodelovati, ne pa hoditi v Ljubljano samo po denar za plače!

Mariborske delavce je na omenjenih razgovorih predstavljala predsednica podravskih svobodnih sindikatov Metka Roksandič, ki je vlado in gospodarstvenike opozorila, da ni mogoče varčevati samo pri ceni delovne sile in da ne smemo dovoliti stečajev, ker bi se dogajali stihijsko. Pravno državo je treba vzpostaviti tudi na delovnopravnem področju.

B. G.

METALNA VČERAJ, DANES, JUTRI

Eden največjih problemov mariborskega gospodarstva, podjetje Metalna, se je letošnjo pomlad preoblikovalo v koncern Metalna d.d. in kmalu zatem oblikovalo tudi novo vodstvo. Krmilo je prevzel nekdanji prvi mož IMV-ja iz Novega mesta Marjan Anžur. Ta je pred dnevi upravnemu odboru koncerna predložil svoj program strateškega razvoja Metalne.

Program je upravni odbor delniške družbe obravnaval in potrdil. Ob tej priložnosti so v Metalni pripravili tudi tiskovno konferenco. V njej je **Vera Mihatovič**, podpredsednica Metalne d.d. za finančno področje, predstavila uresničevanje sanacijskega poslovanja in tekoče poslovanje, **Zlatko Zajec**, podpredsednik za komercialno področje prodajne možnosti v letih do 1995, predsednik koncerna **Marjan Ažur** pa osnove poslovne strategije Metalne.

Uresničevanje sanacijskega programa

Metalna, vrsto let eden paradnih konjev mariborskega gospodarstva, je uspešno poslovala do leta 1989, do izbruha zalivske vojne med Iranom in Irakom. Nato je k poslabšanju stanja podjetja svoje prispevala še nerealna Markovićeva ekonomska politika. Tako je Metalna poslovno leto 1990 sklenila z izgubo 56 milijonov ameriških dolarjev.

Zato je pripravila sanacijski program, pri čemer so ji pomagali strokovnjaki svetovalne institucije Booz, Allen and Hamilton. Sestavili pa so tudi sanacijsko komisijo iz predstavnikov slovenske vlade, občine Maribora in bank. Sanacijski program temelji na uresničevanju notranjih in zunanjih nalog. Tako so doslej v Metalni že zmanjšali število zaposlenih s 4236 na 2714 delavcev, odprodali del premoženja v vrednosti 8,8 milijona dolarjev, izločili nekatere neprofitne dejavnosti, uvedli projektno financiranje, preoblikovali koncern v delniško družbo in pričeli urejati odnose z nekdanjimi dobavitelji.

V okviru zunanjih nalog pa je Metalni že uspela konverzija dela dolga, ureditev financiranja programa presežnih delavcev in še nekateri drugi ukrepi.

Metalna danes

Finančni rezultat Metalne ob letošnjem polletju ni dober, toda dve tretjini izgube gre na račun neplačevanja obresti Kreditni banki Maribor, ki je Metalnin največji upnik. Ta uvršča Metalno tudi v najneugodnejšo skupino dolžnikov, ki jim zaračunava maksimalne obresti, ne glede na to, da jih Metalna ne plačuje.

Tretjina izgube pa je posledica nezasedenih zmogljivosti, zlasti v proizvodnji hidromehanske opreme in transportnih naprav, zaradi neustrezne politike spodbujanja izvoznikov in tudi zaradi še neurejenih notranjih razmerij.

Kot je povedal novi predsednik Metalne d.d. Marjan Anžur, je preostanek kolektiva zdrav, v njem je združeno veliko znanja, ima uveljavljeno blagovno znamko in je sposoben dolgoročno načrtovati in uresničevati svoj razvoj.

Bo leto 1993 za kolektiv Metalne res prelomno? Slika: Sašo Bernardi

Seveda to ne bo šlo brez složnega delovanja notranjih in zunanjih dejavnikov, od sanacije bančnega sistema in programa preobrazbe slovenskega gospodarstva, odkupa iraških terjatev, promocije Slovenije v svetu zaradi pridobivanja novih trgov do boljšega stimuliranja izvoznikov. Metalna sama pa si bo prizadevala pridobivati nove posle v tujini, do konca bo izvedla reorganizacijo in se kot koncern razvijala in nastopala na tujih tržiščih. Njena največja tržišča so Nemčija, Avstrija in Italija ter Tajska zunaj Evrope, kjer si bo v prihodnje skušala še bolj utrditi svoje mesto in razširiti ponudbo. Da o tem tudi dejansko razmišljajo, pove podatek, da bo Metalna letos izvozila 80 odstotkov svoje proizvodnje v vrednosti okrog 48 milijonov dolarjev.

Kako naprej

Glede na uveljavljeno blagovno znamko Metalna za sedaj ne potrebuje strateškega tujega partnerja. Njena uspešnost pa bo v veliki meri odvisna od tega, kako bo država Slovenija lahko s svojo ekonomsko politiko pomagala takšnim podjetjem.

V programu razvoja, ki ga je sprejel upravni odbor Metalne, piše, da si bo vodstvo prizadevalo do konca tega leta ustaviti naraščanje izgube, leto 1993 pa bi moralo biti prelomno, saj naj bi pripomoglo k stabilizaciji in nato naslednji dve leti tudi k poslovanju z dobičkom. V kratkem pa vodstvo Metalne načrtuje tudi začetek razgovorov s Kreditno banko Maribor o najboljši možnosti ureditve oz. poplačila dolga, ki bremeni oba partnerja.

Blaž Grča

ODLOČAL BO PARLAMENT

Na srečanju podpredsednika vlade Hermana Rigelnika in ministrov gospodarskega dela vlade s člani celjskega izvršnega sveta in predstavniki nekaterih večjih podjetij so obravnavali že kar kritične razmere v celjskem gospodarstvu. Herman Rigelnik je dejal, da bo ob vseh ukrepih nujno v podjetjih znižati stroške in tako bodo nižje tudi cene.

Septembra bo začela delati slovenska izvozno-uvozna banka. Mnogim očitkom na račun nereda v plačilnem prometu bodo skušali narediti konec z zakonom o obveznih zavarovanjih dolžniško-upniških razmerij. Vlada je sprejela strategijo cestnih gradenj in 1. julija prihodnje leto bodo začeli graditi odsek avtomobilske ceste od Arje vasi do Vranskega.

Minister Gaspari je menil, da se finančna nedisciplina širi in je podobna kaki športni dejavnosti, pri čemer seveda ni logično in razumljivo, da dolžniki preživijo, upniki pa gredo v stečaj. Razmišljajo, da bi pripravili enkratno globalnejšo kompenzacijo, takoj zatem pa sprejeli novo zakonodajo, ki bi zaščitila upnike. Finančna nedisciplina je izrazita ovira za vstop Slovenije v mednarodni denarni sklad. Poleg zakona o računovodstvu in komercialni reviziji pripravljajo zakon o igrah na srečo, ki ne bo dovolil popolne privatizacije, kot tudi ukrepe na področju davčnega sistema, vključno z nadzorom nad premoženjskim stanjem prebivalcev in sankcijami, kot so odvzem dejavnosti v primerih davčne utaje.

Po mnenju D. Kračuna bo vlada odločno proti inflaciji. Vztrajala bo pri dohodkovnih in cenovnih razmerjih. Realnih plač kljub zahtevam sindikata ne bo mogoče povečevati. Jožica Puharjeva pa je menila, da bo treba delati za socialni pakt, da bi obvladovali negativna gibanja. Zato bo nujno popraviti politiko plač v kolektivnih pogodbah in jih prilagoditi gospodarskim možnostim oziroma realnim pričakovanjem.

D. Šešok je opozoril na razpis za sanacijo podjetij, ki pa ga bodo pogojevali s privatizacijo.

Predsednik celjske občinske skupščine Anton Rojec je načel vprašanje iraških dolgov in neplačanih terjatev JLA, saj se ne ve, koliko bodo dobili tisti s tega območja, ki so sodelovali pri poslih. Po mnenju predstavnika LB splošne banke d.d. Nika Kača bi moralo biti bistveno več stečajev, kot jih je bilo, problem je, kako ohraniti vire prebivalcev in pridobiti zaupanje varčevalcev.

Gostje so se v Štorah pogovarjali s predstavniki železarne in se seznanili s proizvodnim programom, ki ima v glavnem dovolj kupcev (iščejo pa še nove), kljub temu so poslovni rezultati zelo neugodni, saj je bilo ob polletju za 16,8 milijona DEM izgub v tolarski protivrednosti. H. Rigelnik je ugodno ocenil prizadevanja za sanacijo položaja, ki pa mu tudi država ne bo kos. Sanacijski program slovenskih železarn je dober. Ker sami nimamo denarja, bomo morali čimhitreje, vsekakor prihodnji mesec rešiti problem in pridobiti tuje kupce. Pri tem motijo razprave s političnim prizvokom. Država ne namerava ničesar razprodajati, o vsem bo odločal parlament, saj se zaveda, da Slovenije ne bomo rešili samo z odpuščanjem delavcev. Tudi ni razloga, da bi se bali tujega kapitala, ki ga je pri nas le odstotek (v Avstriji 45 odstotkov).

Drago Hribar

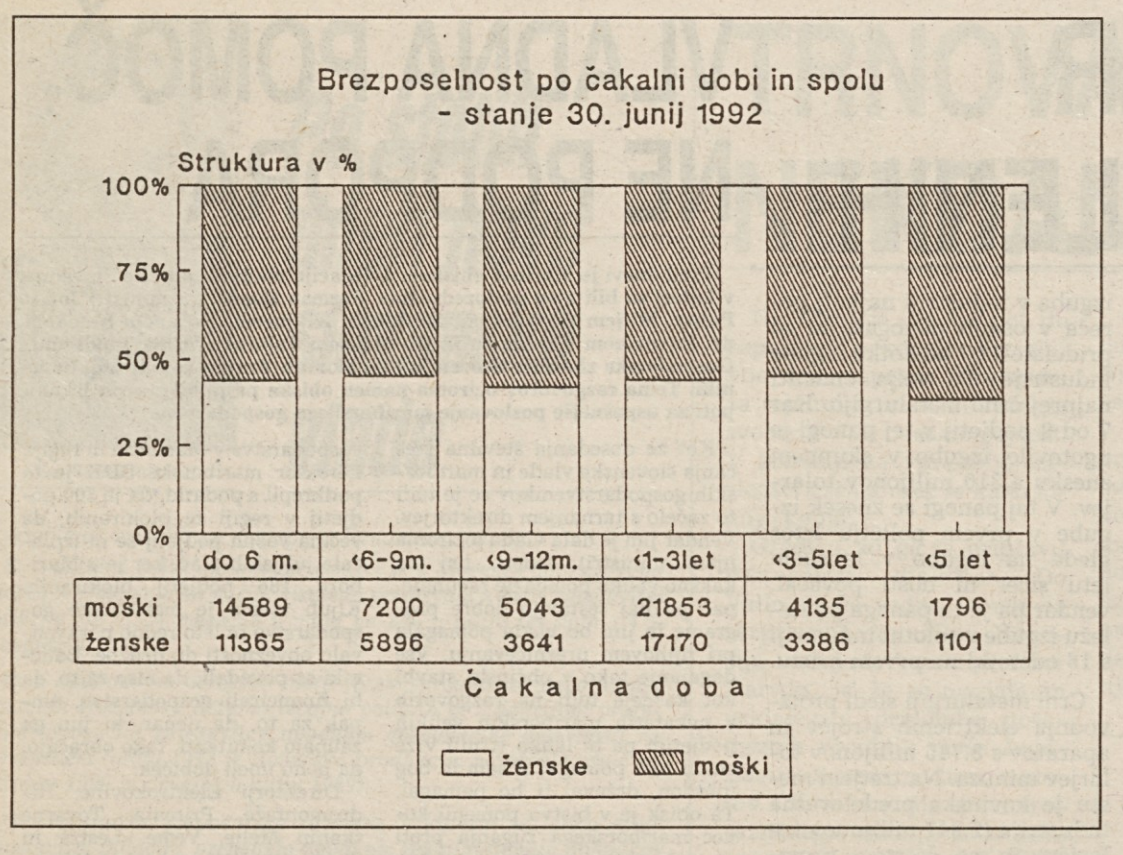

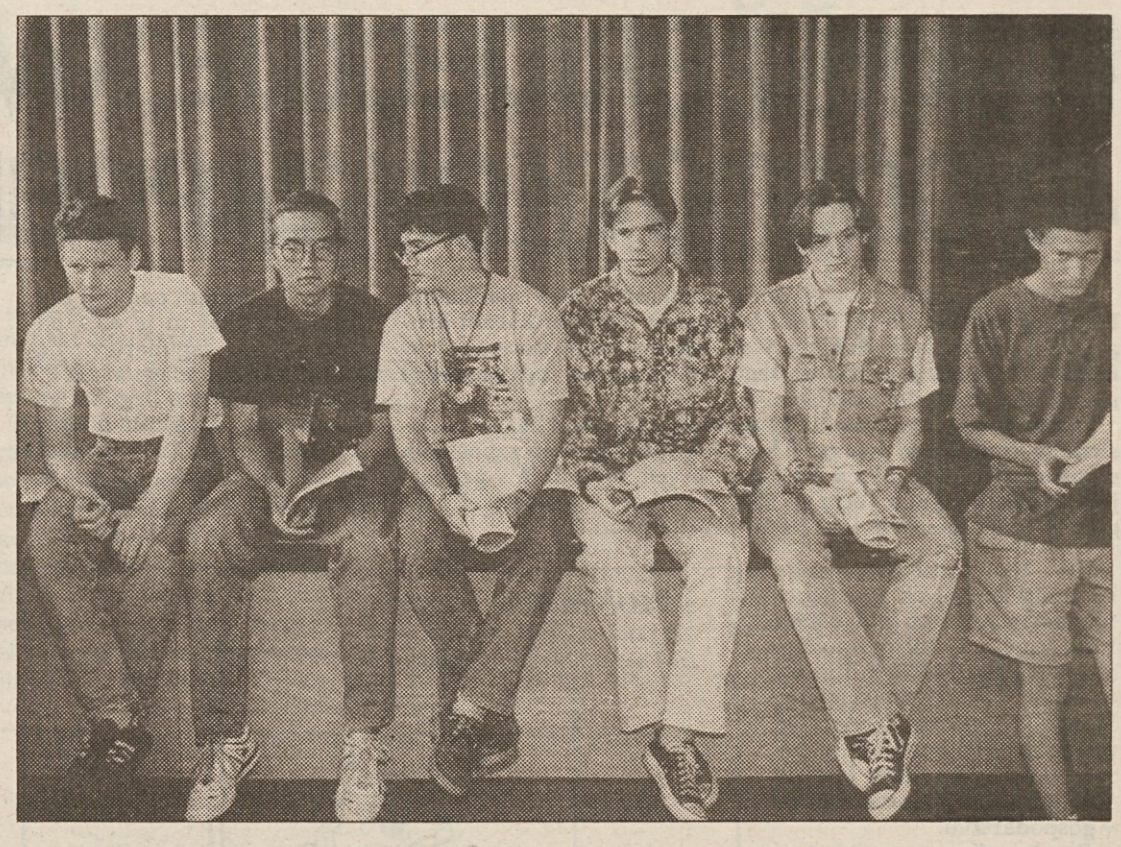

IZGUBLJENA BITKA S KOLEDARJEM

Medtem ko je v prvih šestih mesecih brezposelnost v Sloveniji počasneje naraščala (povprečna brezposelnost je dosegla 95.700 oseb), se zdaj slika na tem področju hitro spreminja. Ta hip je pri nas še prek sto tisoč brezposelnih. Nov val brezposelnosti lahko pričakujemo v prihodnjih mesecih, če bodo v kratkem v parlamentu potrdili zakon o prisilni poravnavi in stečaju. Če bo zakon sprejet, bo konec leta v Sloveniji verjetno že okrog 140 tisoč brezposelnih, ocenjujejo na Republiškem zavodu za zaposlovanje.

Vse je namreč odvisno od nadaljnjega razvoja gospodarstva, sanacije bank in podjetij, razvojnih programov podjetij, ureditve javnega sektorja in izvajanja socialnega programa. Brezposelnost sama po sebi ni tako strašna, če posameznik kmalu dobi novo zaposlitev, če je socialno ustrezno zaščiten, če ima možnosti, da se izpopolnjuje za drugo delo. Žal je danes še vedno zelo težko dobiti novo delo.

Polovica brez nadomestil

Ravno zaradi moratorija na stečaje se brezposelnost v prvem polletju ni skokovito povečala. V tem obdobju tudi ni bilo priliva mladih iz šol, število trajno presežnih delavcev pa je zmerno naraščalo.

V takšnih razmerah so v republiki z ukrepi politike zaposlovanja (pripravništvo, tisoč novih delovnih mest, javna dela, dokupi zavarovalne dobe) uspeli zadrževati obseg brezposelnosti.

Zaenkrat je brezposelnih največ v gospodarstvu, izrazito v industriji, najmanj pa v negospodarstvu, kjer v nekaterih dejavnostih, kot denimo v državni upravi, beležimo celo povečanje zaposlovanja. Brezposelnim trda prede.

Denarno nadomestilo za čas brezposelnosti prejema le 30 odstotkov brezposelnih, 16 odstotkov dobiva denarno pomoč, preostalih 54 odstotkov pa ne prejema ničesar. Kako ti živijo, ni znano.

Najhuje je, da se čas brezposelnosti podaljšuje. Brezposelnih nad enim letom je že več kot polovica vseh iskalcev zaposlitve. Od decembra 1991 do letošnjega junija se je njihovo število povečalo kar za 11.300 oseb. Najbolj izstopajo tisti, ki čakajo na delo od enega do treh let. Konec junija je ta razred obsegal že 39 tisoč oseb ali 10,2 odstotka. Med njimi je bilo največ iskalcev brez strokovne izobrazbe, pa tudi takšnih s srednjo šolo.

Nad tri do pet let čaka na novo delo 7521 brezposelnih, od pet do osem let 2275, nad osem let pa 622 brezposelnih.

Lahko bi rekli, da brezposelni izgubljajo bitko s koledarjem.

Boleča točka – mladi

Boleča točka brezposelnosti so mladi. Čakalna doba večine izmed njih je bila v juniju več kot eno leto pa tja do treh let.

Tisti, ki se niso mogli vključiti v program pripravništva, izgubijo možnost za vstop v svet dela. To pa zelo negativno vpliva na njihovo motiviranost za nadaljnje iskanje zaposlitve. Po napovedih v letošnjem letu še ni moč pričakovati večjih zaposlitvenih možnosti, zato bodo socialne težave, povezane z brezposelnostjo, naraščale.

Vprašanje dolgotrajne brezposelnosti postaja tako vse bolj skrb zbujajoče, saj prinaša s seboj tudi izgubo pravic do denarnega nadomestila in socialnih pomoči. Napovedana rast brezposelnosti pomeni tudi večji pritisk na sredstva za zagotavljanje socialne varnosti za čas brezposelnosti. Bati se je, da bo prišlo do prelivanja sredstev iz ukrepov aktivne politike zaposlovanja zgolj za zagotavljanje socialne varnosti ogroženih. Za mlade pa lahko pomeni nadaljevanje brezposelnosti uničeno prihodnost, beg v mamila in v alkoholizem.

Učinkovitih ukrepov za razreševanje brezposelnosti vsaj za zdaj še ni opaziti. Praktično je zastal ves investicijski ciklus: novih vlaganj ni, pa tudi napovedanih investicij iz tujine ni opaziti. Zasebni sektor je še v povojih. Tako je še največ slišati o raznih načrtih z javnimi deli, ki pa so za razraščajočo se brezposelnost gotovo premalo. So le zasilni ukrep, ki ne more zajeti večjega števila ljudi.

Družba je bolna, poslanci v parlamentu pa se prerekajo o tem, kakšne barve naj bodo zdravniške halje.

Marija Frančeškin

Po poti do samospoštovanja

Ob nenehnem naraščanju brezposelnosti, odpuščanju delavcev kot tehnoloških presežkov, pošiljanju delavcev na »čakanje«, so v bežigrajskem centru za socialno delo v Ljubljani razvili projekt skupinske oblike pomoči vsem tistim, ki so ostali brez redne zaposlitve. Projekt bo zaživel letošnjo jesen, če se bo le prijavilo dovolj interesentov.

»Ko sem pripravljala projekt, sem se spraševala, kaj se dogaja z brezposelnimi, kaj doživljajo, kaj mislijo o sebi in drugih, kako zadovoljujejo psihološke potrebe, če osnovne potrebe po preživetju nimajo ustrezno zadovoljene,« pove socialna delavka *Matijana Romih*. Na področju razvezne in porazvezne problematike, kjer dela, je opazila, da upadajo razvezni postopki, kar gotovo ni posledica kakovostnejših medsebojnih odnosov. Ljudje so prisiljeni ostajati skupaj zaradi materialne stiske in tako se zakonske skupnosti spreminjajo v ekonomske skuponosti. Oglašajo se brezposelni očetje, ki ne morejo več plačevati določene višine preživnine za svoje otroke.

Mnogi se počutijo izgubljene in odveč. Brezposelni moški odhajajo od doma v času, ko so svojčas odhajali na delo. Domov se vrnejo čez nekaj ur, ko so prepričani, da so drugi družinski člani odšli od doma, ker jih je sram pred otroci, da so brez dela. Njihove stiske so brezmejne.

Skupinska pomoč občanom bo potekala po skupinah. V posamezno skupino bo vključenih največ 15 članov. Predvidoma bo imela vsaka skupina 10 do največ 12 srečanj. Glavni cilj takih prostovoljnih srečanj bi bil predvsem ta, da bi ljudi naučili, kako pomagati sam sebi. Kako pridobiti samospoštovanje, samozaupanje in samopotrjevanje, kar bi prineslo posamezniku tudi večje zadovoljstvo s samim seboj. V skupini za samopomoč bodo brezposelni poiskali lastne razvojne možnosti, spoznali možnosti izbora med željami in potrebami, negativna čustva pa preusmerjali v pozitivno razmišljanje. Vse informacije o tej obliki pomoči je moč dobiti v Centru za socialno delo ljubljana Bežigrad, Podmilščakova 20, telefon 321-157.

M. F.

POMEHKUŽENI OTROCI

Pospešena rast otrok in mladine je fenomen, ki ga ugotavljajo raziskovalci v deželah zahodne Evrope in sveta, pa tudi pri nas. Izračuni kažejo, da bodo naši 18-letniki merili leta 1994 povprečno 180 centimetrov. Na to bi morali biti pozorni že sedaj, saj pospešena rast nosi s seboj praviloma več negativnih kot pozitivnih posledic, če nismo nanjo pripravljeni z različnih vidikov, od prehranjevalnih navad do povečanega ukvarjanja s športom, skratka, gre za celoviti razvoj otroka.

Pospešena rast, ki je ne spremlja zadostna gibalna dejavnost, je verjetno tudi razlog za vedno večje okvare gibal in kosti pri mladih. Kar 20 odstotkov naših otrok ima tovrstne težave. Zaskrbljujoče je predvsem to, da nazadujeta vzdržljivost in telesna moč otrok. Nekaj manj kot 50 odstotkov slovenskih otrok, praktično torej skoraj vsak drugi, ima zaradi pomanjkanja moči slabo držo in druge pomanjkljivosti v telesnem razvoju. Neustrezen razvoj mišične vzdržljivosti pogojuje tudi skromne zmožnosti srčno-žilnega in dihalnega sistema, kar se odraža v nizki stopnji zdravja. Razširjenost tega pojava je tolikšna, da približno 20 odstotkov slovenskih fantov danes ni sposobno za normalno služenje vojaškega roka. Vedno večje socialne stiske družin, ki nosijo s seboj tudi slabše prehranjevanje, bodo zdravstveno sliko otrok še poslabšale.

M. F.

Svobodni Sindikati Slovenije

OBRATNA AMBULANTA

Piše: prim. doc. dr. Anton Prijatelj

Kogar kača piči...

Kač se pravzaprav vsi bojimo. Le redki so, ki se jih ne in jih tudi primejo na pravem mestu. Strah pred kačo je nekako prirojen. Med 2500 do 3000 vrstami kač na svetu je 375 strupenih. Če upoštevamo to število in posledice zastrupitev, so kače brez dvoma najbolj strupene živali na svetu.

Računajo, da zaradi kačjega pika v Evropi letno umre okrog 50 ljudi. Povedati vedo, da v Sloveniji v zadnjih letih ni bilo smrtnih primerov zaradi kačjih pikov. Med najbolj strupene kače v Evropi štejemo modrasa in gada. Obe vrsti živita pri nas.

Kače imajo žleze strupnice. Te so povezane z zobmi, skozi katere kača iztisne strup. Kača se najprej zvije v klobčič, nato sunkovito sune z glavo naprej. Zobje strupniki se postavijo pokonci in se zabodejo v telo žrtve.

Stopnja nevarnosti oziroma stopnja zastrupitve je odvisna od več dejavnikov:

- od starosti živali: starejše kače so bolj strupene od mladih;
- od mesta ugriza: nevarni so ugrizi kač v vrat ali glavo, najbolj nevaren je pik v žilo;
- od števila ugrizov in količine strupa: kača ima takoj po zimskem spanju več strupa;
- od tega, ali je kača ugriznila skozi obleko ali obutev;
- od poškodovanca, njegove starosti (zelo občutljivi so otroci in starejši ljudje) in njegove preobčutljivosti;
- od tega, ali ima kača poškodovane zobe in ali ima zobe okužene.

Po kačjem piku opazimo na mestu ugriza dve ranici, ki le malo krvavita. Kmalu nastane oteklina, ki se naglo veča. V eni uri lahko roka ali noga, ki je pičena, močno oteče. Včasih lahko oteče tako, da je še enkrat debelejša kot navadno. Na koži se pojavijo modro-rdeče lise. Včasih vsa oteklina pomodri. Bezgavke otečejo. Lahko opazimo tudi rdeče proge, ki tečejo od mesta ugriza proti srcu. Bolniku je slabo, vrti se mu v glavi, trese ga. Pulz postane hiter, bolnik težko diha. Zgodi se tudi, da ga sili na bruhanje in včasih ima tudi drisko. V hujših primerih se nezavesti.

Prva pomoč pri kačjem piku je zelo lepo opisana v priročniku »Osnove prve pomoči za vsakogar«, ki ga je napisal sedaj že pokojni prof. dr. Mirko Derganc in ga založil Rdeči križ Slovenije. **Tu povzemamo navodila iz zadnje izdaje leta 1982:**

1. Kogar kača piči, mora strogo mirovati. Hoja in gibanje sta prepovedani. Z gibanjem se pospešuje obtok krvi in kroženje strupa v njej. K zdravniku je treba žrtev prenesti ali prepeljati!
2. Pičeni ud moramo med mestom pika in srcem takoj prevezati z ruto, pasom, naramnicami ali podobnim predmetom. Ta preveza naj bo tesna, da prekine venozni krvni obtok, ne pa arterialnega. Noga pod prevezo mora takoj pomodreti. Preveza ne sme biti nameščena več kot dve uri.
3. Pičeno mesto sterilno obvežimo in ud mobilizirajmo.
4. Žrtev moramo čimprej peljati k zdravniku ali v bolnišnico, da dobi injekcijo zdravilnega cepiva proti kačjemu piku. To je najbolj zanesljivo zdravilo, posebno če ga bolnik dobi kmalu.

Najbolj zanesljivo je preprečevanje. Dobra obutev, hoja s palico, previdnost na skalnatih področjih.

ZDRAVJE IZ LASTNEGA ŽEPA

Kopice zdravstvenih pravic, s katerimi smo se še nedavno tega ponašali, bo kmalu konec. Kdor bo hotel imeti še naprej približno enako raven zdravstvenega varstva kot doslej, bo moral seči globlje v žep. S prvim januarjem 1993 začne v Sloveniji veljati prostovoljno zdravstveno zavarovanje. Poleg prispevne stopnje za zdravstvo, ki jo določa parlament, bo treba za zdravstvene storitve še dodatno plačevati, zdajšnjo obliko participacije pa bodo ukinili.

Po dosedanji zakonodaji so namreč zavarovanci imeli pravice do vseh zdravstvenih storitev, če so le plačali določeno višino participacije. Po novem pa so v obveznem zavarovanju v celoti zagotovljene le nekatere storitve, pri večini drugih pa v določenem odstotku od njene vrednosti.

V okviru obveznega zdravstvenega zavarovanja, za katerega se ni treba dodatno zavarovati, bo zavarovancem v celoti zagotovljeno zdravljenje poškodb pri delu in poklicnih bolezni, zdravljenje otrok, učencev, študentov, nosečnic, nekaterih težkih bolezni, denimo raka, duševnih bolezni ipd.

Preostali zavarovanci pa bodo zdravstveno zavarovani le do določene višine zdravstvene storitve, preostali del, od 5 do 50 odstotkov vrednosti storitve, pa bodo morali sami plačati ali pa bo zanje plačala zavarovalnica, če se bodo kajpak poprej dodatno prostovoljno zavarovali. Prostovoljno zdravstveno zavarovanje bo veljalo tudi za privatne zdravstvene storitve. Skratka, kdor se ne bo dodatno prostovoljno zavaroval, bo moral pri obisku zdravnika v zdravstvenem domu, pri zobozdravniki ali po operaciji v bolnišnici sam plačati razliko med vrednostjo storitve, ki sodi v obvezno zdravstveno zavarovanje, in njeno polno vrednostjo. Pri nekaterih operacijah bodo nastali ogromni stroški, zato se bo prostovoljnemu zavarovanju težko izogniti.

Zazdaj je znano, da bodo poleg Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije ponudili pakete prostovoljnega zavarovanja še zavarovalnica Triglav in Adriatic iz Kopra. Zavarovalnica Adriatic iz Kopra je zaenkrat pripravila le pakete prostovoljnega zavarovanja doplačil, ki so nekakšni siamski dvojček obveznega zavarovanja. Ostale pakete bo pripravila naknadno. Zavarovalnica Triglav pa bo te dni prišla na dan s svojo ponudbo.

Cene prostovoljnega zavarovanja so še skrivnost. Zavarovalnice jih zaradi konkurenčnosti zaenkrat še skrivajo. Višine premij bodo določene za vsak paket posebej in bodo odvisne pač od cen zdravstvenih storitev.

Letna premija za paket, ki bo pokrival razlike v cenah pri vseh zdravstvenih storitvah, zdravilih in pripomočkih, bi po zdajšnjih cenah znašala največ do 1500 tolarjev mesečno na osebo, ocenjujejo pri Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Kot smo uspeli izvedeti naj bi za paket nadstandardnih storitev po sedanjih cenah mesečno odšteli okrog 3000 tolarjev mesečno na osebo.

Premije bo moč vplačati takoj ob podpisu police ali obročno. Tisti, ki bodo takoj poravnali celotno premijo, bodo deležni ustreznih popustov. Popusti so predvideni tudi v primerih, ko sklenitelj police zavaruje večje število oseb. Za zavarovane osebe, ki ne bodo uveljavile zahtevkov oziroma izkoristile ugodnosti iz naslova prostovoljnega zavarovanja, so predvideni tudi bonusi za prihodnje obdobje. V kratkem bodo zavarovalnice same predstavile svoje ponudbe.

Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije bo začel sklepati pogodbe za prostovoljno zavarovanje predvidoma v mesecu oktobru, drugi pa že prej.

Prostovoljno zavarovanje prinaša velike spremembe na področje zdravstva, ki zahteva drugačno, bolj gospodarno vedenje zavarovancev. Ne kaže hiteti z vplačevanjem premij. Treba bo dobro premisliti in izbrati najbolj ugodno različico prostovoljnega zavarovanja. V vsakem primeru pa bo to izdatek, ki bo še dodatno obremenil družinski proračun. Vse to bo gotovo pripeljalo do nadaljnjega ostrega socialnega razlikovanja v Sloveniji, med tistimi, ki imajo, in tistimi, ki nimajo. Tudi v primeru, če bodo imeli najbolj socialno ogroženi zdravstvene storitve zastonj. Tisti, ki so svoje čase Sloveniji postavljali za zgled švedsko socialno državo, so zadnji čas opazno utihnili...

Marija Frančeškin

Paketi prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja

Pri Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije se bo možno zavarovati na primer za:

1. razliko v ceni vrednosti vseh zdravstvenih storitev iz obveznega zavarovanja in polno ceno;

2. razliko do polne cene storitev pri zdravljenju bolezni in poškodb izven dela;

3. plačilo do polne cene pri najzahtevnejših posegih v diagnostiki in zdravljenju bolezni;

4. pokrivanje večjih stroškov zdravljenja zaradi uveljavljanja pravic v večjem obsegu, z boljšimi materiali ali pod ugodnejšimi pogoji.

Primer: Poprečni dan bivanja v bolnišnici stane okrog 1600 tolarjev. Če zavarovanec zahteva bivanje v enoposteljni sobi, ki je opremljena tudi s televizijo in telefonom, ali skupaj z zakoncem, ali želi dodatno postrežbo oziroma druge ugodnosti, mu na podlagi prostovoljnega zavarovanja zavarovalnica pokrije tudi te stroške.

5. pravice, ki niso v obveznem zavarovanju, in sicer za osebe, ki ne izpolnjujejo pogojev za obvezno zavarovanje. To bi npr. bili upokojenci iz držav, s katerimi Republika Slovenija nima sklenjenih pogodb o socialni varnosti, pa živijo v Sloveniji (Amerika, Avstralija, Kanada itd.), drugi tujci, ki nimajo urejenega zavarovanja, mornarji na tujih ladjah, itd.

Komu in za katere storitve se ni potrebno dodatno zdravstveno zavarovati

V okviru obveznega zavarovanja je zavarovancem v celoti zagotovljeno:

- zdravljenje poškodb na delu in poklicnih bolezni,
- preprečevanje, odkrivanje, zdravljenje raka, sladkorne bolezni, multiple skleroze, živčno-mišičnih bolezni, tetraplegije, paraplegije, duševnih bolezni, psoriaze, nalezljivih bolezni, hemofilije in cerebralne paralize,
- sistematični in preventivni pregledi,
- zdravljenje in rehabilitacija otrok, učencev in študentov,
- zdravstveno varstvo žensk v zvezi z načrtovanjem družine, nosečnostjo in porodom,
- nujna medicinska pomoč in zdravljenje na domu in tudi v socialnih zavodih,
- prav tako se ni treba prostovoljno zavarovati vojaškim in civilnim invalidom vojne.

Kdo se lahko zavaruje

Prostovoljno zdravstveno zavarovanje bo vzpostavljeno z zavarovalno pogodbo, ki jo sklene zavarovana oseba sama, lahko pa tudi pravne in druge osebe za svoje delavce in njihove družinske člane. Poudariti velja, da lahko obveznosti iz prostovoljnega zavarovanja prevzamejo delodajalec, društva, sindikati, združenja, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Zavod za zaposlovanje in drugi. Možno pa je tudi, da se za določene pakete ali pravice zavaruje zavarovana oseba sama, za druge pakete pa ga zavaruje njegov delodajalec oziroma druge navedene pravne in fizične osebe.

ŽIVLJENJE TEČE ...

Piše: mag. Aleksej Cvetko

Pokojninska doba

Skoraj vse pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja so pri odmeri odvisne od pokojninske dobe. Izjema so le pravice, ki se priznavajo iz invalidskega zavarovanja zaradi posledic nesreče pri delu ali poklicnega obolenja, saj so te zavarovancu odmerjene, kot če bi imel polno pokojninsko dobo.

Zakon določa, da pokojninska doba obsega čas, prebit v zavarovanju, ki se všteva v zavarovalno dobo po določbah novega zakona, in čas, dopolnjen do uveljavitve novega zakona, ki se všteva v zavarovalno dobo po predpisih, ki so veljali do 31. 3. 1992. To pa seveda pomeni, da se za ugotavljanje pokojninske dobe za nazaj še vedno uporabljajo določbe Temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju iz leta 1964 in določbe Zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju iz leta 1982 oziroma iz leta 1983.

Zato se bo pokojninska doba še vedno ugotavljala z upoštevanjem zavarovalne dobe in posebne dobe, sama zavarovalna doba pa se bo štela kot zavarovalna doba, ki se šteje v dejanskem trajanju, in zavarovalna doba, ki se šteje s povečanjem.

V zavarovalno dobo se všteva čas, ki ga zavarovanec prebije v obveznem ali prostovoljnem zavarovanju po dopolnjenem 15. letu starosti.

Zavarovalna doba s povečanjem (beneficirana zavarovalna doba) se priznava za delo na posebno težkih in za zdravje škodljivih delih ali pa za dela, ki se jih lahko opravlja le do določene starosti. Kolikšno bo povečanje, je odvisno od narave dela oziroma njegove škodljivosti, ne more pa znašati več kot 50%. Zato je najvišja stopnja povečanja 18 mesecev zavarovanja za 12 dejanskih mesecev dela. Predvideno je, da bo natančne pogoje za povečanje zavarovalne dobe in postopek za pridobitev ustreznih pravic iz tega naslova uredil poseben zakon.

Kot posebna doba se šteje čas, ki ga je zavarovanec pred 6. aprilom 1941 prebil na ilegalnem revolucionarnem delu doma ali v tujini, udeležba v narodnoosvobodilni vojni, udeležba v antifašističnem boju v drugih državah in v zavezniških vojskah, obdobja zunaj dela zaradi okoliščin, ki so jih povzročile vojne, prostovoljno podaljšano zavarovanje po starih predpisih, prejšnja obdobja opravljanja samostojne dejavnosti in obdobja, prebita v tujini.

Še vedno je omogočen dokup zavarovalne dobe po starih predpisih za čas opravljanja vseh vrst samostojne dejavnosti oziroma kmetijske dejavnosti, čas opravljanja del pri sečnji, obdelavi in spravilu lesa (do 31. 12. 1972) in tistim osebam, ki so imele status vrhunskega športnika, na novo pa je omogočen dokup pokojninske dobe še za presežne delavce, zaradi povečanja pokojnine in za čas študija ali služenja vojaškega roka.

Pokojninska doba, za katero mora zavarovanec sam plačati prispevke, se upošteva pri priznavanju pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja le v tistem obsegu, ki je pokrit s plačilom prispevkov.

BEDA V SLIKI

Motiv s Kozjanskega: Revščina ne trka, ampak vstopa skozi odprta vrata in okna.

Slika: Sašo Bernardi

SLOVENIJA REDČI DIM

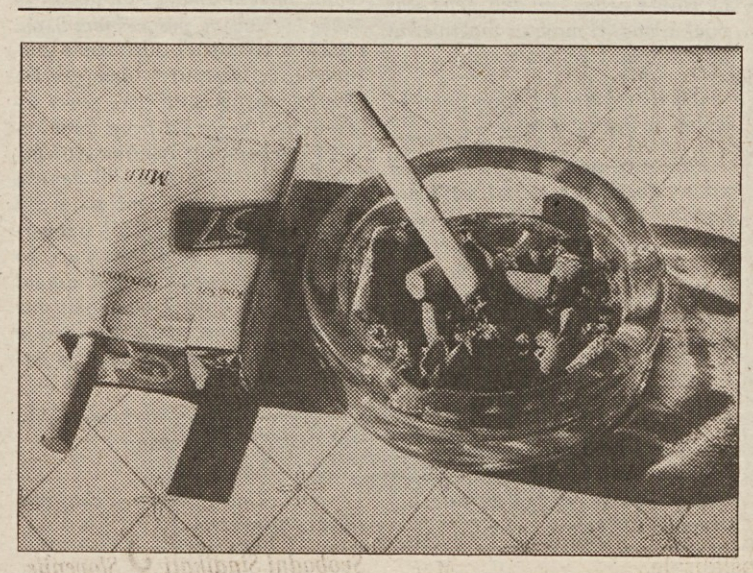

Kadilci, pozor! Nared je predlog zakona o omejevanju tobačnih izdelkov. Novi zakon, ki te dni prihaja v parlament, omejuje kajenje v javnih prostorih in na delovnih mestih, zmanjšuje prodajo tobačnih izdelkov, ki naj bi jih po novem prodajali le osebam, starejšim od šestnajst let. Zakon določa tudi zmanjšanje vsebnosti škodljivih snovi v tobačnih izdelkih in ureja prepoved reklamiranja tobaka.

Z zakonom bo tudi predpisana drugačna embalaža cigaretnih zavojčkov, takšna kot jo imajo že ponekod po svetu.

Na zvojčkih bo moralo pisati, da kajenje škodi zdravju, hkrati pa bo tudi navedena vsebnost škodljivih sestavin.

Zakon predvideva poseben način financiranja aktivnosti za omejevanje kajenja: v drobnoprodajno ceno tobačnih izdelkov naj bi vključili »tobačni tolar« in zbrani denar uporabljali strogo namensko.

»Tobak je po zdravstvenih posledicah droga številka 1,« poudarja **dr. Jože Lokar,** predsednik Zdravstvenega sveta Slovenije. Zdravstvene posledice so znane, sprenevedanje in slepomišenje ni več mogoče.«

Akcija za omejevanje in zmanjševanje kajenja bo v prihodnje ena prvih družbenih akcij. Poseben problem je kajenje mladih, nosečnic in žensk, ki rodijo. Zdravstveni svet je pospremil nastajajoči zakon s posebno zahtevo: Zdravniki v prihodnje ne bodo smeli kaditi v navzočnosti pacientov. Slovensko zdravniško društvo in Zdravniška zbornica pa naj pripravita ustrezen načrt, do katerega leta naj bi vsi zdravniki, vključeni v obe združenji, prenehali kaditi.

M. F.

Blagor volitev

V dneh, ko boste to brali, bo mrzlični volilni val mimo in stvari bodo bolj ali manj jasne. Če bodo volilno zakonodajo uskladili in tako sprejeli, nam bo pot v Evropo odprta, drugače nam.

bodo vrata priškrnili in naša adolescentna demokracija bo prišla pod skrbstvo. Upam, da se to ne bo zgodilo.

Toda volilna zakonodaja ni vse. V lase si skačemo tudi zaradi pravil volilne in predvolilne igre, zaradi dolžine trajanja tega cirkusa in bontona početja. Ko vidim v volilnih štabih iste ljudi kot pri prvih volitvah, vem da kljub zakonu ne bo nobenih pravil igre. Eni bodo udbovci, drugi komunisti, tretji boljševiki, četrti rjavosrajčni nacionalisti, peti klerikalci. Zvedeli bomo, kje je kdo kdaj koga podkupil, odkrile se bodo vezi s tujino in tujimi strankami in naš končni občutek bo, da ni slabših ljudi od teh, ki kandidirajo. Najboljši so že umrli ali pa so se umaknili.

Velika iluzija je misliti, da je volilni boj lahko kulturen in pošten. Oltar oblasti prenese vrsto umazanij!

Bolj kot kdaj koli bomo spoznali, da so demokracija stranke in je pobuda mimo njih lažnivo upanje. Delegati postajajo poslanci in torej niso vezani na nobeno konkretno bazo in ljudi in tudi na stranke ne. Zamislite si, na Grosa ne bo več vplivala njegova liberalna stranka, Podobnik se bo osvobodil vpliva ljudske stranke in Jelinčič bo samostojen nacionalni demokrat.

Lahko bi še našteval, kako bodo po izvolitvi vsi ti ljudje rekli strankam, ki so jih izvolile hvala!

Narod bo tako dobil kup izbrancev, ki se bodo šli parlament in bo čvrsto držal v šahu vlado. Njeni člani ne bodo smeli biti poslanci, nihče pa se ne bo smel v tej kompaniji ukvarjati s pridobitništvom. Njihov trud bo profesionalen in tako bo Starmanu po izvolitvi v času mandata padla v vodo advokatura in zagovarjanje Levstika.

Te idile ne bo, če volilna zakonodaja pade v vodo. Nastopil bo čas nelegitimnosti in nelegalnosti vseh, seveda zaradi in v imenu demokracije.

Milan Bratec

Zjezilo me je

Ljubo doma, kjerkoli že je...

Ko je Polde pred nekaj dnevi stopil v gostilno, si sploh ni predstavljal, kaj se mu bo pripetilo. Do takrat je bil zanj večer tak kot vsi drugi. Navadno se je usedel za mizo v kotu in naročil bel špricer. Ljudi je bilo malo, ura še ni bila prava. Sedel je in počasi srkal pijačo.

Potem sta k sosednji mizi prisedla dva moška, eden je bil že rahlo siv, a še vedno krepak, drugi jih ni mogel imeti čez trideset. Počakala sta na pivo, nato pa sta se začela pomenkovati. Govoril je mlajši.

»Da ne bo nesporazuma, plačamo vse v gotovini. Polovico dobite vnaprej, drugo pa, ko se vselimo. Za najemnino bo tekel dogovor vsak mesec sproti.«

»Boste rabili celo stavbo ali samo pritličje?«

»Ja... poglejte, spodaj bo naša delavnica in prodajalna. Zgoraj bi se pa nastanili, seveda če nimate kaj proti.«

Starejši se je malce zamislil in naposled dejal:

»Ne. Sam nimam nobenih načrtov, kot sem vam že povedal. Samo stavbo bo treba izprazniti – saj veste podnajemniki. Ne vem pa, če bo to šlo tako enostavno.«

»Poglejte vendar,« je rekel mlajši, »mi vam ponujamo zanesljiv denar.«

Iz žepa je potegnil sveženj bankovcev, prevezan z vrvico. Pomahal je z njim govoreč:

»Saj sploh ne veste, kdo so ti vaši podnajemniki in najemniki. Kaj vas to briga, hiša je vaša. Reveži si bodo že sami pomagali kot vedno. Raje pomislite nase, take priložnosti v življenju ne boste več imeli!«

Polde je z zanimanjem poslušal in opazoval v pogovor zatopljeno dvojico in ugotavljal, da mu je sivolasi mož nekam znan, oni drugi pa kar nekam sumljiv.

»Malo bo treba počakati. Saj veste, ti zakoni in ves postopek.«

»Ko bo hiša naša, hotel sem reči, ko jo boste kot razlastitveni upravičenec znova dobili v last in posest, boste lahko hitro pometli z vseljenci in nihče vam tega ne bo mogel preprečiti!«

»Ljudi pa vseeno ne morem kar tako pognati na cesto...«

Potem se je mladenič primaknil bliže starejšemu in nekaj zašepetal. Polde ni mogel razbrati pomena, videl je le, da je starejši možakar pobledel.

»Ste kaj razumeli?« je vprašal mladenič.

Starejši je prikimal.

»Še nekaj. Pozabil sem natančen naslov vaše, pardon, v kratkem vaše hiše. Trenutek, da zapišem...«

Besede iz ust starejšega so v Poldeta treščile tako silovito, da je planil naprej in prevrnil pijačo. Presunjen se je zgrudil pod mizo. Čutil je, da ga pobirajo in ko je prišel k sebi, je pred seboj ugledal podganji obraz mlajšega moškega.

»Trenutek,« je rekel Polde, »samo da se prepričam.« Izvlekel je osebno izkaznico. »Da, ulica je prava, hiša tudi,« je mrmral. »Ne boš,« je kriknil in iznenada treščil mladeniča s šibko pestjo. Nato se je znova izgubil.

Vse to je povedal gospodu policaju, ko ga je zalotil v parku čez noč. Zavit je bil v časopisni papir, da se je obvaroval mraza. Povedal mu je, da so ga vrgli na cesto, da je njegova streha zvezdno nebo in zvezde mu odslej migljajo na poti v Evropo.

Robi

Zaupne besede

(iz skrivnega dnevnika opizicije, pardon, opozicije)

– Hej, Vito, posodi mi 10.000 mark?!
– Danijel, ne ga srat, sem jih dal Malenšku!
– Vito, koga naj potem vprašam?
– Zaradi mene lahko tudi Drnovška?!
– Ne bit cinik, vidiš, da sem v stiski!
– Ja, stiska te, pa reči Rajku!
– Rajko nima, si je sposodil od Lojzeta.
– Kaj mu ni od tistega šverca nič ostalo?
– Kje pa! Žena je vse zapravila v Trstu.
– Če nima Rajko, ima mogoče Hubert?
– Ta ni več naš.
– Pa si sposodi od Omana?
– Ne ga lomit, saj je dolžan še zetu Podobniku.
– Madona Vito, res sem v stiski!
– Kaj se pa sekiraš, ti bo že Vinko dal.
– O, saj res, na tabelega Vinkota bi skoraj pozabil.
– On ima.
– Od CIE?
– Me nič ne briga, so si tardeči tudi svoje nakradli.
– Samo tudi z novimi bo nekoč težko, ti še nič nimajo.
– Oh Vitko, ti si res desc, s tabo se da pogovorit.
– Hvala Dani, pa kakšno liro od Vinkota zame prihrani.
– Vitko veš, da bom.
– Jaz jim bom pa dal spet vetra na seji.
– Vitko, ti to res znaš.
– Boš videl, mi je mama rekla, ko boš velik, boš predsednik.
– A hišnega sveta?!
– Ne zajebavaj Dani, to imam za zahvalo.
– Greva na pivo k Štefki.
– To pa ne, nikoli!
– Ne Kučanovi, ne Jašini, to je oštarija.
– Si me pa res prestrašil, no pa greva!

Prisluškovalec

4000 (16)

Ivan Tavčar:

»Dobro govoriš, amice! Saj vedno pravim, da je nadškof Martinus premehak; hodi le po srednjem potu, in ta je dandanes najslabši. Ko bi še živel Jacobus LVII., bil bi drugače podkuril temu tujcu! Drugače, mi Hercle!«

»Sedaj se mu vrne tudi konj s prtljago,« zastoče pater major. »In meni bi bil to tako pripraven konjiček!«

»Ne morem ti pomagati, amice!« odgovori pater polkovnik. »Evo ti dekreta; le-ta ti jemlje vsako nadejo!«

Poklical je strežnika v sobo in mu izročil dekret, s katerim me je nadškof Martinus spričo pastirske svoje oblasti oprostil stopiti pred sveto komisijo za izpraševanje tujcev in mi dodelil milost, da sem smel iti brez ovire v njega stolno mesto. Strežnik me je vodil nato po različnih temnih hodnikih, dokler nisva dospela do visokega portala, skozi katerega me je vabljivo zasijal krasni jesenski dan.

»Semkaj te moram postaviti po ukazu patra polkovnika,« izpregovori rumeni strežnik. »Za ta pot mi znaša pristojbina pet lir. Plačaj!«

Plačam mu in ga odpravim. Stopim na sonce. Bil sem na majhnem trgu, tik mestnega ozidja. Pred mano na levo in desno stran so se razprostirale mestne hiše in brezštevilne cerkve s stolpi. Ozka ulica se je pričenjala kakih dvajset korakov od mene in držala v središče mesta. Hiše so bile zidane v štiri in celo v pet nadstropij; od vznožja do vrha so kazale stene samo svete podobe, svetnik je bil videti vštric svetnika, vse v kričečih barvah in izdelano po slabih umetnikih. Ko zamišljen gledam te umotvore, me vzbudi konjsko kopito, ki močno udari ob tla. Obrnivši se, zapazim ob strani svojega konjička s prtljago. Povodec pa mu je držal stari moj znanec, profesor z vseučilišča svetega Simplicija.

»Čakam te že dolgo uro,« me ogovori ponižno.

»Žival je nestrpljiva in vročekrvna; neprestano bije s kopiti ob zemljo!«

»Ali ne poučuješ na vseučilišču?« vprašam osupel.

»Dali so mi dopust. Oznanilo se je po mestu, da si išče tujec strežnika. Takoj sem hitel v škofijo in se ponudil za ta posel. Ponudili so se že drugi, končno pa so vendar meni podelili službo pri temi, posebno zato, ker sva že stara znanca. Službo imam, in naš rector magnificus se kar peni od jeze.«

»Kako to?«

»Ker bi bil sam rad dobil strežniško to službo.«

»Pojdiva v mesto!« izpregovorim nato. »Prav rad te sprejmem v službo. Kam naj kreneva najprej?«

»Najprej morava k slavni policiji!«

»Kaj vraga,« se začudim, »policijo imate tudi?«

»Gotovo! Stari in slavni pisatelji so v imenitnih svojih delih dokazali, da je več tisoč let stara ta institucija in da so mogle brez nje prebivati samo barbarske države. Naša policija pa je tudi izvrstno urejena, in ko je papeževo brodovje leta 1989. zasedlo države na južnoafriškem nosu, se je uvedla onḍi policija po našem vzoru.«

»Čudno! Čudno!«

»Prepričal se boš sam o vsem! Odriniva sedaj, in ako želiš kaj pouka, bodi ti moja učenost verna in poslužna stežnica!«

»Hvala ti iskrena! Spominjati se hočem prijaznosti tvoje!«

Napotiva se v omenjeno ozko ulico. Pozornost so mi vzbujale podobe po zidovih. Kakor smo nekdaj slikali svetega Florijana z golido pod ostrešja, tako se je kazal malone nad vsakimi vrati droben svetniček, držeč na vrvici majhnega psa.

»Kdo je sveti mož s psičkom?« vprašam svojega strežnika.

»Svetnik še ni,« mi odgovori, »vendar menim, da bo skoro. Med blažene ga je uvrstil že nadškof Jacobus LVII.«

»Kako je ime blaženemu možu?«

»Blaženi Anton od Kala je to. V tej provinciji ga prištevamo cerkvenim učenikom, ker je spisal obilo svetih in učenih knjig.«

»Čemu vodi s sabo psička?«

»Takoj ti razjasnim! Ko je živel omenjeni sveti mož, so ga napadali brezverci od severa in juga in zasmehovali so njega in svetost njegovo. Gori v mestu na severu mu je živel najhujši nasprotnik – svete knjige nam gotovo dokazujejo, da ga je obsedel satan že pri rojstvu – in s pomočjo tega satana je spisal mnogo hudobnih knjig in tako sejal ljuljko med pšenico, ki se je usipala iz rok blaženega Antona od Kala na njivo Gospodovo. Boj je bil resnice z lažjo. Že je omagovala resnica, ki se kaže v ponižni nagoti svoji, in že je zmagovala laž, ki se kaže bleščečem, pregrešnem lišpu. Blaženi Anton se posti nato petnajst dni, šestnajsti dan gre na Sveto goro, dvigne roke proti severnemu mestu in prosi preklettstva z neba na sovražnika svojega. In glej zgodi se čudo blaženega Antona od Kala! Ponižan je bil satan, in njegov služabnik v severnem mestu je izgubil v tisti uri, ko je sveti mož na sveti gori dvigal koščene roke proti oblakom, dar jezika in namesto tega daru mu je ostalo edino lajanje, kakor ga čujemo pri svojih psih.«

»Ali je to čudo blaženega Antona od Kala dokazano?«

»Nedvojbeno!«

»Hm! Dobro torej. Zato ima psička pri sebi!«

»Prav zato. Imeniten pomočnik je pri pasjih boleznih, kar je posebno v našem mestu velikega pomena, ker je toliko psov. Glej, tukaj je policijsko poslopje!«

Obstala sva pred prostornim zidovjem, v katerem je tiste dni gospodovala policija ljubljanska.

»Najprej se nama je oglasiti pri patru gvardijanu, da nama da svoj vizum.«

»Pri patru gvardijanu?« se začudim.

»Da, pri patru gvardijanu. Naša policija je izročena že tristo let očetom kapucinom, ki izvršujejo svoj posel na veliko zadovoljstvo premilostivega nadškofa!«

»Kako je to mogoče?«

»Prav lehko! S takšno policijo je pomagano tudi redovnikom kapucinom. Kdor zagazi slavni policiji v pravično pest, mora plačati določeno pristojbino, ako je količkaj denaren. Po tem potu ima država brezplačno policijo – pomisli, koliko denarja se je potrosilo prej v sirovih časih! – očetje kapucini, ki zidajo sedaj že deseto cerkev, pa imajo redne in stalne dohodke.«

»Za Boga, modra naredba! razjasni mi še, s kakšnimi posli se posebno bavi vaša policija?«

»Različni so ti posli in težavni. Največ opravka dajo grešniki, ki so se pri izpovedi očistili grehov svojih.«

»Tega ne umejem. Kaj je slavni policiji do izpovedanih grešnikov?«

»Pozna se ti, da nisi čital knjig blaženega Anton od Kala! Večna previdnost ti je zaklenil ta vir modrosti in sedaj begaš v temi. Poslušaj! Do tistih dob, ko je zavladal nadškof Jacobus LVII., je bila izpoved strogo cerkvena ustanova. Izpovednik je odpuščal grehe in je nakladal grešnikom pokoro. Ali se je naložena pokora opravljala ali ne, kdo ve! Kaj pa piše blaženi Antonius? Država ima vso moč v rokah in nje dolžnost je, s to močjo zabraniti, da se ne dela greh in da grešnika dohiti tudi pravična kazen. To je načelo blaženega Antona od Kala. In ali ni morda utemeljeno v prirodi in božjih zakonih?«

»Utemeljeno je! Toda kako se uporablja v vsakdanjem življenju?«

»Precej, ko je nastopil nadškof Jacobus LVII. slavno svojo vlado, je združil z izpovednico železno pest posvetne vladne moči. Kdor se izpove grehov, se mu naloži breme cerkvene pokore, ali naloži se mu tudi breme posvetne pokore. In to breme je težje od prvega!«

»Kakšno je?«

Nadaljevanje prihodnjič

Svobodni Sindikati Slovenije

Po sledeh denacionalizacije Utoka

NOVO TOVARNO V ZAMENO ZA STARO USNJARNO

Usnjarno Kamnik je nekdanji tovarnar Tone Knaflič izročil Francu Leskovšku leta 1946. Ta je podpisal, da mu bo Ljudska republika Slovenija plačevala po 9.000 din mesečno. Sin tega tovarnarja zdaj zahteva dodatek k temu plačilu v obliki nove Utokove Konfekcije.

Zahtevek za denacionalizacijo poslovnih prostorov in stavbnega zemljišča je Franc **Knaflič**, sin nekdanjega tovarnarja marca letos poslal ustreznim organom občine Kamnik. Občinski organ je mesec dni kasneje ta zahtevek skupaj s spremnim pismom poslal Tovarni usnja Kamnik. Nekaj dni kasneje je Utok prejel še dodatni predlog za delno poravnavo premoženja, ki naj bi bilo predmet denacionalizacije. Gospod Knaflič je Utoku predlagal, da mu zaradi poravnave objektov, ki so prešli v državno last po sklepu, objavljenem v Ur. l. Ljudske republike Slovenije 18/48, vrnejo objekte v skupni izmeri 3900 kvadratnih metrov, to je 2300 kvadratnih metrov manj, kot naj bi bilo odvzeto njegovemu očetu. Predlaga tudi vrnitev 1398 kvadratnih metrov tovarniškega zemljišča, to je le tretjina tistega, kar naj bi bilo podržavljeno. V poravnavnem predlogu Knaflič pravi, da njegov predlog ne bo ogrozil nemotenega dela usnjarne.

Zahtevani objekti so vpisani v knjigi katastrske občine Kamnik, vendar jih ne bomo naštevali. Povejmo le, da **primerjava vpisanih številk pokaže, da se predlog ne nanaša na objekte, ki bi lahko bili podržavljeni, ampak na novejše stavbe, zrasle po letu 1961,** ko je nekdanja država končala podržavljanje. **To pomeni, da hoče g. Knaflič dobiti objekte, ki so nastali z delom in odrekanjem delavcev, v zameno za to, kar je nekdaj pripadalo njegovi družini.**

V omenjenem spremnem pismu je občinski organ ugotovil, da se denacionalizacijski zahtevek le delno nanaša na nekatere nepremičnine, nacionalizirane v letih 1960 in 1961, in da je druge vdova pokojnega tovarnarja prodala tovarni usnja. Sodeč po tem pismu naj bi njen naslednik vse to lahko uveljavljal le na sodišču v nepravdnem postopku.

Od Utoka, bivšega velikana usnjarske industrije, je danes ostala krovna firma (družbeno podjetje) v stečaju in štiri delniške družbe, ki so z izjemo trgovine vse v likvidacijskem postopku. Nosilec zahtevka verjetno pozna te razmere in zato poskuša dobiti tisto, kar je najboljše v potapljajoči se firmi. Zahtevek kaže, da se želi izogniti možnosti, da mu vrnejo nekdanjo Knafličevo usnjarno, ki že več let išče sposobnega tovarnarja. Prav to usnjarno in druge manj vredne dele pa bi Knaflič prepustil še zaposlenim, da bi plačevali dolgove obubožanih firm. K temu je treba dodati, da kljub stečajem v celotnem Utoku še vedno dela več sto delavcev, in samo Konfekcija, ki jo zahteva Knaflič, daje kruh 80 zaposlenim.

Ljudje, ki se trudijo, da bi ohranili vsaj zdrave Utokove programe, med njimi so nekateri strokovnjaki iz stečajnih ekip, mislijo, da je zahtevek g. Knafliča povsem neutemeljen. Njegov oče tovarnar Tone Knaflič je namreč skupaj z ženo Frančiško že 25. maja 1946 podpisal pogodbo, s katero je tedanjo tovarno skupaj s spremljajočimi objekti in zemljiščem izročil v dokončno in nepreklicno občeljudsko last Ljudske republike Slovenije. Tedanji minister za industrijo in rudarstvo Franc Leskovšek pa je v njenem imenu podpisal obveznost plačevanja 9.000 mesečno Tonetu Knafliču oz. njegovi vdovi.

Ob branju obsežne dokumentacije se ni mogoče izogniti oceni, da je ta primer eden od značilnih, ki dokazujejo, **da zakona o denacionalizaciji ne bo mogoče izvesti. Tudi zato, ker številni posamezniki mislijo, da lahko na njegovi podlagi dobijo tudi tisto, kar jim ne pripada.** Mislimo pa, da bi občinski organ za denacionalizacijo, ki je z vsemi temi papirji vznemiril delavce Utoka, lahko gospoda poučil, naj svoje zahteve najprej uveljavi na sodišču in tam doseže razveljavitev veljavnih izročilnih in kupoprodajnih pogodb.

Franček Kavčič

Prepričani, da gori...

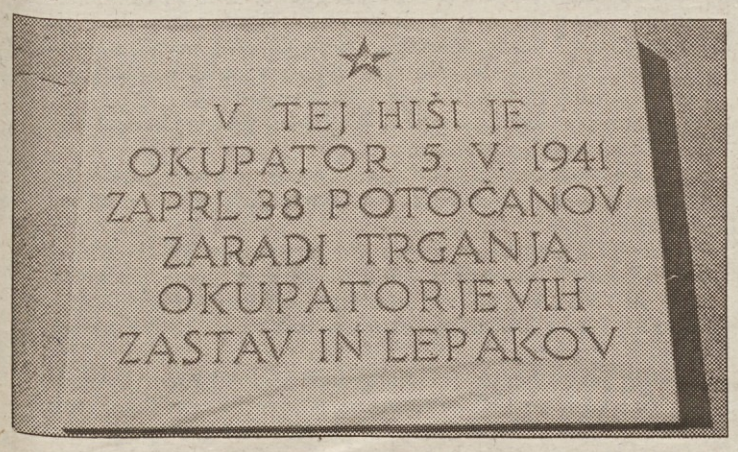

Zgornji posnetek je zelo jasen. Slab mesec po prihodu Italijanov je prišlo med njimi in domačini do prvega resnejšega konflikta. Potočani so se ga v gostilni malce nabrali. Alkohol in prizadeti narodni ponos sta razgrela čustva pivcev, ki so se spravili nad simbole italijanskega okupatorja. »Zgodil« se je upor, ki nima nobene povezave s komunisti ali OF, o čemer govori datum na spominski plošči. Kmalu za tem so se začele okupatorjeve represalije (mnogo Potočanov so odpeljali v Gonars), na bližnjem Hribu pa je zrasla belogardistična postojanka. In nekega dne so bíli plat zvona. Travničani so bili prepričani, da gori in so pohiteli proti Hribu, da bi pomagali gasiti. Tedaj pa je po njih tebi nič, meni nič iz omenjene postojanke zapokalo. Potem se je začelo zares...

Fotoreportaža iz Loškega potoka

PRISPEVKI K SLOVENSKI SPRAVI

Prihod nekdanjega domobranca Vinka Levstika je bil glavna tema pogovorov na ribniško-kočevskem koncu. Od nekod je v redakcijo pricurljala vest, da je Levstik moril v Loškem potoku oziroma natančneje v partizanski vasi Travnik. Tam naj bi v neki hiši pod posteljo ustrelil ranjenega partizana. Pri preverjanju podatkov so priče, očividci potrdili dogodek, toda nihče ni mogel zatrdno reči, da je morila Levstikova roka. Za sodnijo torej nič uporabnega. Vsekakor pa so ljudje Levstika veliko omenjali. Z njegovim imenom so prišla na dan stara, že pozabljena nasprotja, če ne celo sovraštvo. Pri vsej stvari Travničane najbolj motijo poskusi, da bi zdaj kar tako izenačili krivdo obeh v bratomorno vojno vpletenih strani. Ponudili so nam dokaze, ki po njihovem mnenju ne dopuščajo nobenega dvoma o tem, da so se rodoljubni Potočani od vsega začetka upirali okupatorju. O kakšnih komunistih takrat v Loškem potoku še ni bilo ne sluha ne duha.

Morije

Ta čas so v teh krajih zaznamovale nezaslišane morije. O tem govori tudi tale posnetek.

Je bil Levstik?

Na cesti med Travnikom in Hribom sta se srečali dve vojaški patrulji. Obe sta bili oblečeni v partizanske uniforme. Že sta se pozdravljali, ko je tista, ki je prihajala s Hriba, užgala po oni iz Travnika. Eden od ranjenih partizanov se je zavlekel v to zdaj prenovljeno hišo v Travniku. Črna roka je šla za njim po sledi. Kri na snegu jih je nezmotljivo vodila pod posteljo, kamor se je skril. Zaregljala je brzostrelka. Soba je bila vsa v krvi, po steni so se lepili možgani. Oni, ki je streljal, pa je, odhajajoč, med vrati mirno zabrusil gospodinji: »Na, kurba partizanska, zdaj pa imaš mrliča!« Potem se je govorilo, da je bil to Levstik. Z gotovostjo danes tega v Travniku nihče ne more potrditi.

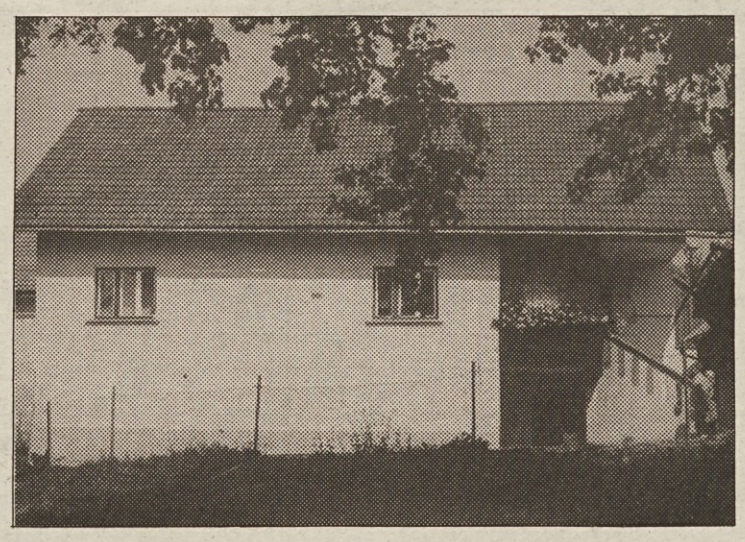

VSAK DAN V VEČERU
VELIKA NAGRADNA IGRA VEČER
VEČ VEČ VEČER
TISOČ IN ENA NAGRADA
Renault 5, pohištvo, televizorji, pralni stroji, mali gospodinjski aparati, vrtni kamini, armature, svetila, trezorji,...
Vsak teden nova priložnost za bralce Večera!
Nagrade tedensko, VEČje mesečno, še VEČje v super nagradnem žrebanju!
Vse o nagradni igri in nagradah vsak ponedeljek v dnevniku Večer!
JEKLOTEHNA | AVTOHIŠA BELOKRANJSKA 12 MARIBOR
RENAULT Avto Žnidarič
VEČ VEČ VEČER

Maščevanje

Letnice smrti na tem spomeniku nemo pričajo o maščevanju, ki ga nihče v Loškem potoku ne odobrava.

In še ni bilo dovolj...

Vojne je bilo že zdavnaj konec, morije pa so se nadaljevale. »Ljudska oblast« je nanje odgovorila v stilu »zob za zob«. Šele potem se je zdesetkano in izmučeno prebivalstvo teh krajev oddahnilo. Bridke rane so se počasi zacelile, spomin na krvave dogodke je zbledel. Ljudje so se sami spravili med seboj. Potem pa je prišla demokracija, z njo revanšizem in Levstik, in zdaj je spet vse tako, kot bi se zgodilo včeraj. Komu v korist? Na odgovor bo treba počakati do volilnega izida. Politika je res kurba!

Slike: Sašo Bernardi

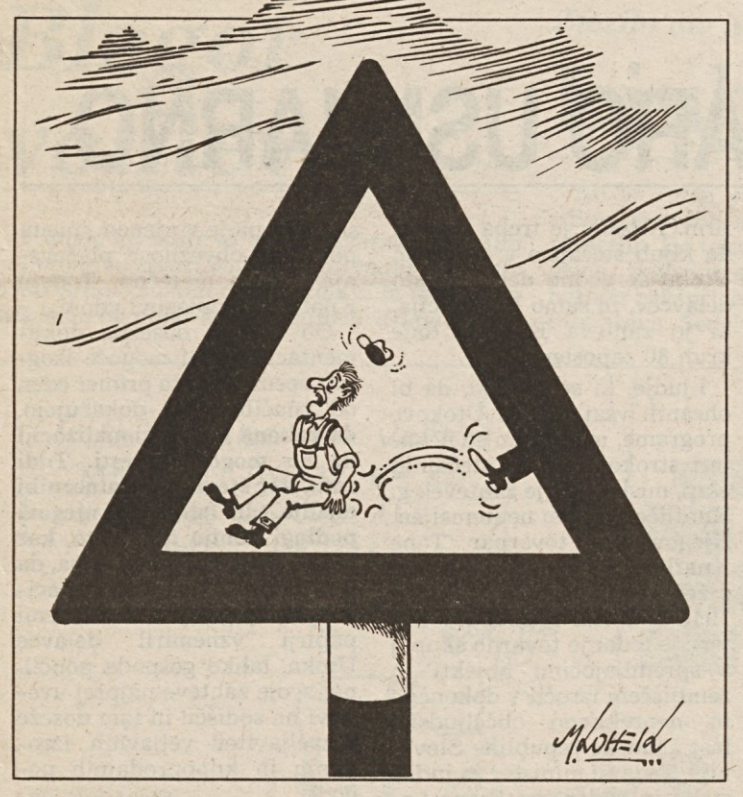

Horoskop

Težave z bolnikom

Veliki nemški raziskovalec in znanstvenik Aleksander von Humboldt (rojen 14. septembra 1817) je bil vsestranski učenjak. Ni pa se ukvarjal le z učenjaštvom, pač pa tudi s politiko in nekoč je zaradi te svoje druge ljubezni moral za nekaj časa celo v Pariz; zaradi varnostnih razlogov, svojih, jasno. Vendar pa kljub svojim velikim ambicijam na političnem področju ni dosegel kakšnega večjega ali odmevnejšega uspeha. Zato pa je bil toliko uspešnejši na znanstvenem in raziskovalnem področju. Velik del svojega uspeha dolguje tudi svoji neustrašnosti, predanosti delu pa tudi relativno debeli denarnici, saj ni bil le učenjak iz kabinetov, ampak tudi neustrašen raziskovalec, ki se ni bal podati v divjino, da bi lahko opravljal svoje delo. Izsledki njegovega dela so mu omogočili članstvo v mnogih raziskovalnih društvih.

Na svojih popotovanjih pa je tu in tam naletel tudi na težave. Tako mu je nekoč na neki odpravi v Afriki zbolel eden od članov odprave. Zato ga je bil prisiljen prepustiti v zdravljenje nekemu »zdravniku« domačinu. Zdravilo, ki ga je lokalna medicinska avtoriteta pripravila iz vseh mogočih bilk in semen, pa ni delovalo.

»Zdravilo ni nič prida,« je pripomnil von Humboldt.

»Zdravilo je že prida, tujec,« je zmajal z glavo stari vrač. »Le bolnik ni nič prida.«

V tem tednu so bili rojeni še ruski fiziolog Ivan P. Pavlov, slovenski jezikoslovec Fran Ramovš, angleška pisateljica Agatha Christie, nemška pripovednica in pesnica Ina Seidel, francoski pevec in filmski igralec Maurice Chavalier, ameriški atlet Jesse Owens, ruski vojskovodja Mihail I. Kutuzov, ameriški pisatelj James Cooper, slovenski pisatelj in politik France Bevk, slovenski pisatelj, dramatik in politik Miško Kranjec in francoski režiser in scenarist Jean Renoir.

Deni

Šef

Kaj pa je tistih piškavih 85.000 DEM za mjuzikl Sneguljčica in še malenkostnih nekaj sto tisoč za nabavo novih pihal policijske godbe. Pa ja ne bomo menda obletnice slovenske samostojnosti in podobnih velikih slovesnosti obeleževali z razglašenimi komunističnimi trobljami?! Bilo bi tudi povsem politično neprimerno, če ne celo kulturno neokusno, če bi z istimi toni, ki so šli svojčas v ušesa tovarišicam in tovarišem pa delovnim ljudem in občanom, zdaj pitali še gospode in gospe pa državljane in davkoplačevalce, je šlo po glavi šefu. Konstruktivno razpoložen se je oglasil pri šefu najmočnejšega slovenskega sindikata kovinarjev Albertu Vodovniku in takoj pridobil prvega velikega sponzorja. Stvar je tudi razumljiva, kajti tudi Bertlnu ni vseeno, kako bo obeležil velike delovne zmage, ki bodo dale na stotine novih tovarn in tisoče novih delovnih mest. Predvsem pa je bilo Bertlnu pri tej odločitvi jasno, da bi morala nova policijska godba zapihati že v jeseni, ko bo v režiji njegovega sindikata potekala napovedana generalna proslava slovenskih kovinarjev.

VREME

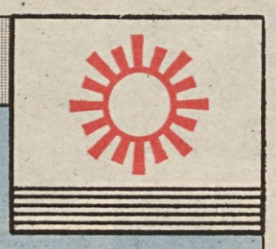

Piše: Andrej Velkavrh

Umirjeno jesensko

Jesen se kar nadaljuje. Temperature ne morejo in ne morejo zrasti. No, čez dan še gre, toda jutra so mrzla! V torek, 8. septembra, je bil mali šmaren, cerkveni praznik. V preteklosti tradicionalno katoliški Slovenci so se ob pomembnih dnevih vedno ozirali v nebo in skušali ugotoviti, kaj jih čaka. »Ako je na malo mašo lepo, bo dva meseca suho,« pravi ljudski pregovor. Saj je res, da si ljudje želimo lepe jeseni. Sončno vreme polepša trgatev, obiranje sadja, nabiranje kostanja, pa še prijetno toplo je pred bližajočo se zimo. Toda dva meseca – to je pa po letošnji suši le preveč. Torek je bil sončen, lep dan. Če pregovora ne vzamemo preveč dobesedno, torej nekaj časa ne bo obilnejšega dežja.

Jeseni se vreme umiri. Nevihte so le še redke, oblaki niso več taki kot poleti. V hladnejši polovici leta se meja med polarnimi, mrzlimi zračnimi masami in toplimi, subtropskimi spusti v nižje zemljepisne širine. Poleti valovi nad severno polovico Evrope. Tam je hkrati glavno območje močnih višinskih vetrov, fronte pa so izrazite. Na vreme južneje od Alp ponavadi nimajo takega vpliva. Letos je bilo to več kot očitno. V jeseni se meja med zračnimi masami, ki jo imenujemo polarna fronta, začne spuščati proti jugu in tam ostane do pomladi. Njeni zadnji »vzdihljaji« so prodori hladnega zraka v maju (ledeni možje, Zofka). Ker polarna fronta poteka nižje, potujejo nižje tudi središča ciklonov, fronte so izrazitejše tudi v krajih južno od Alp. Znano je, da pade v Sredozemlju največ padavin v hladni polovici leta.

Tudi konec tedna bo sončno. Oslabljena fronta, ki bo v soboto prešla srednjo Evropo, ne bo bistveno vplivala na vreme pri nas. Občasno se lahko pojavi le nekaj oblačnosti, predvsem v severni polovici Slovenije. Že v ponedeljek nas bo dosegla nova fronta, ki pa kaj več kot prehodnih pooblačitev najbrž ne bo povzročila.

Peterletova paranoja

Lojze Peterle, šef SKD, se je v TV Žarišču zavzel za to, da bi opozicija (beri: predvsem krščanski demokrati) dobila pod svojo komando drugi program slovenske TV. Nič ni pomagalo, da mu je dr. Jože Pučnik nazorno ilustriral, kako bi bil to lahko uvod v vsesplošno delitev šol, vrtcev, sodstva in drugih nacionalnih institucij. Še naprej je rinil kot bik v nova vrata, s čimer je dal nazorno vedeti, da ne zaupa demokratičnosti državnih ustanov, temveč jih skuša še naprej deliti na »naše« in »njihove«. To pa je tista prvina, po kateri danes prepoznavamo demokrate in revolucionarje. Paranoja po pravilu spremlja slednje.

Čelikov spomin

Mag. Pavle Čelik, prvi človek slovenske policije, je na vprašanje novinarja »Ali gre v primeru stranke Zmaga Jelinčiča za obliko terorizma?« odgovoril, da »zadeve ne pozna toliko, da bi o tem lahko rekel kar koli«. Prav zanimivo. Še bolj zanimivo pa je to, da je Čelik do podrobnosti razgalil epizodo z mednarodnim teroristom Carlosom pred 18 leti v Beogradu. To pa je približno tako, kot če bi nam vremenar razlagal, kako ni seznanjen z letošnjo sušo, zelo natanko pa bi lahko opisal neko zimo pred 18 leti. Čelik ne samo da ni »vitez pravičnosti«, ki bi »izgovoril besedo in potem utihnil« (B. Nežmah, Mladina), ampak je celo politik, ki izgovori besedo in kalkulira. Dokaz: danes je prvi človek slovenske policije.

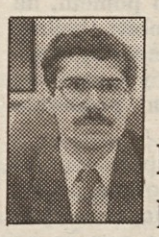

Koržetova privatizacija

Uroš Korže, šef Sklada za razvoj, je na neki tiskovni konferenci tebi nič meni nič izjavil, da imamo legitimno zakonodajo, po kateri lahko teče privatizacija. Nič pa ni govoril o tem, da ta privatizacija poteka v stilu znanega podjetja »Marija k sebi consulting«, pri čemer delavci ne izgubijo samo lastnine, temveč tudi delovna mesta. Koržetov model privatizacije IMP o tem ne dopušča nobenega dvoma.

Nevenkin čas

Nevenka Lekše, uradnica Sindikata zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije, se je pritožila, da bi moral avtor članka o Rodetovi inačici volitev v svet zavoda Kliničnega centra o stvari povprašati pri vodstvu njihovega sindikata, se pravi: pri njej. Pred desetimi leti z veseljem, danes pa…

Kuli

Humoreska

Kaj vse pada

»Madona, pada,« je dejal tovariš Neposredni proizvajalec raznih strok in gledal skozi okno, ko je kot po navadi pil za šankom bifeja Bližnja srečanja posebne sorte svoje pivo.

– Ja, pa res noro dežuje, smo mu pritrdili.

»Kdo pa govori o dežju!« je bevsknil tovariš Neposredni.

– Ja, gledali ste skoz okno, pa smo mislili, da govorite o dežju. Kaj pa torej tako grozno pada po vašem?

»Ja, kaj, kaj!? Standard vendar.«

Videli smo, da je tovariš Neposredni danes nasajen, pa smo vedeli, da ga ni pametno dražiti z vprašanji, a vseeno si nismo mogli kaj, da ga ne bi vprašali:

– Sicer standard res pada, ampak po čem pa se to najbolj pozna?

»Po pijači!« je suho dejal tovariš Neposredni in nagnil kozarec, da njegova izjava ne bi zvenela preveč suho.

– No, na srečo se je shladilo in dež pada, pa ni treba toliko piti piva, kot smo ga zadnjič, ko je bilo vroče, smo ga poskušali spraviti v dobro voljo.

»Saj ravno to je tisto, kjer se najbolj vidi, da standard pada.«

– Tega pa ne razumemo…

»Seveda, logično. Ko nastopi hladno vreme, se pir sicer še pije, ampak zaradi mraza ga je treba sem ter tja prerezati s kakšno žganjico, da se človek malce pogreje. To smo počeli vselej pod starim režimom. Zdaj pa imam samo za pir, za šnops mi je zmanjkalo.«

V tem je v lokal vstopil neki človek, premočen do kože.

»En šnops,« je rekel oštirju.

– No, vsaj enim ne pada, smo dejali tovarišu Neposrednemu, prišlek, ki je slišal naš komentar, pa se je obrnil k nam:

»A me maste vi za norca. Pa še prekleto pada. Ali ne vidite, kako sem moker,« je dejal in se mi nevarno bližal.

– Mi smo mislili na standard, ali ne, tovariš Neposredni, smo poiskali zavezništvo pri tovarišu Neposrednem.

»Kaj pa blebetate o standardu,« je dejal tovariš Neposredni, kajti prišlek se nama je že nevarno približal, »ali ne vidite, da je mož čisto moker. Res hudičevo pada dež. Le kdaj ga bo konec.«

Na hitro smo jo ucvrli iz Bližnjih srečanj posebne sorte, da ne bi ob dežju in standardu padli še mi.

Bogo Sajovic

	TOLSTOJEVA LITERARNA JUNAKINJA	SLOVENSKI HOKEJSKI VRATAR	OLEG VIDOV	LISASTA ŽIVAL	GRŠKA ČRKA	BESNOST	MESTO V TOSKANI, ITALIJA	PRVA ŽENSKA PO BIBLIJI	OZNAKA ZA NEZNANCA	ZAVESTNA NESRAMNOST	ANGLEŠKA PLOŠČINSKA MERA
POZNEJŠE MLADOSTNO OBDOBJE											
MESTO V SREDNJI BOSNI (PUCAREVO)											
ANTON MARTI			GIPS, MAVEC / UNIČEVALKA ŽELEZA						NIKALNICA / PRIPADNIKI ŠIITOV		
IGRALEC DOUGLAS / IGRALEC HUNTER					IRIDIJ / POSTAVA			ŠIRJAVA / RUBIDIJ			
▷											ROPARSKI KIT
AVTOR: BORUT LEVEC, M'TAJ, LJ.	ENOCELIČNI MIGETALKAR	KIRURŠKI POSEG	REKA V FRANCIJI	PODLOŽNIKI V STARIH ATENAH	PODROČJE, POVRŠINA / IGRALKA KARIČ				MESTO OB MSTI V RUSIJI / CIGAN						
PRENOSEN PISALNI STROJ								ROD, PLEME / RUSKO ŽENSKO IME					TRENJE / VOJAŠKA POGODBA		
KOLIČINA PRI DENARJU						NOVITETA						GLAS PIŠČALI / REKA NA POLJSKEM			
DOHODEK OD KAPITALA						MUSLIMANSKI VERSKI POGLAVAR / IZRITA ZEMLJA				STROJ, NAPRAVA	NATRIJ / KRALJICA PRI MRAVLJAH			KAZALNI ZAIMEK / REKA SKOZI RIM		
JAPONSKI PISATELJ (HAKUSEI)					TV VODITELJICA (ANDREJA) / KATERI				DUHOVNIŠKI PRTIČ / GLAVNA ZAGREBŠKA ULICA						GORA V JULIJCIH	PODJETJE M'TAJ
MAKARSKA			ZEMELJSKI PLIN	KAVBOJ / POLOPICA Z MADAGASKARJA												PRETEP
TURŠKI POLITIK (BOELENT)							MESTNI PREDEL ZAGREBA / EDEN IZMED ČUTOV						NOČNI LOKAL / RDEČI KRIŽ			
SLIKARKA POTOKAR					SLIKAR ŠUBIC			REKA NA PELOPONEZU / IVANA KOBILICA				DOMAČE ŽENSKO IME / UREDNIK				
MESEC V ŽIDOVSKEM KOLEDARJU					NEKDANJI HRVATSKI NOGOMETAŠ											
PEVEC KOVAČIČ					LATINSKI PREDLOG		VNETJE SLUZNICE						UMETNOST (LATINSKO)			

Nagradna križanka št. 37

Rešeno križanko nam pošljite do 22. septembra 1992 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka št. 37. Nagrade so: 1000, 700 in 500 tolarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 35

MAKART, READE, ANAKSIMANDER, RITA, KI, DELO, IMENO, RIOLIT, JAT, ROOT, ATI, MATEJA SVET, EK, AMORET, NARAVA, KRAJCAR, OSA, IND, SOVRAG, SERAPIS, EL, EMO, OD, ELIKON, OLA, RANG, AMNIJ, GAVRAN, ON, LOLITA, COROT, FILOMENA, RODILNIK, IKEBANA, JAMB, NEMO, TAMARA, ALOA, AKER

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 35

1. Anica Selak, Novomeška 12, 68310 Šentjernej
2. Ahata Otrin, Zikova 7, 61240 Kamnik
3. Franc Gabrijel, Trg svobode 30, 61420 Trbovlje

Nagrade bomo poslali po pošti.